

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Lea Križanić

Mnenje LGBQ skupnosti o transseksualnosti

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Lea Križanić

Naslov naloge: Mnenje LGBQ skupnosti o transseksualnosti

Kraj: Ljubljana

Leto: 2016

Število strani: 111

Število prilog: 2

Število tabel: 30

Število grafov: 27

Mentorica: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Deskriptorji: LGBQ, transseksualnost, spol, queerovska teorija, spolna identiteta, spolni stereotipi, binarnost spolov, transspolnost

Povzetek: V diplomskem delu pišem predvsem o transseksualnosti in razumevanju tega pojma. V teoretičnem delu predstavim spol, queer teorijo in transspolnost. Podrobneje predstavim pojav transseksualnosti in pravni položaj transseksualnih oseb v Sloveniji. Dotaknem pa se tudi vloge socialnega dela pri pomoči transseksualnim osebam. Teorijo sem podkrepila z zaključki raziskave potreb transseksualnih oseb, ki sta ga izvedli Zavod TransAkcija in Društvo Informacijski Center Legebitra. V empiričnem delu sem uporabila kvantitativno in kvalitativno metodo analize ter skupinsko anketiranje. Upoštevala sem odgovore, ki sem jih pridobila s strani anketiranih oseb. Pri raziskavi sem se najbolj osredotočila na stereotipe o transseksualnosti, saj sem želela preveriti ali obstajajo tudi znotraj LGBTQ skupnosti, saj je skupnost sama po sebi marginalizirana.

Name and surname: Lea Križanić

Thesis title: Opinion of the LGBTQ community on transsexuality

Location: Ljubljana

Year: 2016

Number of pages: 111

Number of attachments: 2

Number of tables: 30

Number of charts: 27

Mentor: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Keywords: LGBTQ, transsexuality, sex/gender, queer theory, gender identity, gender stereotypes, gender binary, transgender

Summary: In the thesis I mostly write about transsexuality and understanding of this concept. In the theoretical part, I introduce gender/sex, queer theory and transgender. I focus the phenomenon of transsexuality and legal situation of transgender persons in Slovenia. The role of social work in helping transgender persons, is also part of the thesis. I substantiate theoretical part by the conclusions of the research about needs of transgender persons, which was done by the TransAkcija and the Association Information Center Legebitra. In the empirical part, I used quantitative and qualitative methods of analysis and group survey. I have considered the answers that I have gained by respondents. In the research I focus more on the stereotypes about transsexuality, because I wanted to verify whether there are stereotypes within the LGBTQ community, because the community itself is very marginalized.

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Lea Križanić

Mnenje LGBQ skupnosti o transseksualnosti

Diplomsko delo

Mentorica: izr. prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2016

“People changed lots of other personal things all the time. They dyed their hair and dieted themselves to near death. They took steroids to build muscles and got breast implants and nose jobs so they'd resemble their favorite movie stars. They changed names and majors and jobs and husbands and wives. They changed religions and political parties. They moved across the country or the world — even changed nationalities. Why was gender the one sacred thing we weren't supposed to change? Who made that rule?”

(“Ljudje so spremenili že veliko ostalih osebnih stvari. Prebarvali so si lase in se stradali skoraj do smrti. Jemali so steroide za izgradnjo mišic in si namestili prsne vsadke ter popravili nos, da bi bili čim bolj podobni svojim najljubšim filmskim zvezdam. Spremenili so si imena in delovna mesta, žene in može. Spremenili so religije in politične stranke. Preselili so se po vsej državi ali po svetu – spremenili so celo narodnost. Zakaj je potem spol tista sveta stvar, ki je naj ne bi smeli spreminjati? Kdo si je izmisli to pravilo?”)

— *Ellen Wittlinger, Parrotfish*

“Ena sama sprememba lahko včasih spremeni tvoje celotno življenje.”

— *Rahul Rampal*

Iskreno se zahvaljujem mentorici **izr. prof. dr. Vesni Leskošek** za podporo, strokovno pomoč, vodenje in usmerjanje pri procesu nastajanja diplomske naloge.

Zahvaljujem se društvu *Legebitra* za pomoč pri oblikovanju vprašalnika. Rada bi se zahvalila tudi vsem tistim, ki so si vzeli nekaj minut časa in bili pripravljeni izpolniti vprašalnik ter mi s tem pomagali priti do potrebnih podatkov, saj brez njih tudi te diplomske naloge ne bi bilo.

Na koncu bi se iz srca rada zahvalila mami, očetu in bratu za vso ljubečo podporo in razumevanje v času celotnega študija. Za polepšana štiri leta študija pa posebno zahvalo namenjam prijateljici, ki mi je pravzaprav kot sestra, ki je nikoli nisem imela.

Kazalo vsebine

1	TEORETIČNI UVOD	11
1.1	SPOL.....	11
1.1.1	Biološki / družbeni spol.....	12
1.1.2	Utelešenje spola.....	14
1.1.3	Spolna identiteta	16
1.1.4	Prihodnost spola	21
1.2	QUEEROVSKA TEORIJA IN POLITIKA	21
1.2.1	Queerovska teorija in femnizem.....	24
1.2.2	Queerovska sociologija.....	26
1.3	TRANSSPOLNOST	27
1.3.1	Transspolne študije	28
1.4	TRANSSEKSUALNOST	30
1.4.1	Transseksualne osebe in transvestizem	31
1.4.2	Tranzicija	32
1.4.3	Proces potrditve spola.....	33
1.4.4	Razkritje	35
1.5	TRANSFOBIJA IN DISKRIMINACIJA	36
1.6	RAZISKAVA O POTREBAH TRANSSPOLNIH OSEB V SLOVENIJI	38
1.7	PRAVNI POLOŽAJ TRANSSPOLNIH OSEB V SLOVENIJI	40
1.7.1	Pravno priznanje spola.....	40
1.7.2	Pravno priznanje spola v Sloveniji	40
1.7.3	Pomen pravnega priznanja spola	41
1.8	TRANSSPOLNOST, TRANSSEKSUALNOST IN SOCIALNO DELO	42
1.8.1	Socialno delo, ki sprejema ljudi	43
2	EMPIRIČNI DEL.....	45
2.1	Formulacija problema	45
2.2	Hipoteze	45
3	METODOLOGIJA.....	46
3.1	Vrsta raziskave.....	46
3.2	Spremenljivke	46
3.3	Merski instrumenti ali viri podatkov	46
3.4	Populacija in vzorec.....	47
3.5	Načrt zbiranja podatkov	47

3.6	Obdelava in analiza podatkov.....	47
4	REZULTATI IN RAZPRAVA.....	49
4.1	Osební podatki.....	49
4.1.1	Spol.....	49
4.1.2	Starost.....	50
4.1.3	Izobrazba	51
4.2	Stereotipi.....	52
4.2.1	Obstajata le dva spola: moški in ženski	52
4.2.2	Transseksualci_ke ne vedo, kdo so in kaj želijo	53
4.2.3	Transseksualci_ke so ujeti v svoje telo	54
4.2.4	Transseksualci_ke sovražijo svoje telo	55
4.2.5	Transseksualce_ke lahko prepoznamo po videzu	57
4.2.6	Transseksualci_ke so pravzaprav transvestiti	58
4.2.7	Vsak transseksualec_ka je gej ali lezbijka	59
4.2.8	Transseksualci_ke niso pravi moški in ženske.....	61
4.2.9	Če želi biti oseba pravi transseksualec_ka, mora opraviti operacijo genitalij.....	62
4.2.10	Vsak transseksualec_ka si želi opraviti operacijo spola.....	64
4.2.11	Transseksualnost je duševna motnja	65
4.2.12	Pri razvoju transseksualnosti igra veliko vlogo družina.....	67
4.2.13	Otroci so premladi, da bi se zavedali svoje spolne identitete.....	68
4.2.14	Otrokovo spolno identiteto je možno spremeniti	70
4.2.15	Transseksualec_ka se rodiš in ne postaneš.....	71
4.2.16	Vsi transseksualci_ke imajo enake izkušnje	73
4.3	Prva seznanitev s transseksualnostjo	74
4.4	Priložnost spoznavanja transseksualne osebe.....	75
4.5	Podpora pri razkritju transseksualnosti.....	76
4.5.1	Podpora znancu_ki	76
4.5.2	Podpora ožjemu_i družinskemu_i članu_ici	77
4.5.3	Podpora partnerju_ki	78
4.6	Zaznavanje transfobije.....	79
4.7	Zaznava razprave o transseksualnosti.....	80
4.8	Prvi čustveni odziv ob stiku s transseksualno osebo	81
4.9	Vrsta zveze	83
4.10	Reakcija na otrokovo identiteto.....	88

4.11	Prihodnost spola	96
5	PREVERJANJE HIPOTEZ.....	101
6	SKLEPI	103
7	PREDLOGI.....	104
8	LITERATURA.....	105
9	PRILOGE	108
9.1	Vprašalnik.....	108
9.2	Izjava o avtorstvu.....	111

Kazalo tabel

Tabela 4.1:	Struktura vzorca glede na spol.....	49
Tabela 4.2:	Struktura vzorca glede na starost.....	50
Tabela 4.3:	Struktura vzorca glede na izobrazbo	51
Tabela 4.4:	Obstajata le dva spola: moški in ženski.....	52
Tabela 4.5:	Transseksualci_ke ne vedo, kdo so in kaj želijo.....	53
Tabela 4.6:	Transseksualci_ke so ujeti v svoje telo.....	54
Tabela 4.7:	Transseksualci_ke sovražijo svoje telo.....	55
Tabela 4.8:	Transseksualce_ke lahko prepoznamo po videzu.....	57
Tabela 4.9:	Transseksualci_ke so pravzaprav transvestiti.....	58
Tabela 4.10:	Vsak transseksualec_ka je gej ali lezbijka.....	59
Tabela 4.11:	Transseksualci_ke niso pravi moški in ženske	61
Tabela 4.12:	Če želi biti oseba pravi transseksualec_ka, mora opraviti operacijo genitalij	62
Tabela 4.13:	Vsak transseksualec_ka si želi opraviti operacijo genitalij	64
Tabela 4.14:	Transseksualnost je duševna motnja.....	65
Tabela 4.15:	Pri razvoju transseksualnosti igra veliko vlogo družina v otroštvu.....	67
Tabela 4.16:	Otroci so premladi, da bi se zavedali svoje spolne identitete.....	68
Tabela 4.17:	Otrokovo spolno identiteto je možno spremeniti	70
Tabela 4.18:	Transseksualec_ka se rodiš in ne postaneš	71
Tabela 4.19:	Vsi transseksualci_ke imajo enake izkušnje.....	73
Tabela 4.20:	Prva seznanitev s transseksualnostjo	74
Tabela 4.21:	Priložnost spoznavanja transseksualne osebe.....	75
Tabela 4.22:	Podpora znancu_ki ob razkritju transseksualnosti.....	76
Tabela 4.23:	Podpora ožjemu_i družinskemu_i članu_ici ob razkritju transseksualnosti... ..	77
Tabela 4.24:	Podpora partnerju_ki ob razkritju transseksualnosti	78
Tabela 4.25:	Zaznavanje transfobije v okolici.....	79
Tabela 4.26:	Zasleditev razprave o transseksualnosti	80
Tabela 4.27:	Prvi čustveni odziv ob stiku s transseksualno osebo	81
Tabela 4.28:	Tabela kodiranja za vprašanje o vrsti zveze	83
Tabela 4.29:	Tabela kodiranja za reakcijo na otrokovo identiteto	88
Tabela 4.30:	Tabela kodiranja za vprašanje o prihodnosti spola.....	96

Kazalo grafov

Graf 4.1: Grafični prikaz strukture vzorca glede na spol	49
Graf 4.2: Grafični prikaz strukture vzorca glede na starost	50
Graf 4.3: Grafični prikaz strukture vzorca glede na izobrazbo	51
Graf 4.4: Obstajata le dva spola: moški in ženski	52
Graf 4.5: Transseksualci_ke ne vedo, kdo so in kaj želijo	53
Graf 4.6: Transseksualci_ke so ujeti v svoje telo	54
Graf 4.7: Transseksualci_ke sovražijo svoje telo.....	56
Graf 4.8: Transseksualce_ke lahko prepoznamo po videzu	57
Graf 4.9: Transseksualci_ke so pravzaprav transvestiti	58
Graf 4.10: Vsak transseksualec_ka je gej ali lezbijka	60
Graf 4.11: Transseksualci_ke niso pravi moški in ženske	61
Graf 4.12: Če želi biti oseba pravi transseksualec_ka, mora opraviti operacijo genitalij ...	63
Graf 4.13: Vsak transseksualec_ka si želi opraviti operacijo genitalij	64
Graf 4.14: Transseksualnost je duševna motnja	66
Graf 4.15: Pri razvoju transseksualnosti igra veliko vlogo družina v otroštvu	67
Graf 4.16: Otroci so premladi, da bi se zavedali svoje spolne identitete	69
Graf 4.17: Otrokovo spolno identiteto je možno spremeniti.....	70
Graf 4.18: Transseksualec_ka se rodiš in ne postaneš	72
Graf 4.19: Vsi transseksualci_ke imajo enake izkušnje	73
Graf 4.20: Grafični prikaz prve seznaitve s transseksualnostjo	74
Graf 4.21: Priložnost spoznavanja transseksualne osebe	75
Graf 4.22: Grafični prikaz podpore znancu_ki ob razkritju transseksualnosti.....	76
Graf 4.23: Grafični prikaz podpore ožjemu_i družinskemu_i članu_ici ob razkritju transseksualnosti.....	77
Graf 4.24: Grafični prikaz podpore partnerju_ki ob razkritju transseksualnosti.....	78
Graf 4.25: Grafični prikaz zaznavanje transfobije v okolici	79
Graf 4.26: Grafični prikaz zasleditve razprave o transseksualnosti	80
Graf 4.27: Grafični prikaz prvega čustvenega odziva ob stiku s transseksualno osebo.....	82

1 TEORETIČNI UVOD

1.1 SPOL

Povprečnemu zahodnjaškemu posamezniku_ici je precej »samoumevno«, da smo ljudje dveh spolov, ali moški ali ženska. Naš spol je viden že na prvi pogled – nanj nakazuje naše telo, ki pa nam je bilo dano že ob rojstvu, vanj smo se nepreklicno rodili (Antić Gaber 2014: 161–163). Spol je tudi ena ključnih kategorizacij, ki je za posameznika_ico in družbo konstruktivna (Weber 2013b). Predstavljamo si ga kot nekaj nedvoumnega: razlike med spoloma, ki veljajo za jasna, podprta s fizičnimi in biološkimi značilnostmi, delijo človeško vrsto na moške in ženske (Fish 2012: 50). Pogosto se spol obravnava kot splošno razumljen in vsem poznan koncept. Ob vprašanju, kaj je spol, se večinoma odgovori le s tem, da spol pomeni, da je oseba bodisi ženska bodisi moški, kar pa je pravzaprav prepričanje, ki izhaja iz binarnega spolnega sistema in je izključujoče do transspolnih oseb (Koletnik in Gramc et. al 2016). Čeprav je ta binarni sistem včasih za posameznike_ice, ki izstopajo iz tradicionalnih pričakovanj glede vloge spola, precej negotov, velja v družbi splošno prepričanje, da obstajata samo dva spola ter, da se biološki ujema z družbenim (Fish 2012: 50). Razumevanje koncepta spola je izredno pomembno, kajti spol ne vključuje le spola, določenega ob rojstvu (biološkega spola), temveč je tudi temelj osebnega identificiranja in samouresničevanja (Koletnik in Gramc et. al 2016). Ko govorimo o spolu, je naše raziskovanje, pojmovanje in vedenje o tem, kaj spol sploh je, zavezano prostoru in času, našemu položaju v družbeni strukturi, spolu, rasi, kulturi in še marsičem. Stare vednosti so tako izpodrinjene z novimi (Antić Gaber 2014: 161–163).

V poznem 19. in prvi polovici 20. stoletja so bile temelj razumevanja spola zgolj teorije biologov_inj, medicinskih raziskovalcev_k in psihologov_inj. Ta zgodnja razumevanja so bila v glavnem namenjena vzpostavljanju »naravnih« ali »bioloških« razlag človeškega vedenja. Raziskovalci_ke so skušali odkriti temeljne razlike med spoloma, za katere so verjeli, da jih proizvajajo različne psihološke in vedenjske dispozicije pri moških in ženskah. Govorili so o biološkem, ne pa družbenem spolu, in niso razlikovali med njima, kot to počnemo danes. Znotraj tega naturalističnega pristopa je spol zasnovan v binarnem smislu, se pravi: moški/ženske; moški/ženska; moško/žensko (Richardson 2008: 4). Moškost in ženskost sta samo prehodna vidika spolne estetike in nista biološko določena (Davy 2011: 44). Razumljena sta kot »nasprotji«, ki kljub razlikam dopolnjujeta drug

drugega. Ta kombinacija »nasprotnih spolov« je videti naravna, spol pa je razumljen kot biološko dejstvo, ki je dano vnaprej in se nahaja v telesu (Richardson 2008: 4).

V tistem času je nekaj družboslovcev_k podvomilo o teorijah o spolnih razlikah. Kot trdi Seidman (1997, v Richardson et al. 2008), je klasična sociologija prispevala k razumevanju biološkega in družbenega spola ter seksualnosti kot binarne kategorije, ki jih določa narava, vendar se je to dramatično spremenilo šele v drugi polovici 20. stoletja, ko so se debate o tem, kako pojmovati spol, vztrajno razširile. V 1960. in 1970. letih se je pojavil nov način razmišljanja o spolu, ki kritizira predhodne »bistvene« okvirje, nakazujoč premik od biološke k družbeni analizi. Ta premik, čeprav ne gre nujno za zanikanje vloge biologije, je poudaril pomen družbenih in kulturnih dejavnikov pri določanju spola. Vse več ljudi je začelo dvomiti o prevladujočih idejah o spolnih vlogah. V poznih 1960. in zgodnjih 1970. letih so začela nastajati ženska, gejevska ter lezbična osvobodilna gibanja širom ZDA in Evrope. Pomemben prispevek k študijam spola je bilo priznanje, da je veliko tistih, ki so sodelovali v spolni politiki – nekateri sociologi_nje, psihiatri_nje in psihologi_nje – zahtevalo, da bi bile razlike med ženskami in moškimi opredeljene glede na anatomijo in fiziologijo telesa, izraženo v smislu konceptov ženskosti in moškosti. To razlikovanje med biološkim in družbenim spolom je tisto, kar se pojmuje kot binarnost spola. Tu je nekaj ključnih predpostavk, povezanih z binarnostjo spola:

- Možno je določiti razliko med biološkim in družbenim spolom.
- Spol je biološko dan in univerzalen.
- Družbeni spol je zgodovinsko in kulturno spremenljiv.
- Spol je sestavljen iz dveh in izključno dveh vrst človeškega bitja.
- Ta model spolnih razlik (razlike med ženskami in moškimi) je naravno »dejstvo življenja«.
- En spol v vsakem telesu.
- Identitete se razvijejo iz bodisi enega bodisi drugega od teh dveh spolov.

(Richardson 2008: 5)

1.1.1 Biološki/družbeni spol

Odrasli pri rojstvu otroka določijo njegov spol na podlagi otrokovih genitalij, ta določitev pa posledično sproži družbeni odziv, s katerim se začne proces spolne socializacije novorojenega otroka. Tu je viden prehod od biološkega k družbenemu spolu. Pojem

družbenega spola se uporablja za oznako identitete določenega posameznika; oznaka je vedno strukturirana tako, da ustreza zahtevam posamezne kulture. Posameznik_ica torej vstopa v stik s svetom skozi družbene, spolne konvencije. Razvije lastno prezentacijo spola, ki se lahko nanaša na biološki spol in drugi jo lahko interpretirajo v sklopu spolnih okvirjev posamezne kulture. Tako je spol pravzaprav v očeh opazovalca_ke, biološki spol in njegovo izkazovanje pa sta v telesu in umu tiste_ga, ki ju predstavlja. Okolica in družba se odzivata na genitalni spol otoka, tu pa sta pomembna dva označevalca – obleke in igrače. To delitev na dečke in deklice z rožnato in modro barvo Fausto-Sterling poimenuje utrjevanje spola (Fausto-Sterling 2014: 15-22).

Pojem družbenega spola so prvi začeli uporabljati zdravniki_ce, ki so se srečevali s transseksualnimi osebami (Anatrella 2015: 11–15); študije o transseksualnosti so bile torej zelo pomembne za razlikovanje med biološkim in družbenim spolom (Richardson 2008: 5–6). Izraz *transseksualnost* je prvi uporabil John Money (ameriški psiholog, 1921–2006), ki se je ukvarjal z glavnimi primeri transseksualnosti v ZDA. Zatrjeval je, da je razlikovanje med moškim in žensko odvisno od vzgoje in ne od narave. Jedro družbeno pogojene spolne identitete označuje posameznikovo_čino zavest o pripadnosti moškemu, ženskemu ali hermafroditškemu spolu; družbeno pogojena spolna identiteta pa pomeni, da sebi in drugim pripisujemo moške in/ali ženske lastnosti. Prav družbeni spol si človek pripiše pod vplivom družbenih pritiskov, ki mu_ji namenijo spolno identiteto, a ta ne ustreza vedno njegovim_njenim resničnim željam. Vsi teoretiki spola želijo ukiniti družbena in moralna pravila, ki človeka silijo biti moški ali ženska. Teorija družbenega spola govori o tem, da je človek rezultat družbenih vzorcev in vlog, v katere je prisiljen. Zanika obstoj človeške narave, ker naj bi bil človek izključno rezultat kulture (Anatrella 2015: 11–15).

Z binarnostjo spola je bilo mogoče predstaviti, da je oseba, ki čuti neujemanje biološkega spola z družbenim, ujeta v »napačni« spol. To je bilo težko predstaviti, ne da bi vključili ločitev telesa in spola. Binarnost je prav tako pomemben vidik zgodnjega feminističnega dela in je od takrat pripomogla k pomembnemu temelju za feministično teorijo. Ta teorija je uporabila binarno delitev spola, da bi se zavzela za družbene spremembe, ki so izhajale zgolj iz tega, da obstajajo določene biološke razlike med ženskami in moškimi, ter tega, da družba prikazuje različne norme osebnosti in vedenja, ki proizvajajo »žensko« in »moškega« kot socialni kategoriji. Za Oakley (1972, v Richardson et al. 2008) je biološki spol nekaj samoumevnega, predpostavlja, da imamo spol vsi in da ta ni nekaj, kar smo pridobili, temveč je konstanta, ki je del človeka. Družbeni spol razume kot neko kulturno

interpretacijo našega biološko določenega spola. Takšne vrste razlikovanje med biološkim in družbenim spolom je postalo eno od temeljnih predpostavk feministične teorije spolov iz 1970. let. Prav tako je bila za feministično teorijo zelo pomembna trditev, da družbene vloge moškega in ženske niso določene z naravo in so odprte za spremembe (Richardson 2008: 5–6).

V zadnjem času se je pojavilo novo razumevanje biološkega spola in njegovega odnosa do družbenega spola. Razlika med njima je izpodbijala trditve, da je biološki spol prav tako družbeni konstrukt, kar je pripeljalo do razprave o tem, ali je razlikovanje med biološkim in družbenim spolom pravzaprav sploh koristno. Na podlagi tega so se številne feministične avtorice spraševale o uporabnosti binarnosti spola, ki se je še pred dvajsetimi leti zdel ogromen pojmovni preboj. Telesa ni brez socialne interpretacije, ampak je samo po sebi družbeno konstruirano. Skozi razumevanje družbenega spola, ki ga interpretiramo, vzpostavljamo pomene telesnim razlikam. V tem modelu biološki spol ni nekaj, kar nekdo pač ima, ali opis tega, kar nekdo je. Družbeni spol je tisti, ki zagotavlja kategorije pomenov, ki jih mi kasneje interpretiramo. Z drugimi besedami, družbeni spol ustvarja biološkega (Richardson 2008: 6–7).

1.1.2 Utelešenje spola

Kot pravi Južnič (1993), imajo ljudje do telesa dokaj različna stališča. Sebe v telesu vidimo skozi posplošitve, ki so samospoznavne in temeljijo na doživetem z lastnim telesom in v lastnem telesu. Posameznik_ca ima določeno koncepcijo o samem sebi, ki pa izhaja iz doživljanja in dojemanja telesa (Južnič 1993: 20–21). Za Butler (v Richardson et al. 2008) spol zunaj diskurza sploh ne obstaja, zato razvije »koncept performativnosti«, kjer obravnava načine, s katerimi se krepí ideja, da je spol nekaj naravnega. Preoblačenje v nasprotni spol je lahko eden od primerov, kako se naturalizacija spola lahko izpodbija s parodijo – »s poudarjanjem težav spola« (Hines 2008: 30).

Vsemu temu navkljub pa so mnogi transspolni teoretiki že zatrdili, da so »queer analize« transspolnosti večinoma zapostavljale osrednji pomen telesa. Prosser (1998, v Richardson et al. 2008) trdi, da kar poudarja Butler, predstavlja selektivno analizo transspolnosti, ki zanemara vlogo utelešenja znotraj vidika spolov in spolnih izrazov. Za Prosserja je transseksualnost rezultat tega, da je nekdo rojen v napačnem telesu, in je potemtakem stanje, pri katerem sta si spolna identiteta in telo posameznika_ice v nasprotju – čeprav

Halberstam (1998, v Richardson et al. 2008) in Heyes (2000, v Richardson et al. 2008) poudarjata, da niso le transseksualne osebe tiste, ki izražajo neskladnost med svojim zamišljenim in stvarnim telesom. Namesto osredotočenja na transseksualnost kot na sinonim za napačnost telesa in kirurgijo kot »sredstvo za izgradnjo pravega telesa« drugi avtorji opozarjajo na identiteto, ki je zgrajena zavestno (Hines 2008: 30–31).

Zgodovinske raziskave podpirajo trditev, da je razumevanje telesa družbeno konstruirano. Ideja razdeljenosti človeštva na dva različna spola – na moške in ženske – je postala vsakdanja v 19. stoletju. Zamisel o dveh različnih bioloških spolih je povezana z razvojem znanosti in medicine. Zgodovinske študije kažejo tudi na to, da so bila tista biološka dejstva, ki določajo spol, že predmet številnih razprav. Kromosomi, hormoni, notranje reprodukativne strukture in genitalije so bili obravnavani kot podlaga za opredelitev osebinega spola. Pomeni teles in predpostavke o razmerju med telesi in identitetami so različni od enega do drugega zgodovinskega obdobja. Resnica značaja osebe je zahtevana v telesu, ne glede na to, kako se oseba identificira. To je v ostrem nasprotju z zdravniškim mnenjem od sredine 20. Stoletja dalje, kot je razvidno iz študije o interseksualnosti in transseksualnosti, v kateri je navedeno, da biološki in družbeni spol nista bila vedno eno in isto. Take študije niso bile v podporo razvoju binarnosti spolov, saj so v ospredje postavljale identiteto in ne telesa. Nenehna skrb za reševanje telesne nejasnosti v primerih »dvomljivega spola« – kljub dejstvu, da je medicinsko znanje pokazalo, da obstaja veliko različic spola in da človeška telesa niso povsem dimorfična¹ – kaže na socialni pomen spola. Obstajajo močni razlogi, da bi se ljudi razvrstilo v dve različni skupini in da bi se ohranila ideja o dveh različnih spolih. V 19. stoletju je bila po Dregerju (2000, v Richardson et al. 2008) v povezavi s spolom glavna skrb prav strah pred socialno motnjo, za katero so zdravniki verjeli, da bi lahko izhajala iz napačno določenega spola. Pomembno se je vprašati, zakaj so bili potemtakem zdravniki tako odločni, da »razrešijo« primere dvomljivega spola. Če bi interseksualne osebe živele v svetu, kjer spol ni družbeno pomemben, potem dvomljiv spol ne bi bil pomemben, na način, kot v stvarnosti je. V zadnjih letih se je pojavilo gibanje interspolnih oseb, ki nasprotujejo ideji, da bi morala biti človeška telesa opredeljena kot moška ali ženska, in ki namesto tega predlagajo interseksualno spolno identiteto (Richardson 2008: 7–8).

¹ *Spolni dimorfizem* je stanje, kjer spola kažeta različne lastnosti, ki presegajo razliko v spolnih organih.

Opus Connellove (1983, 1987, v Woodward 1997) se osredotoča na zunanost telesa, ki ga razdeli na tri faze. Po priznanju pomena razvojnega procesa Connell v prvi fazi najprej preučuje, kako družbene prakse in kategorije dajejo nove pomene telesom, ki jih ni mogoče upravičiti s sklicevanjem na njihovo biološko sestavo. Medtem ko kategorizacija lahko opredeliti telesa ljudi kot drugačne, v drugi fazi druge prakse pomagajo pri preoblikovanju telesa, vendar ta preobrazba ni fizična. V tretji fazi pa se dogajajo procesi zanikanja. To pomeni, da spolno opredeljene kategorije in prakse delujejo kot materialne sile, ki pomagajo oblikovati telesa žensk in moških na načine, ki krepijo posebne predstave o ženskosti in moškosti. Connell zatrjuje, da medtem ko družbene neenakosti temeljijo na družbenih merilih, to biologiji ni preprečilo, da bi služila kot ideološki razlog za to delitev (Woodward 1997: 83).

Zatiranje telesnih podobnosti je najbolj očitno pri majhnih otrocih. Priljubljenost otroških oblačil, ki so rožnate barve za deklice in modre za fante, ponazarja velik pomen poudarjanja razlik med telesi, čeprav to nima nobenega pomena (Woodward 1997: 83).

Proizvodnja žensk in moških kot ločenih in neenakih kategorij deluje tako, da povprečne razlike pretvarja v absolutne. Podobnosti med telesi so zapostavljene, razlike so izmišljene in pretirane. Če je razlika med deklicami/dečki in ženskami/moški tako naravna, potem ne bi bila potrebna biti označena tako trdoživo s praksami, kot je spolna tipizacija oblačil. Takšne prakse bi bilo treba natančneje obravnavati kot del stalnih prizadevanj za ohranitev družbene opredelitve spola, kot prizadevanje, ki je potrebno, prav zato, ker biološka logika in praksa ne moreta vzdrževati kategorij spola. Pristop Connellove k telesu in družbenim razlikam je uporabno protisredstvo za teoretične pomanjkljivosti družbenega konstruktivizma ali biološkega determinizma (Woodward 1997: 84–85).

1.1.3 Spolna identiteta

Spolna identiteta je družbeni konstrukt, povezan tudi s porazdelitvijo spolnih vlog ter pomenov, pozicij in statusov, ki posamezni vlogi pripadajo (Kuhar 2001: 126). Spol je najpomembnejši del telesne identitete (Južnič 1993: 45). Nanaša se na posameznikovo samorazumevanje kot žensko ali moškega, pa vendar se nekateri_e počutijo, kot da imajo tako ženske kot moške lastnosti, ali pa se postavljajo zunaj tradicionalne ideje spola (Fish 2012: 50). Argumenti proti biološki determiniranosti so zlasti medkulturne raziskave, ki so zavrgle absolutnost moških oziroma ženskih spolno značilnih karakteristik, saj so slednje

kulturno pogojene in kot take lahko v eni kulturi pripadajo naboru moških, v drugi pa naboru ženskih lastnosti. Pri razvoju spolne identitete je tako bistven družbeni vpliv (Kuhar 2001: 127–128).

Spolna identiteta ni stanje, temveč proces, v katerem iz okolja sprejemamo informacije, ki jih sčasoma bodisi vključimo v strukturo identitete ali pa zavržemo. Je kognitivni filter, ki nas usmerja pri učenju spolnih vlog. Socialna kontrola tako posameznika_c sili h konformnemu sprejemanju družbenih vlog. Spolna pripadnost določa tudi naše celostne vtise o osebnosti. Bolj kot osebe odstopajo od pričakovanih značilnosti, ki pripadajo posameznemu spolu, bolj negativno gleda nanje večinska družba. Družbenospolna shema je osnova za seksistično družbo. Posamezniku_ici posreduje jasno predstavo o zvezi med biološkim spolom, družbenospolnim statusom in družbeno vlogo, kar pa omogoča upravljanje vseh življenjskih situacij prek binarnosti moškega in ženske. Devour (v Kuhar 2001) navaja pet točk tovrstnega upravljanja in pripisovanja smisla:

1. O vseh osebah se domneva, da so ali moški/moški/moškost ali ženska/ženske/ženskost.²
2. Telesne značilnosti, vedenje in osebnostne lastnosti so na osnovi popularne družbenospolne sheme prepoznane kot moške ali ženske.
3. Prej opisani vidiki opazovanja so v istem trenutku podzavestno ocenjeni, družbenospolni status pa je posamezniku_ici pripisan na osnovi sheme – osebe z moškostjo so torej moški, osebe z ženskostjo pa ženske.
4. Ko posamezniku_ici pripišemo družbeni status, mu_ji je njen_gov biološki spol dan v soglasju s shemo, ki govori, da so moški (kot družbena kategorija) moškega spola in ženske (kot družbena kategorija) ženskega spola. Kombinacija predpostavke posameznikovega_ičinega biološkega spola in družbenospolne sheme potem omogočajo pojasnitev posameznih, s shemo neskladnih vidikov. (Kuhar 2001: 133–134)

Pri oblikovanju spolne identitete je bistveno to, kako družba prepozna posameznikov_ičin spol: če okolje posameznico obravnava kot moškega, se do nje tako tudi obnaša, s tem zanemari biološki spol, posameznica pa lahko razvije moško spolno identiteto. Ločevanje zgolj dveh spolov je stereotip, saj posameznik_ica, ki kromosomsko ne ustreza nobenemu

² Devour uporablja trojici *male/men/masculine* ter *female/women/feminine* – s prvo sestavino trojice označuje posameznikov biološki spol, z drugo njegov družbeni status, s tretjo pa nabor vsakemu posamezniku pripisanih družbenih vlog.

od obeh spolov, prevzame tistega, ki mu_ji je glede na zunanje spolne organe ob rojstvu pripisan. Od tod sledi, da sta ženskost in moškost zbirki stereotipov, naučenih v procesu socializacije (Kuhar 2001: 127). Money (v Fausto-Sterling 2014) je menil, da spolna identiteta nastane brez biološkega vpliva, trdno določena pa naj bi postala vsaj okoli drugega leta starosti. Drugi znanstveniki_ice so bili prepričani, da k ustreznemu oblikovanju spolne identitete vodi pravilni možganski spol, ki nastane pred rojstvom, ko pa otrok preide v porojstveni razvoj, začne izražati tudi svojo spolno identiteto. Kasneje so v ospredje prišle trditve o biološki določenosti spola, medtem ko se je prepričanje, da socializacija pomembno vpliva na oblikovanje spolne identitete, zdelo povsem nesmiselno (Fausto-Sterling 2014: 57–64).

Družbenospolna shema bi morala biti zasnovana na družbenospolnem mešanju. Upoštevati bi morala pestrost družbenospolnih variacij med spoloma in znotraj posameznega spola. Vsak posameznik_ica v sebi nosi spoj tistega, kar danes imenujemo družbenospolne karakteristike. Treba je preseči povezovanje posameznih karakteristik z enim ali drugim spolom. Doumeti moramo, da so človeške osebnosti veliko kompleksnejše, kot jim to dovoljuje koncept spola. Svet je sestavljen iz moških, žensk in številnih drugih, ki niso niti moški niti ženske (Kuhar 2001: 134).

Freudovska psihoanaliza razvoj po spolu pripisuje biološki determiniranosti. Otroci se zaradi svojih vrojenih predispozicij poistovetijo s staršem istega spola. Freud (v Kuhar 2001) zapiše, da razvoj seksualnosti poteka nagonsko, ovirajo pa ga seksualne zavore ali duševne sile, kot je na primer občutek sramu, za katere se sicer zdi, da so posledica vzgoje, dejansko pa so organsko pogojene in včasih do njih pride tudi brez pomoči vzgoje (Kuhar 2001: 128). Fausto-Sterling trdi, da otroci v svoji okolici že zelo kmalu zaznajo spol, in sicer naj bi že pri treh mesecih razločili med ženskim in moškim glasom ter ženskim in moškim obrazom. To so dokazali z eksperimentom, kjer so dojenčkom kazali različne slike s podobami žensk in moških. Pri odzivih so opazili spremembe, saj so se pri slikah z moškimi s pogledom zadržali dlje, ker naj bi zaznali razlike (Fausto-Sterling 2014: 57–64).

Kulturne vrednote otroci prevzamejo za svoje lastne. Že v zgodnjem otroštvu otrok sprejema vrednote in norme, ki so mu_ji posredovane iz okolice, od pomembnih drugih, ki takrat sestavljajo njen_gov svet in s seboj nosijo sebi lastne vrednote, norme, prepričanja, stereotipe in predsodke. Socialna kontrola je sprva poosebljena v družini, kasneje pa zajema tudi širše družbene oblike, ki s postavljanjem in formuliranjem »pravilne« spolne

identitete zagotavljajo lastno reprodukcijo in reprodukcijo družbenega sistema. Otroci prevzamejo spolu primerno obnašanje preko opazovanja in procesa nagrajevanja zaželenega oziroma kaznovanja nesprejemljivega vedenja (Kuhar 2001: 131).

Številne študije pojasnjujejo razvoj družbenospolnih razlik. Opozarjajo na različen odnos do dojenčkov različnih spolov že od rojstva dalje. Eksperiment z otrokom, ki je bil prvi skupini mater predstavljen kot deklica, drugi pa kot deček, je potrdil različnost dojemanja in obravnavanja. Medtem ko so se matere deklici bolj nasmihale, pogosteje ponujale igračke in o njej govorile kot o sladkem dekletcu, so bile do dečka bolj zadržane in mu ponujale zgolj »moške« igrače (Kuhar 2001: 132–133).

Giddens (v Kuhar 2001) opozarja, da otrok že v obdobju pred sposobnostjo ločevanja med moškimi in ženskami sprejema številna neverbalna sporočila, ki ga na to navajajo. Pri dveh letih ima otrok vsaj delno predstavo o družbenem spolu in tudi samega sebe zna ustrezno kategorizirati v eno od dveh skupin. Pozneje, pri petih ali šestih letih spozna, da se družbeni spol posameznika_ice ne spreminja, da ga ima vsakdo ter da so razlike med dečki in deklicami tudi anatomsko pogojene. Te domneve mu_ji potrjujejo igrače, knjige, televizija in drugo, saj vse poudarjajo razlike med moškim in ženskim. Celo trgovine in katalogi z igračami so razdeljeni na modro in rožnato. Tudi otroške pravlјice v veliki meri utelešajo tradicionalne predstave o vlogi moškega in ženske. Več je moških pravlјičnih likov, njihove vloge pa so avanturistične in junaške. Redkeje upodobljeni so ženski liki, ki so najpogosteje pasivni, čakajo na svoje može in med tem zanje kuhajo in perejo. Zgodba je enaka v primeru televizijskih risank (Kuhar 2001: 133).

Odnos med telesom in identiteto se morda zdi dokaj preprost: »Eno telo in en jaz.« Ideja o edinstvenosti jaza ima zelo specifično zgodovino, ki sega v 18. stoletje in v razvoj pojma avtonomnega posameznika_ice, ki temelji na razlikovanju med umom in telesom. Ta dualizem uma in telesa ni pripomogel le k oblikovanju razumnega pristopa razumevanja sebe in identitete, ampak je utemeljil tudi akademski diskurz. Kot je poudaril Steven Rose (1998, v Richardson et al. 2008), so dualizem uma in telesa ter marginalizacija in razvrednotenje telesa nastali zaradi povezovanja telesa izključno z biološkim vidikom, ki se ga predpostavlja kot nasprotje socialnemu (Woodward 2008: 81–82).

Treba je sodelovati z biološkimi dimenzijami telesa in s tem, kar Butler imenuje »anatomsko telo«, ne le zaradi pomembnosti telesa pri oblikovanju izkušenj, temveč tudi zaradi pomembnosti in raznolikosti teles. Telo lahko ponudi tudi znatno stabilnost pri

iskanju občutka identitete. Kot trdi Pierre Bourdieu (1986, v Richardson et al. 2008), je telo edini oprijemljivi znak osebe. V veliki meri so opazne lastnosti telesa kot ključnega vira identitete biološkega in družbenega spola. Ob rojstvu dojenčkom pripišemo spol, kar je pogosto prva ugotovitev staršev in kot tako del procesa registracije kot državljana_ke, priznane_ga z rojstnim listom. Ne samo da je tradicionalni vir identitete po kategorijah spola obče priznan, ljudje v njem iščejo tudi varnost in gotovost identitete – kot ženska ali kot moški. Telo je lahko vir gotovosti, čeprav je lahko dvoumnost glede spolne identitete izziv za varnost in vir negotovosti. Družbeni spol lahko opremlja biološkega, saj so pričakovanja o tem, kaj pomeni biti ženska ali moški, zunanja in temeljijo na telesnih značilnostih (Woodward 2008: 82–83).

Telo ponuja tudi bolj pozitivne vidike varnosti in gotovost o tem, kdo smo. Vse družbe in kulture imajo vrsto lastnosti, ki so spolno opredeljene, in pričakovanja, povezana z ženskimi in moškimi. Ta kulturna sodelovanja se razlikujejo po družbah, času in prostoru in so skoraj vedno povezana z značilnostmi telesa. Fizične lastnosti, ki ustvarjajo kategorije ženskih ali moških, so povezane s socialnimi in kulturnimi pričakovanji, praksami in obnašanjem. Tako pripis spola določa vrsto osnovnih pravil, ki urejajo naše vedenje, stremeče k vzpostavitvi temeljev identitete. S tem se nikakor ne zanika ali podcenjuje pomembnosti telesa in zmanjšuje vidnih razlik. Utelešena identiteta je tesno povezana s pomembnostjo oblačil in v mnogih točkah ne more biti ločena od spolno opredeljenega telesa. Podobno je tudi narodnost pogosto označena za vidno razliko, enako tudi telesne lastnosti, kot so barva kože ali obleke, značilne za posamezne kulture. Vseeno pa je spol najbolj opazna vidna razlika, ki bi lahko pripeljala do prevlade vidljivosti in vizualnega na račun drugih čutov. Feministična kritika je izpodbijala tudi pojem »raztelešenosti«, s poudarkom, da mora biti oseba in z njo tudi osebni jaz nujno najprej utelešena (Woodward 2008: 83).

Spolna identiteta je torej bistvenega pomena, saj vpliva na družbene interakcije in pozicijo posameznika_ice v družbi. Socialna kontrola postavlja posameznika_ico na mesto, ki mu_ji je glede na družbeni spol pripisano, slednji_a pa mora sprejeti vedenje, ki ustreza pričakovanjem in družbeno sprejetim vzorcem delovanja (Kuhar 2001: 134–135).

1.1.4 Prihodnost spola

Ali imata družbeni in biološki spol sploh prihodnost? Ali bo družbeni spol izginil? V nekaterih delih naše kulture obstaja želja po izbrisu spola, a kljub temu Fausto-Sterling dvomi o tem, da bo prihodnost brezspolna. Partnerstvo in otroci bodo najverjetneje še vedno sidrišče določenih oblik spola in določenih razlik med spoloma; bo pa zanesljivo prisotnega več sprejemanja in razumevanja spolne raznovrstnosti. Istospolne poroke bodo postale zakonite in večina stopenj transspolnosti bo postala povsem običajnih. Morda bo omogočeno svobodnejše življenje osebam s prezentacijo spola, ki odstopa od njihovega spola pri rojstvu, tako da ne bo potrebno določati ženskega ali moškega spola. V prihodnjih letih bo zagotovo odkrito veliko novega o znanosti biološkega in družbenega spola (Fausto-Sterling 2014: 141).

1.2 QUEEROVSKA TEORIJA IN POLITIKA

Predpostavke, da je potrebno spol in spolnost preučevati skupaj, so ostale relativno nesporne do nastanka queerovske teorije v 1990. letih (Richardson 2008: 15). Queerovska prepričanja so po dolgem času zatresla težko izbojevana tla pod nogami lezbične/gejevske/feministične teorije, ker v središče postavljajo sam koncept spola, prav tako koncept spolne usmerjenosti (Tratnik 1995: 66). Teorija je nastala kot odziv na šibke točke identitetne politike, ki je od gejevske osvoboditve dalje značilna za LGBTQ skupnost (Perger 2014).

Kaj pravzaprav prinaša queerovska teorija? Že sam izraz je zanimiv, saj mu kljub siceršnji pestrosti izbire težko najdemo enakovreden slovenski izraz. *Queer* v ameriški angleščini pomeni *nenavaden*, *svojevrsten*, *čudaški*, *komičen*, *rahlo nor*, vendar tudi *zgrešen*, *neprimeren*, *dvomljiv*, *sumljiv* itd. (Tratnik 1995: 67). V Sloveniji zaradi »uvoženosti« koncepta pri prevajanju nastopi problem pomanjkanja vsebinske zgodovine izraza *queer*, kakršna je sicer značilna za angleško govoreča okolja. *Queer* je pri nas v večini primerov v praksi privzet preko »top-down relacije«, kar pa močno zmanjša dostopnost in kritični potencial. Pogosto ima učinek le med spolnimi manjšinami oziroma tistimi posamezniki_icami, ki so že seznanjeni s pomenom izraza *queer* – naposled prevlada opredeljevanje queerovstva kot identitete seksualne manjšine ali pa se prevaja zgolj kot »želja po neopredeljevanju« (Perger 2014: 77–78).

Umeščanje posameznika_ice »queera« na rob kulture kot čudaka_inje je temelj za rušenje prepričanja o naravnosti predstav o spolu in spolnosti (Tratnik 1995: 68). Queerovska teorija je povezana s poststrukturalističnimi in postmodernimi pristopi k spolnosti in spolu, prav tako pa je kritika feministične teorije o spolnosti, ki je omejena s poudarkom na spolu (Richardson 2008: 15). Gre za zamisel o ponovni konceptualizaciji kategorij spola, ki naj bi premagala vse problematične identitete (Tratnik 1995: 68). Queerovska teorija zavrača idejo stabilnega in enotnega spola in spolnih kategorij ter poudarja fluidnost, nestabilnost in razdrobljenost identitet. Povezana je s premikom opredelitve spola od družbene delitve k razumevanju spola kot kulturnega razlikovanja. Prav tako dvomi o tem, da obstajajo posebne povezave med biološkim in družbenim spolom ter seksualnostjo. Queerovska teorija odnosa med seksualnostjo in družbenim spolom ne obravnava kot fiksnega ali statičnega, ampak kot zelo zapletenega in nestabilnega (Richardson 2008: 15). Skozi pogled na vse spole ali spolne identitete kot družbene konstrukcije želi queerovska teorija izpodbiti naturalizacijo normativnega spola in spolnih kategorij. Predstavlja to dilemo, kako dekonstruirati identitete kategorije, kar pomeni, da tvega zakrivanje delitev spolov in neenakosti (Hines 2008: 26). Kritizira modernistično razumevanje spola in spolnosti na način, kot da sta določena, skladna in stabilna, in ju postavlja v kontekst postmodernizma in poststrukturalizma, ki pojmujejeta te kategorije kot množične, začasne in umeščene (Richardson 2008: 16). Feministična, queerovska in postmoderna razumevanja spola prav tako izpodbijajo prevlado medicinskega pojmovanja transseksualnosti, tako znotraj kot zunaj medicinske stroke (Davy 2011: 44) – in če obstaja več spolov in spolnosti, potem je verjetno tudi to, da bo nastopilo več razmerij med temi kategorijami. To pomeni, da moramo razmisliti, kako se različne spolne kategorije nanašajo na različne spole. Izziv za prihodnje teorije spola je razviti okvirje, ki omogočajo zapletenejše opise o tem, kako sta spol in seksualnost med seboj povezana. Po Butler (1997, v Richardson et al. 2008) je to ena od glavnih nalog, s katerimi se soočajo tako feministične kot queerovske teorije (Richardson 2008: 16).

Da bi zastavljeno dosegli, je potrebno preučiti vprašanje razmerja spola in spolnosti na številnih ravneh. Jackson (2005, v Richardson et al. 2008) opredeljuje štiri ravni socialne gradnje odnosov med spolom in seksualnostjo:

- strukturna raven,
- raven socialnega in kulturnega pomena,

- raven vsakdanjih interakcij in rutinske prakse,
- raven subjektivnosti.

(Richardson 2008: 17)

Nekateri avtorji_ice, povezani s queerovsko teorijo, so podali argumente za teoretiziranje spolnosti, ki je od spola neodvisna. Opus Rubinove (1984, v Richardson et al. 2008) je vplival na razvoj teh argumentov. V začetku leta 1980 je Rubinova trdila, da sta spol in seksualnost povezana, a kljub temu nista ista stvar. V nasprotju s tem, da spolnost razumemo kot vzrok družbenega spola, je Rubin ponudila izraz »sistem biološkega/družbenega spola«, v katerem je ločila spolnost in spol. Queerovski avtorji_ice so nato črpali ideje iz razvoja svojih teorij spola. Tako queerovska teorija omogoča priznanje obstoja več spolov, ki so prikazani s študijami transspolnosti (Richardson 2008: 15–16).

Queerovska teorija obeta kvalitativno drugačnost v primerjavi z dosedanjimi gejevskimi in lezbičnimi študijami, kajti te študije so za izhodišče in predmet raziskovalnega procesa vzele obstoječo dihotomijo homo- in heteroseksualnosti (Tratnik 1995: 68–69). Pri queerovski teoriji se posameznik_ica postavi zunaj homo- ali heteroseksualne spolne identitete v prostor nedefiniranega, neizjasnjenega (Perger 2014). Tu se pojavi queerovska misel, ki pod vprašaj postavi domnevno sodvisnost kategorij identitete – lezbične, gejevske, biseksualne, transseksualne in tako tudi heteroseksualne identitete. Izraz *queer* je tako poskus oblikovanja pojma, pri katerem se oblike spolnosti lahko razumejo kot oblike upora proti kulturni homogenizaciji in je kot tak oznaka, ki ne označuje ničesar (Tratnik 1995: 68–69).

Najbolj znana teoretičarka queerovske prakse je Judith Butler, ki je prepričana, da binarno nasprotje moški/ženska ni nikakršno naravno dejstvo, ampak kulturni dogovor in performativna kategorija, kar pojasnjuje, da govoriti o spolu pomeni tudi ustvarjati spol. To je tudi argument transseksualcev_k, saj kot pravijo, sami »izberejo« spol in spolno usmerjenost ali pa sploh nič od tega. (Tratnik 1995: 67).

Queerovska teorija ostaja na abstraktni ravni in se ne vpenja v prakso, ne ponuja nobenega koraka naprej. Nudi sicer kritike gibanj LGBTQ v kontekstu svoje »konservativnosti« in odsotnosti refleksije lastnih privilegijev ter načina bojev, a se tudi sama ujame v odsotnost kritične samorefleksivnosti. Kljub temu lahko pozicijo queerovstva razumemo kot

pomembno kritiko obstoječih gibanj LGBT, ki se tudi v Sloveniji nagibajo v smer konservativnosti. V Sloveniji obstaja nevarnost zdrsa queerovske identitete v zgolj nadomestno poimenovanje za lezbično in gejevsko identiteto, in to zaradi odsotnosti vsebinske zgodovine queerovstva. Queerovsko politiko tako v Sloveniji razumemo kot pomemben trenutek, ki v prihodnje lahko preusmeri in preoblikuje izhodišče ne samo LGBT gibanj, ampak tudi drugih bojev. Merilo, ki določa pomen queerovskega trenutka in njegovega potenciala, pa je stopnja približevanja queerovskih idej, queerovskega načina oziroma logike mišljenja ostalim populacijam, za kar je nujno, da se razprave o queerovskih konceptih in vsebinah iz akademskega okolja vsaj delno premaknejo tudi v vsakdanje življenje posameznikov_ic (Perger 2014: 83–84).

Transseksualna in queerovska gibanja menijo, da ne smemo domnevati ničesar o spolni identiteti osebe, sposobnostih, osebni zgodovini in prihodnosti posameznika (Enke 2012: 74).

1.2.1 Queerovska teorija in femnizem

Queerovska teorija je predstavljala izziv feminističnemu teoriziranju spola in oblikovanju spolne identitete. V zadnjih letih je ravno queerovska teorija tako v negativnem kot pozitivnem smislu v središču spolnih študij. Temelji na poststrukturalistični in postmoderni dekonstrukciji identitetnih kategorij; spol in spolne identitete pa vidi kot prehodne (Hines 2008: 26).

Feministično teoretiziranje že dolgo časa poskuša izpodbiti bistvene domneve o spolu in spolnosti; predlaga, naj sta oba družbeno zgrajena, namesto tega, da so prirojene lastnosti fiksne, biološke in »po spolu ločene«. Take predstave ločevanja spola na biološka telesa so še vedno zelo razširjene in se nenehno reproducirajo. Povezave med spolnostjo in spolom, vključno z razumevanjem in razmišljanjem o spolnosti in privilegiranjem heteroseksualnosti, so še naprej osrednje točke feministične raziskave in iz nje izhajajočega nasprotovanja. Queerovski teoretiki po navadi privilegirajo seksualnost, ki jo analitično ločijo od spola, to pa predstavlja nadaljevanje prejšnjih feminističnih razprav (Taylor 2008: 107).

Znotraj postmodernega feminizma in queerovske teorije sta seksualnost in spol razumljena kot prehodna in številčna in ni ju mogoče razbrati neposredno s posameznih teles. Takšni queerovski pristopi k seksualnosti ne odstopajo nujno od uveljavljenih feminističnih teorij

o družbeno konstruirani naravi seksualnosti, a v tem pogledu ni mogoče trditi, da je bilo storjeno kaj takega kot nikoli predtem. Veliko queerovskih in feminističnih pristopov se razlikuje v pojmovanju spolnih razlik. Queerovska teorija kaže proti vedno bolj premikajočim se in razdrobljenim seksualnostim ter spolnim identifikacijam, ki trenutno obstajajo in želijo spodkopati seksualno razporeditev, ki temelji na homo- in heteroseksualnosti. Queerovska teorija skuša destabilizirati domnevne povezave med spolom in seksualnostjo in se opira na pojem »performativnosti« kot način razumevanja, kako sta seksualnost in spol zgrajena.

Z osredotočanjem na nenormativne oblike identitet in praks želi queerovska teorija izpodbiti uveljavljene ideje, da so ljudje rojeni, se počutijo in da ostajajo bodisi ženska ali moški, se obnašajo na moški ali ženski način in jih privlači samo nasprotni spol. V popularni kulturi je čedalje več posameznikov_ic, ki upodabljajo spolne identitete, ki se ne ujemajo z njihovimi genitalijami. Take upodobitve pogosto črpajo iz seksualnosti in spolne binarnosti, to pa krepi idejo, da obstajata samo dva spola. Jefferys (2006, v Richardson et al. 2008) proučuje označevanje motnje spolne identitete kot konstrukcije medicinske stroke, za katero trdi, da normalizira pojav spolne prerazporeditve in s tem izbiro bodisi moškega ali ženskega telesa. Poleg tega Jefferys predvideva, da ima ta prerazporeditev družbene posledice za istospolnost oziroma hrepenenje, ki je morebiti fiksirano v spolni prerazporeditvi. Podobno zatrjuje tudi raziskava Wilson (2002, v Richardson et al. 2008), ki pravi, da se od »pravih« transseksualnih oseb zahteva zatrditev spola, ki ne dopušča dvoumnosti. Takšne študije kažejo na razkorak med teoretiziranjem nestabilnosti spola in seksualnostjo, pokažejo pa se tudi dvomi pri poskusih odprave spola oziroma celo njegove »prepovedi«. Kar velja za ustrezno moško in žensko obnašanje in oblačila, predpisujejo in prepovedujejo tipi seksualnosti. Takšnim predpisom in omejitvam, ki veljajo za spol in seksualnost, verjetno ne more nihče popolnoma ustrezati, ne glede na spol ali spolno identiteto. Takšen biološki determinizem služi za nastajanje neskončnih izrazov spolov in identitet. Binarnost homo- in heteroseksualnosti je torej okrepljena v vsakdanjih socialnih interakcijah, za katero se predpostavlja, da se jo da enostavno odkriti in je očitna, vendar naj bi bila potrebna konstantna regulacija in uravnanost. Neuravnovešenost lahko sama po sebi sproži željo, da se določi in razjasni meje ženskega/moškega (Taylor 2008: 107–109).

Ena od osrednjih kritik s strani feminističnih strokovnjakinj queerovske teorije je ta, da so se kulturne analize spolov razvile na račun političnih teorij, vseeno pa številni avtorji in avtorice poudarjajo pomen, ki ga socialne in ekonomske analize prinašajo dekonstrukciji

spola (Hines 2008: 27). Prihodnje predstave o queerovski teoriji morda ležijo v njeni sposobnosti, da razišče vsa normativna in nenormativna dejanja, identitete, želje, zaznave, tudi vse tisto, kar ni nujno (neposredno) povezano s spolom in seksualnostjo. Velika kritika queerovske teorije s strani feminističnih avtoric je tudi ta, da njen konstruktiven pristop do spolnosti pravzaprav ni tako nova iznajdba. Dodatna kritika se nanaša tudi na pomanjkanje pozornosti za gradnjo (spolnih) identitet, saj se križajo z ostalimi socialnimi identifikacijami v vsakdanjem družbenem življenju (Taylor 2008: 109–110). Nekatere feministke trdijo tudi to, da queerovska teorija posveča premalo pozornosti družbenemu spolu v svojih analizah spolnosti (Richardson 2008: 15).

Sabine Hark (v Tratnik 1995) omenja štiri zaključke queerovskih misli, ki bi lahko pomenile bistveno novost v dosedanjih feminističnih, lezbičnih in gejevskih študijah:

1. Feministična teorija se doslej ni dovolj ukvarjala z definiranjem seksualnosti kot kategorije. Zamuja tudi v razvoju sistematične analize dihotomije homo- in heteroseksualnosti.
2. Temelji za razumevanje spola kot konstrukcij so bili res že postavljeni, toda queerovska teorija se sprašuje o diskurzivnih posegih regulacije in normalizacije ter proizvodnje in stabilizacije spolnih realitet.
3. Spol je kategorija, povezana s kontekstom – zajeti jo kot tako pomeni večplastno analizo in medsebojno konstituiranje spola, rase, razreda, spolnosti ter kulture in etnične pripadnosti.
4. Končno, queerovska kritika postavlja pod vprašaj tudi nespremenljivost identitet v feminističnih, lezbičnih in gejevskih diskurzih. Tako odpira možnosti za novo (teoretično in politično) koalicijo, ki bi presegala razredne, rasne, spolne, seksualne, etnične in druge omejitve.

(Tratnik 1995: 74)

1.2.2 Queerovska sociologija

Avtorji, kot so Seidman, Roseneil in Hines (v Richardson et al. 2008) so predlagali uporabo izraza *queer sociologija*. Ta naj bi preučevala, kako je moč proizvedena v povezavi s pogovorom in materialnimi dejavniki. Queerovski sociološki pristop je koristen pri omogočanju feminizmu, da pozitivno prepozna spolne razlike, medtem ko raziskuje oblike drugačnosti. Ta model razvija tudi dekonstrukcijske pristope za spol, ki jih umešča

znotraj družbenega in gospodarskega okvira. Poleg predloga za uporabo izraza *queer sociologija* je delo feminističnih strokovnjakov_inj prineslo tudi socialno analizo za dekonstrukcijsko teorijo spolov (Hines 2008: 27).

Nekateri postmodernistični avtorji_ice so preučili podobnosti med postmodernizmom in feminizmom, spet drugi pa so zasledili povezave med feminizmom in queerovsko teorijo. Warner in Richardson (v Richardson et al. 2008) sta poudarila načine, na katere je feminizem ključno pripomogel k razvoju queerovske teorije. Warner (v Richardson et al. 2008) trdi, da je feminizem postavil spol kot primarno kategorijo družbe, na način, ki naredi queerovsko teorijo nepredstavljivo. Richardson (v Richardson et al. 2008) predlaga, da naj bi stičišče med feministični in queerovsko teorije odražalo željo, da se globalna in lokalna dinamika združita. V poskusu, da se vzpostavijo močnejše vezi med feminizmom in queerovsko teorijo, Richardson opredeli več načinov, na katere lahko queerovska teorija izboljša feministično teorijo:

1. Queerovska teorija je v pomoč pri osredotočanju na to, kako spolnost vpliva na družbene odnose.
2. Queerovska teorija je bila zelo pomembna pri razvoju kritik o normativnih predpostavkah o spolu in spolnosti.
3. Queerovska teorija ima potencial, da ponudi feminizmu nadaljnja orodja, preko katerih lahko teoretizirajo odnos med spolom in seksualnostjo.
4. Poudarek queerovske teorije na raznolikosti lahko omogoči feministični teoriji, da analizira moč med kategorijami identitete.
5. Queerovska teorija ponuja feminizmu teoretska orodja, s pomočjo katerih naj razumejo binarnost spolov.

(Hines 2008: 27–28)

1.3 TRANSSPOLNOST

»Transspolnost je krovni pojem za vse spolne identitete, ki so osnovane in (pre)oblikovane v skladu s posameznikovimi_ičinimi čutenji in doživljanji sebe ne glede na spol, ki je bil osebi pripisan ob rojstvu.« (Koletnik in Gramc et al. 2016).

Transspolnost vsebuje različne spolne identitete, ki se razlikujejo od tradicionalnih. Te spolne identitete presegajo družbene norme glede spola in spolnih identitet. Oblikujejo se v skladu z neujemanjem določenih načinov identificiranja in izražanja. Transspolnost ne

temelji na nujnosti ujemanja ob rojstvu pripisanega biološkega spola in osebne spolne identitete, ampak zajema vse spolne identitete, ki niso v skladu s spolom, določenim ob rojstvu. Transspolne osebe so torej bodisi ženske ali moški bodisi oboje hkrati ali nič od tega, saj se ne identificirajo znotraj binarnega spolnega sistema. (Koletnik in Gramc et al. 2016)

Nekatere izmed transspolnih identitet so: (Koletnik in Gramc et al. 2016)

- **TRANSSEKSUALNE** (angl. transsexual) – osebe, ki želijo izkusiti telesno potrditev spola. Transseksualne osebe so bodisi MTF (angl. male to female, moški v žensko oz. ženske, ki jim je bil ob rojstvu pripisan moški spol), ali FTM (angl. female to male, ženska v moškega oz. moški, ki jim je bil ob rojstvu pripisan ženski spol);
- **NEBINARNE** (angl. non-binary) – osebe, ki se ne identificirajo kot ženske ali moški, njihova identiteta je onkraj binarnega spolnega sistema;
- **KVIRSPOLNE** (angl. genderqueer) – osebe, ki se ne identificirajo izključno kot ženske ali moški, njihova identiteta je onkraj binarnega spolnega sistema;
- **BISPOLNE** (angl. bigender) – osebe, ki čutijo, da imajo dva spola/spolni identiteti, npr. ženska in moški, ženska in nebinarna oseba;
- **TRISPOLNE** (angl. trigender) – osebe, ki čutijo, da imajo tri spole/spolne identitete, npr. ženska in moški in nebinarna oseba;
- **SPOLNO FLUIDNE** (angl. gender fluid) – osebe, ki imajo fluidno spolno identiteto, njihova spolna identiteta ni definirana fiksno ali pa prehaja med več identitetami;
- **ASPOLNE** (angl. agender) – osebe brez spolne identitete;
- **NEUTROIS** – osebe, čutijo, da je njihova spolna identiteta nevtralna;
- **TRANSVESTITI**.

1.3.1 Transspolne študije

Donna Haraway je ena od prvih ustanoviteljic transspolnih študij (Enke 2012a: 8). Drugi val feminizma je bil eden prvih akademskih področij, ki se je odzval na vse večjo ozaveščenost javnosti o sodobnih transspolnih praksah, vseeno pa je bil feminizem tradicionalno sovražno nastrojen do transspolnih praks. Objava knjige Janice Raymond (v Richardson et al. 2008) je vzpostavila antitransspolno feministično perspektivo, ki naj bi

pomembno vplivala na prevladujoči feministični položaj. Iz biološkega stališča trdi, da je nemogoče ločiti biološki in družbeni spol:

- Biološki spol je kromosomsko povezan in pripisan ob rojstvu.
- Družbeni spol je skladen odraz biološkega spola.
- Kategorije biološkega in družbenega spola so same po sebi soodvisne.

Knjiga Janice Raymond je ustvarila prevladujočo feministično perspektivo o transseksualnosti skozi 1980. leta v ZDA in Veliki Britaniji. Ridell (1996, v Richardson et al. 2008) opisuje, kako so bile transspolne feministke in/ali lezbijke pogosto izključene iz feminističnih in lezbičnih skupnosti, in trdi, da je delo Raymondove pustilo osebne in politično škodljive posledice (Hines 2008: 28–29).

Feministične in transspolne študije so tesno povezane s skupnim prizadevanjem za analizo epistemologije in prakse, ki ju proizvaja spol. Feministične, ženske študije in študije spolov delno izhajajo iz opazovanja Simone de Beauvoir, ki meni, da se človek ne rodi določenega spola, temveč to šele postane. Transspolne študije ta temelj razširijo in poudarijo, da naraven proces, v katerem vsakdo postane bodisi ženska bodisi moški, ne obstaja, in zatrjujejo, da je spol vsakega le konstrukcija (Enke 2012a: 1).

Jeffery (1997, v Richardson et al. 2008) je obudila radikalno feministično tradicijo, ki postavlja transspolne prakse v antifeministične. Po njenem mnenju transseksualizem nasprotuje feminizmu, ker naj bi ohranjal in krepil lažne predstave o ženskosti in moškosti. Taki feministični pristopi do transspolnosti kažejo, kako binarno razumevanje spola ne more vključiti transspolnosti v feministično teorijo in politiko. Čeprav nekateri feministični avtorji_ice še naprej odražajo kritike Raymondove in Jefferyeve, drugi feministični avtorji_ice sprejemajo bolj napredne pristope k transspolnosti. Tu je možno videti, kako se feministični okvir lahko uporablja za teoretiziranje različnih spolnih identitet in izrazov (Hines 2008: 29).

Delo Rubinove (1996, v Richardson et al. 2008) je uporabno pri pregledovanju presečišč feminizma in transspolnosti. Poziva k razumevanju tega, da feministična identiteta izhaja iz politične obveze in ne ženske biologije. Pravi, da ženskost ni več potrebna in ni zadosten pogoj za feministično identiteto. Takšna politična praksa, namesto biološkega in družbenega spola, je v središču feministične identitete. Koyama (2003, v Richardson et al. 2008) obravnava transfeminizem, ki kaže na to, kako lahko transspolna politika omogoča

sodobnemu feminizmu, da preoblikuje odnos med biološkim in družbenim spolom (Hines 2008: 29–30).

Študije transspolnosti prinašajo različne pomene razumevanja spola in odražajo raznolikost teoretičnih stališč. Avtorji_ice so si prizadevali za preoblikovanje pomena transspolnosti in problematizirali so normativno razumevanje. Ključno vprašanje v transspolnih raziskavah postane »*Kaj je pravo telo?*« – v skladu s postmodernim in queerovskim delom pod vplivom feminizma veliko dela iz transspolnih študij zagovarja pomen, da je potreben družbeni in materialni okvir za analizo transspolnosti (Hines 2008: 31).

1.4 TRANSSEKSUALNOST

Kdo so transseksualne osebe? Gre za ljudi, ki se v svojem telesu počutijo »utesnjene«, žene jih neomajna želja po zamenjavi spola oziroma občutek, da v moškem telesu biva ženska, ali nasprotno, v ženskem moški. Do svojega telesa, predvsem do anatomskih značilnosti, naj bi čutili odpor ali sovraštvo (Zirkelbach 2007).

Transseksualnost, v nasprotju z ostalimi »motnjami« spolne identitete, ni prehodni pojav (Ramsey 1996: 11). Svetovna zdravstvena organizacija (WHO, v Koletnik et al. 2016a) transseksualnost definira kot »željo živeti in biti sprejet kot oseba z drugo spolno identiteto, ki jo najpogosteje spremljajo občutki nelagodja in neprilagojenosti anatomskim determinantam lastnega spola, željo po kirurških intervencijah in željo po hormonski terapiji, da bi svoje telo uskladili s svojo spolno identiteto.« Občutek neskladja med spolom, določenim ob rojstvu, telesom ter lastno spolno identiteto je znan kot spolna disforija (Koletnik in Gramc et al. 2016; Ramsey 1996: 142–144). Izraz transseksualizem je leta 1949 prvič uporabil Cauldwell (Zirkelbach 2007).

Večina avtorjev_ic zatrjuje, da gre pri transseksualnosti za ujetost v napačno telo oziroma za um, ujet v napačnem telesu, kar pa je pravzaprav obrnjena manifestacija kartezijskega dualizma. Um naj bi bil enega spola, medtem ko telo drugega. »Napačno telo« je dobro znana metafora, ki transseksualne osebe kaže kot žrtve krute narave. Po navedbah Prosser (1998, v Davy 2011) napačno telo pomeni točno to, kar transseksualna oseba meni o svojem telesu, sicer pa ta vidik ne opredeljuje pravega telesa in tega, kako je to razumljeno. Za Stryker (2006, v Davy 2011) »pravo telo« ne obstaja, obstajajo samo telesne razlike, s čimer se skuša spodkopati standarde normativnega telesa (Davy 2011: 52–53).

Kljub temu da Ameriško psihiatrično združenje pojmuje transseksualnost kot duševno motnjo, ta nikakor NI DUŠEVNA BOLEZEN (Koletnik in Gramc et al. 2016). Strokovnjaki_inje so že mnogokrat poskušali odkriti spremembe v možganih, ki naj bi določale človekovo spolno vedenje, a jim to še ni uspelo. (Zirkelbach 2007). Leta 2010 je *Svetovno profesionalno združenje za transspolno zdravje* (WPATH) oblikovalo priporočilo, v katerem se zavzema za to, da transspolnost, transseksualnost in cispolna nenormativnost ne bi bile več obravnavane kot bolezni (Koletnik in Gramc et al. 2016).

Pojem »prave ženske« ali »pravega moškega« je diskriminatoren, saj se nanaša na idejo, da so samo ljudje, katerim ob rojstvu pripisani spol ujema z lastno spolno identiteto »pravi« moški oziroma ženske. To vzpostavlja hierarhijo razvrščanja ljudi, ki kasneje postanejo ženske ali moški kot manj upravičene do statusa ženske ali moškega (Fish 2012: 51–52).

Spolna usmerjenost se razlikuje od občutka druge spolne identitete, to pomeni, da so lahko transseksualne osebe heteroseksualne, geji, lezbijke, biseksualne, asekualne itd. (Koletnik in Gramc et al. 2016). Največ transseksualcev_k se po operaciji opredeli kot heteroseksualne, malo manj pa se jih opredeli ko homoseksualne. Ostali, zelo malo jih je, pa se opredelijo za nespolne ali biseksualce_ke (Ramsey 1996: 142–144).

Transseksualke in transseksualci govorijo o radikalni diskontinuiteti med seksualnimi ugodji in telesnimi deli. Kar naj bi bilo zaželeno v okviru ugodja, zelo pogosto zahteva tudi imaginarno sodelovanje telesnih delov, ki jih posameznik_ica morda nima, ali pa ugodje zahteva, da si predstavljajo povečan ali zmanjšan sklop telesnih delov (Butler 2001: 81).

V začetku 2000. let bile skoraj vse osebe, ki so zaprosile za potrditev spola, moškega spola. Podatki manjših evropskih držav, ki imajo dostop do vseh statističnih podatkov o prebivalstvu iz leta 1994, kažejo, da približno eden na 30.000 moških in ena na 100.000 žensk zaprosi za potrditev spola (Ramsey 1996: 28).

1.4.1 Transseksualne osebe in transvestizem

Pogosto se zgodi, da se transseksualne osebe zamenjuje s transvestiti, čeprav sta to dva popolnoma različna pojma (Zirkelbach 2007), je pa res, da sta do neke mere povezana (Župevc 2008).

Transvestizem pomeni preoblačenje v nasprotni spol, neke vrste maškarado ali »kamuflačo« (spola) (Župevc 2008), kar pa vključuje ponovno ustvarjanje oziroma

vnovično umeščanje ženskosti/moščnosti – kot povračilo, kot simulacijo oziroma kot naknadno vzpostavitev manjkajoče vrzeli, distance. Cilj procesa maškarade je tako vzpostavitev določene distance med sabo in svojo podobo (Kristan 2005: 185). Večinoma so te osebe heteroseksualne, nekatere pa so tudi biseksualne. Zavedajo se spola, ki jim je bil pripisan ob rojstvu, se poročajo in imajo družine, enako kot običajni heteroseksualni pari (Benjamin 1999: 11). Transvestiti torej svojo spolno drugačnost nakazujejo le z drugačnim, izzivalnim in pretiranim načinom oblačenja in ličenja, želje po dokončani potrditvi spola pa ne čutijo (Zirkelbach 2007).

Že sam besedni koren *trans* implicira početje, ki gre preko kulturno določene meje. Več transvestizma naj bi bilo med pripadniki moškega biološkega spola, a to trditev postavimo pod vprašaj, saj je v današnjih časih meja med moškimi in uniseks oblačili precej zabrisana. Transvestiti ne čutijo razkoraka med biološkim spolom in spolno identiteto (Župevc 2008; Ramsey 1996: 18). Od medicinske stroke ne zahtevajo ničesar, še posebej ne operacije genitalij, razen morda pomoč psihiatra_inje, da bi jih poskušali »ozdraviti«. Transseksualna oseba pa postavlja vso svojo vero in prihodnost v roke zdravnika, še zlasti kirurga_inje, saj si želijo opraviti operacijo genitalij (Benjamin 1999: 11; Ramsey 1996: 18). Nekateri menijo, da je transvestizem nekakšna prestopnja transseksualnosti, a je nujno treba poudariti, da ta transseksualnost ni oblika transvestizma (Župevc 2008).

1.4.2 Tranzicija

Tranzicija je proces, skozi katerega oseba z različnimi načini potrdi svojo spolno identiteto. Zajema razne oblike potrditve, najbolj znani pa sta hormonska terapija in operacija genitalij. Proces lahko poteka tudi brez medicinskih telesnih sprememb, a gre takrat za spremembe na družbeni ravni, kot na primer spreminjanje zaimkov, zatem tudi imena itd. Transseksualne osebe se od transspolnih oseb razlikujejo po tem, da je njihova želja svojo spolno identiteto potrditi tudi na telesni ravni oziroma operativno (Koletnik in Gramc et al. 2016).

Prva sprememba spola³ se je zgodila na Danskem leta 1930. V Sloveniji se je prva tovrstna operacija zgodila veliko kasneje, leta 1978 (Zirkelbach 2007). Statistični urad

³ Nekateri_i posamezniki_ce uporabljajo izraz *sprememba spola*, a je bolj ustrezen termin *potrditev spolne identitete*, saj transseksualne osebe prilagodijo telo temu, kar čutijo. Zato ni prav govoriti o katerikoli osebi, da je z operacijo postala ženska/moški. Je pa legitimno, če želi svojo izkušnjo na ta način opisati oseba sama (Koletnik, Gramc et al. 2016).

nima evidence o potrditvah spola, po podatkih iz leta 2009 pa naj bi bilo v Sloveniji od leta 2005 v matičnem registru vpisanih sedem potrditev spola, med letoma 1990 in 2005 pa po neuradnih podatkih še devet. Skupaj je v osemnajstih letih spol potrdilo vsaj šestnajst oseb, kar je malo manj kot ena potrditev na leto (Weber 2013a).

V raziskavi potreb transspolnih oseb v Sloveniji (2015, v Koletnik in Gramc et al. 2016) je 36 % vprašanih odgovorilo, da so v procesu tranzicije, 54 % pa, da ne in da dotlej niso še bili.

1.4.3 Proces potrditve spola

Proces potrjevanja spola – potovanje skozi terapijo, hormonsko terapijo in operacijo genitalij – ni enostaven; veliko je fizične, čustvene, socialne, duhovne celote, dosežene z ogromno osebnimi stroški (Ramsey 1996: 11).

Od leta 1994 dalje se namesto *transseksualizma* uporablja diagnoza *motnje spolne identitete* (gender identity disorder – GID). Ta motnja je lahko diagnosticirana v kateremkoli obdobju posameznikovega ičinega življenja. Pripiše se glede na to, kako močno je nelagodje, ki je posledica neujemanja spolne identitete s spolom, pripisanim ob rojstvu. Termin *motnja* se uporablja zato, da bi se transspolnim osebam omogočilo dostopnost do primernih zdravstvenih storitev. Smernice o procesu potrditve spola izdaja *Svetovno profesionalno združenje za transspolno zdravje* (World Professional Association for Transgender Health WPAT), znano tudi v zavezi z *Mednarodnim združenjem za spolno disforijo Harryja Benjamina* (The Harry Benjamin International Gender Dysphoria Association) (Koletnik in Gramc et al. 2016). Endokrinolog Harry Benjamin je prvi uvedel hormonsko zdravljenje kot pripravo na kasnejši možni operacijski poseg in s tem olajšal življenje mnogim transseksualnim osebam (Zirkelbach 2007).

»Potrditev spola je proces, v katerem transspolna, transseksualna ali cispolno nenormativna oseba usklajuje svojo spolno identiteto, vlogo ali izraz, tako na duševni kot telesni ravni.« (Koletnik in Gramc et al. 2016: 56). Torej je potrditev spola sprememba, ki vključuje tudi oskrbo, ki osebam s spolno disforijo pomaga pri raziskovanju lastne spolne identitete. Ta proces ni standardiziran, ni enak za vse transseksualne osebe. Vsaka transseksualna oseba se odloči za različne spremembe identitete in videza, ki so primerne za vsakega posameznika_ico posebej (Thaler et. al 2009: 139). Proces lahko vključuje operativne posege, medtem ko je nekaterim lahko dovolj že samo to, da psihično uskladijo

svojo spolno identiteto. Hormonska terapija je le ena od možnosti, ki posamezniku_ici omogočajo, da zaživi v skladu s svojo spolno identiteto (Koletnik in Gramc et al. 2016).

Pred začetkom vključevanja v proces potrditve spola mora oseba, ki želi spol potrditi, opraviti vsaj nekaj individualnih srečanj s psihiatrom_injo, ki opravlja diagnostična, svetovalna in terapevtska dela. Če pri osebah s spolno disforijo obstajajo tudi druge psihološke stiske ali drugi neželeni okolijski dejavniki, je potrebnih več srečanj (Koletnik in Gramc et al. 2016; Ramsey 1996: 19). Daljše obiskovanje psihiatra_inje bistveno prispeva k odločitvi in oceni, ali je za osebo to zares edina pot k razrešitvi stiske in k novemu, boljšemu življenju (Zirkelbach 2007). Poleg tega mora vsaka transseksualna oseba, ki se odloči za proces potrditve spola, opraviti pregled pri endokrinologu_inji, hematologu_inji, urolog_inji, ginekologu_inji, internistu_ki in kirurgu_inji (Koletnik in Gramc et al. 2016). V ljubljanskem Univerzitetnem kliničnem centru se je v ta namen oblikovala posebna skupina zdravnikov_ic za potrditev spola, sestojeca iz: endokrinologa_inje, urologa_inje, ginekologa_inje in plastičnega_e kirurga_inje, ki poskrbijo, da se potrditev uspešno opravi (Zirkelbach 2007). V primeru potrditve spola pri adolescentih je pomembno, da v celotnem procesu sodelujeta tudi pristojni center za socialno delo in družinski zdravnik_ica (Koletnik in Gramc et al. 2016). Kirurški poseg se ne sme izvršiti, če ne obstaja dober razlog za domnevo, da se bo transseksualna oseba po njem čustveno počutila bolje (Ramsey 1996: 26).

S soglasjem psihiatra_inje se postopek potrditve spola naposled začne. Pred zdravljenjem mora oseba, ki namerava potrditi spol, eno leto živeti kot oseba, ki že ima potrjen spol. To obdobje je znano kot »test resničnega življenja«, ki pokaže možnosti za socialno vključevanje (Fish 2012: 51–52; Thaler et. al 2009: 140). Nato se začne hormonskim zdravljenjem, ki traja eno leto (hormonska terapija je sicer potrebna do konca življenja) in nato še s končno, kirurško spremembo, ki pa načeloma ni nujna (Zirkelbach 2007).

Pomoč psihiatra_inje je potrebna tudi po končani potrditvi, ne le zaradi travm, ki jih je transseksualna oseba morebiti prestala pred odločitvijo o potrditvi spola, temveč tudi zato, da se osebi nudi pomoč pri vključevanju v novo življenje (Zirkelbach 2007). Med tretjino in polovico vseh, ki opravijo kirurški poseg potrditve spola, se spopade s postoperativno depresijo. Poleg tega lahko pride do občutka razočaranja, podobnega tistemu, ki ga občuti vsakdo, ki je po letih trdega dela končno dosegel svoj cilj; gre za povsem normalen pojav, a če se ga ne obravnava, lahko privede do hude depresije. Pomoč pri tem pogosto vključuje

razvoj novih življenjskih ciljev s posebnimi mejniki na poti proti njihovem doseganju. Več kot tri četrtine vseh transseksualnih oseb po operaciji »izgine«, z odločitvijo, da ne zaključijo zadnje faze procesa (Ramsey 1996: 79).

Obstajajo pa tudi primeri, v katerih osebe, ki kljub temu da izpolnjujejo merila, niso upravičene do operacije genitalij. Ramsey (1996) navaja, da so to:

- Posamezniki_ice, odvisni od drog ali alkohola;
- posamezniki_ice, ki kažejo hudo duševno bolezen ali okvaro;
- osebe, pravno priznane v državi, kjer živijo in/ali kjer želijo opraviti operacijo;
- posamezniki_ice, ki se iz zdravstvenih razlogov (debelost, starost, kajenje itd.) štejejo za slabe kandidate za operacijo.

V Sloveniji zaenkrat ne obstajajo nikakršne zakonsko določene smernice za proces potrditve spola, kar pomeni, da je celoten proces prepuščen specialistom_kam, ki se s spolno disforijo in cispolno nenormativnostjo ukvarjajo od primera do primera (Koletnik in Gramc et al. 2016).

1.4.4 Razkritje

Razkritje transseksualnosti je lahko izziv za vsakogar. Nekatere osebe lahko živijo v nasprotnem spolu samo na skrivaj in svoje želje ne zaupajo nikomur, niti družini in prijateljem (Mallon in DeCrescenzo 2009: 71). Pomembno vlogo pri dopolnjevanju celotne identitete osebe predstavlja trenutek, v katerem posameznik_ica ugotovi, da je del njenega_ovega jaza v neskladju s preostalim delom, kar je pri transseksualnih osebah povezano s spolno identiteto. Prične se raziskovanje boljšega in bolj zadovoljujočega življenja, v katerem bodo vsi vidiki posameznikove_ičine identitete dobro povezani na vseh nivojih njegovega delovanja (Koletnik in Gramc et al. 2016).

Pri procesu razkritja transseksualnosti lahko govorimo tudi o procesu razkritja v kontekstu spolne usmerjenosti. Nekatere transspolne in transseksualne osebe gredo skozi dva procesa razkritja. Prvi se nanaša na njihovo identifikacijo z določeno spolno identiteto in željo po vključevanju v proces potrditve spola. Drugo razkritje pa se pri nekaterih nanaša na spolno usmerjenost, ki jo osebe delijo z ljudmi iz svoje okolice, običajno pa je to med ali na koncu procesa potrditve spola (Koletnik, Gramc et al. 2016).

Ko oseba o razkritju še ni povsem prepričana, se lahko pojavijo občutki strahu, nezadovoljstva in želje, da se nekaj stori. Pomembno je, da se oseba nauči prisluhniti sebi in lastnim potrebam. Ko se počuti pripravljena, je potrebno storiti korak naprej, da se življenje spremeni. Če oceni, da se ne more razkriti določenim osebam, lahko zaprosijo za družinsko svetovanje ali pomoč pri strokovnjaku, posredniku, ali pa se obrne na prijatelja_ico, učitelja_ico, profesorj_ico itd. (Koletnik in Gramc et al. 2016).

Razkritje je pomemben del življenja transseksualnih oseb, saj sta spol in spolna identiteta sestavni del vsakdanjega življenja. Večinoma ju razumemo kot zelo togo binarno kategorijo ženske/moški, zato je razkritje spolne identitete težavno. Osebe, ki se razkrijejo, to naredijo zato, ker menijo, da se lahko zaupajo nekomu, mu_ji verjamejo, od nas pa pričakujejo podporo in pomoč bodisi kot družinski_emu članu_ici, prijatelju_ici ali znancu_ki bodisi kot strokovni osebi (Koletnik in Gramc et al. 2016). Tisti, ki svojo identiteto razkrijejo družini, so lahko deležni različnih odzivov, od ljubečega sprejema do zavrnitve. Za večino staršev je razkritje otroka presenečenje. Matere in očetje se morajo spopadati ne le s šokom, zanikanjem, jezo, žalostjo, temveč tudi s številnimi pomisliki glede varnosti, zdravja, zaposlovanja in morebitnih prihodnjih ljubezenskih odnosov svojega otroka (Mallon in DeCrescenzo 2009: 71).

1.5 TRANSFOBIJA IN DISKRIMINACIJA NA OSNOVI SPOLNE IDENTITETE

Veliko transseksualnih oseb ne sodi v okvir ozkih spolnih vlog, saj zavračajo družbene vzorce in se želijo izražati v skladu s svojim notranjim občutenjem spola (Koletnik in Gramc et. al 2016), zato se v vsakdanjem življenju srečujejo z diskriminacijo in predsodki. To predstavlja omejitve pri njihovih zaposlitvenih možnostih (kljub zakonodaji, ki prepoveduje diskriminacijo), pri njihovih osebnih odnosih, njihovem dostopu do storitev, njihovem zdravstvenem stanju in njihovem dostopu do zdravstvenega in socialnega varstva (Fish 2012: 53).

Transfobija je termin, s katerim opisujemo predsodke in diskriminacijo oseb, ki se postavljajo izven meja ozkih družbenih spolnih vlog, pravil in stereotipov. Termin je relativno nov, a družbeno zatiranje, ki ga opisuje, ni nov pojav. Kaže se v reakcijah strahu, sovraštva, odpora in diskriminatornega odnosa do oseb, katerih spolna identiteta ni v

skladu s pričakovanji družbeno sprejetega spola, ki jim je bil pripisan ob rojstvu (Koletnik in Gramc et. al 2016).

Negativni odzivi, ki jih doživljajo transseksualne osebe, se kažejo na številne načine: od izogibanja stikom z njimi in ignoriranja njihove identitete do zlorab in fizičnega nasilja. Spolna diskriminacija se nanaša na skupek prepričanj o spolu in spolni identiteti in temelji na prepričanjih, da našo spolno identiteto določajo izključno biološke značilnosti (Koletnik, Gramc et. al 2016). Običajne dejavnosti, kot so uporaba rekreacijskih objektov, morda niso dostopna trans osebam, ker se bojijo diskriminacije v garderobah. Mnogi_e, ne glede na družbeni položaj, izkušajo izolacijo in se spopadajo z omejenim razumevanjem njihovega življenja (Fish 2012: 53).

Diskriminacija na podlagi spolne identitete pa lahko povežemo s heteronormativnostjo. Heteroseksualnost sama se priznava kot nekaj naravnega, zato tudi diskriminacija na podlagi spolne identitete predstavlja prepričanje, ki kot naravna priznava samo dva ozko določena spola oziroma spolni identiteti in ne dopušča nikakršne prekoračitve spolnih vlog in družbenih norm, povezanih s spolom in spolno identiteto. Sloni namreč na prepričanju, da je vsaka spolna identiteta nujno v skladu s posameznikovim_ičinim pripisanim spolom, ta pa za svoj obstoj potrebuje spolne vloge in norme, ki narekujejo, kako morajo moški in ženske izgledati in se obnašati. Tesno je povezana s seksizmom. Vztrajanje pri tem, da morajo transseksualne osebe razumeti spol, ki jim je pripisan ob rojstvu in kot bolj resničnega od njihove lastne spolne identitete, se pokaže tudi v tem, da pri naslavljanju transspolnih oseb marsikdo ne želi uporabljati osebnih zaimkov, ki jih je transseksualna oseba izbrala zase. K diskriminaciji vseh transspolnih oseb prispevajo tudi institucije, na primer tako, da obravnavajo transspolno identiteto kot motnjo (Koletnik in Gramc et. al 2016).

12. septembra 1989 je evropski parlament izglasoval resolucijo proti diskriminaciji transseksualnih oseb. Ta direktiva pokriva številna področja, na katerih je bilo mogoče prepoznati diskriminacijo do vseh transspolnih oseb, kot so denimo pravice delavcev_k, pravno priznanje, medicinsko zagotavljanje ipd. Čeprav je v Evropi veliko držav podpisalo to direktivo in čeprav so se dogovorile, da bodo spoštovale zakonodajo Evropske unije, priznanje transseksualnih oseb, ki želijo pravno potrditi svoj spol, ni povsem enotno. Zakonodaja prav tako redko prepreči predsodke in nasilje, zato se transspolne osebe soočajo z diskriminacijo na vsakodnevni ravni (Davy 2011: 41).

Razširjenost diskriminacije je ogromna in prisotna vsepovsod. Redko je prepoznana kot nepravilna obravnava. Mnogi se ne zavedajo svojih diskriminatornih predpostavk in vedenja, ko pride do nekogaršnje spolne identitete, mnogim pa se niti ne zdi problematično izključiti vse, ki so različni od njih (Koletnik in Gramc et. al 2016).

Stalno prisotna diskriminacija pušča veliko posledic. Večina transspolnih oseb se med odraščanjem počuti nesprejete in osamljene s stalnim občutkom, da so drugačne od večine, kar lahko privede do ponotranjene transfobije in občutkov sramu ter sovraštva do samega sebe (Koletnik in Gramc et. al 2016). Te slabe izkušnje lahko privedejo do zlorabe alkohola, depresije, nasilja, samopoškodb ali celo samomora (Fish 2012: 53). Ker globoko depresijo pogosto spremljajo samomorilne misli in dejanja, se lahko samomorilne spremenljivke pogostejše pojavljajo pri transseksualnih osebah kot pri preostali populaciji. Če so depresija, jeza in samomorilne spremenljivke povezane z disforijo spola, se najverjetneje ublažijo, če transseksualna oseba ostane na poti »zdravljenja« (Ramsey 1996: 74).

1.6 RAZISKAVA O POTREBAH TRANSSPOLNIH OSEB V SLOVENIJI

V Sloveniji sta *Zavod TransAkcija* in *Društvo Informacijski center Legebitra* izvedla prvo krajšo raziskavo, namenjeno specifično in izključno transspolnim osebam. Raziskava je naslovljena *Potrebe transspolnih oseb v Sloveniji*, njen namen pa je bil pridobiti čim več informacij o izkušnjah in vsakdanjem življenju transspolnih oseb ter pridobiti informacije o njihovih željah in potrebah, da lahko programe organizacij ustrezno (pre)oblikujemo na osnovi potreb transspolnih posameznikov in skupnosti. V vprašalniku je bil uporabljen pojem *transspolnost*, in sicer neizključujoče ter da bi kot tak naslavljal vse transspolne, transseksualne osebe in pripadajoče tematike. Raziskava je bila izvedena kot spletna anketa leta 2015 in je vsebovala 23 vprašanj (dve odprtega tipa, ostala polodprtega tipa). Pri raziskavi je sodelovalo 65 transspolnih oseb, starost sodelujočih pa je bila 15–63 let (povprečna starost 28 let).

Pri nas se večina tovrstne populacije samoidentificira kot spolno fluidne osebe, kar naj bi pomenilo, da jih v različnih življenjskih obdobjih različno intenzivno privlačijo ljudje različnih spolov. V proces tranzicije je bilo takrat vključenih 36 % oseb, 54 % oseb je odgovorilo, da v tranzicijo niso vključene, 10 % pa je izbralo odgovor *drugo*. Osebe

najpogosteje prvič razkrijejo svojo spolno identiteto prijateljem, takoj za tem pa sledijo najpogostejši zaupniki, kot so partnerji, ožji družinski krog, nekateri svoje spolne usmerjenosti ne razkrijejo nikoli. Ravno pri teh, ki se jim prvim izpovejo s svojo identiteto, dobijo največ podpore, visoko podporo uživajo tudi s strani nevladnih organizacij.

Naša družba je še vedno močno heteronormativna, kar osebe, ki niso heteronormativne, stigmatizira in v vsakdanjem življenju močno zavira (ni priznana pravica do poroke – registracija istospolnih partnerskih skupnosti, kršena pravica posvojitve otrok, ki ga ima eden od partnerjev_k iz prejšnje zveze, neenaka obravnava neregistriranih istospolnih partnerjev_k napram zunajzakonske zveze moškega in ženske, brezposelni registriran partner_ka nima pravice do zdravstvenega zavarovanja po partnerju_ki, zaposleni registriran partner_ka pa nima pravice do začasne odsotnosti od dela zaradi bolezni partnerja_ke ipd.).

Problematična sta tudi diskriminacija in nasilje, s katerim se soočajo transspolne osebe zaradi svoje spolne identitete in spolnega izraza. V raziskavi je tako na vprašanje, ali so imeli zaradi svoje spolne identitete negativne izkušnje v vsakdanjem življenju, h kateri se prišteva diskriminacija, posmeh, zloraba, nasilje, z *da* odgovorilo 69 %. Najpogosteje so doživljali ali še doživljajo nasilje v javnih ustanovah in pri javnih storitvah (45 %), v osnovni in/ali srednji šoli (43 %) in doma (39 % – enako zastopan je tudi odgovor drugod), v službi (24 %), na fakulteti (10 %) in pri zdravniku (6 %).

Izkušnje transspolnih oseb, ki so si pri nas želele potrditi spol, kažejo na to, da prihaja do različne uporabe meril, in sicer odvisno od posameznika_ice na uradih za urejanje matičnih zadev. Nekateri sprejmejo psihiatrično potrdilo in na tej podlagi sprožijo postopek potrditve spola, ne da bi zahtevali hormonski ali kirurški poseg. Drugi terjajo potrjeno potrdilo kirurga_inje, ki je opravil_a operacijo spremembe spola.

Zaključki z drugega strokovnega srečanja *TransMisija II* sklepajo, da je potrebno:

- urediti pravno priznanja spola,
- oblikovati in implementirati protokol zdravstvenih storitev;
- vključevanje osebne okoliščine spolne identitete in spolnega izraza v zakonodajo;
- depatologizacija transspolnosti;
- ohranitev in nadgradnja omogočanja podpore in legitimacije transspolnim osebam;
- organiziranje tretjega strokovnega srečanja *TransMisija III* novembra 2016.

1.7 PRAVNI POLOŽAJ TRANSSPOLNIH OSEB V SLOVENIJI

1.7.1 Pravno priznanje spola

»Pravno priznanje spola je postopek spremembe imena ter uradnih podatkov o spolu v uradnih dokumentih in registrih z namenom priznanja posameznikove_ične spolne identitete. Pravno priznanje spola bi moralo temeljiti na enem samem izhodišču: samoidentifikaciji osebe in njeni osebni odločitvi za pravno priznanje svojega spola.« (Koletnik in Gračanin et al. 2016).

Bistvenega pomena za vse, ne samo transspolne osebe, je imetje osebnih dokumentov, ki izražajo posameznikovo_ično istovetnost. Težko je biti brez osebnih dokumentov, skladnih s tem, kdo oseba je in kot kdo živi. Za večino transspolnih oseb so spolno zaznamovani podatki, ki jih vsebujejo osebni dokumenti, vir nelagodja in težav. Mladolletne osebe lahko naletijo še na dodatne ovire (Thaler et. al 2009: 140). Ko se mora oseba legitimirati z osebnim dokumentom, ki pa ni skladen z njenim dejanskim spolom, ampak vsebuje podatke o spolu, ki je bil osebi pripisan ob rojstvu, so te osebe prisiljene v razkritje svoje spolne identitete, kar je pravzaprav nedopusten poseg v človekovo pravico do zasebnosti in prav zaradi tega velikokrat pride do nesporazumov, transspolne osebe pa so lahko obtožene predstavljanja s tujimi/ukradenimi/ponarejenimi dokumenti (Koletnik in Gračanin et al. 2016).

Evropske države v svoji zakonodaji določajo pogoje, ki jih mora posameznik_ica izpolniti, preden lahko uredi pravno priznanje svojega spola. Pogoji so velikokrat v nasprotju s spoštovanjem človekovih pravic transspolnih oseb. Postopek pravnega priznanja spola nikakor ne sme ustvarjati konflikta med človekovo pravico do pravnega priznanja spola in drugimi temeljnimi pravicami (Koletnik in Gračanin et al. 2016).

1.7.2 Pravno priznanje spola v Sloveniji

V Sloveniji ni posebnega zakona, ki bi urejal pravno priznanje spola. Uveljavljanje pravice do pravnega priznanja spola brez pridobitve medicinske diagnoze ni možno. Slovensko pravo ne pozna izraza *pravnega priznanja spola*, zato se uporablja izraz *sprememba spola*. Urejeno je v podzakonskem aktu in ne v samostojnem zakonu. Sprememba uradnih podatkov o spolu je v izrazu *sprememba spola* urejena v Pravilniku o izvrševanju zakona o matičnem registru, za katerega je pristojno Ministrstvo za notranje zadeve (Koletnik in

Gračanin et al. 2016). Spremembo imena in priimka v osebnih dokumentih ureja Zakon o osebnem imenu. Posameznik_ica, ki želi v osebnem dokumentu spremeniti ime in/ali priimek, mora zaprositi za spremembo na upravni enoti. Če je oseba polnoletna, vloži prošnjo za spremembo sama, če pa je mladoletna, to stori zastopnik (Koletnik in Gramc et al. 2016).

V Sloveniji je pravno priznanje spola urejeno v Pravilniku o izvrševanju zakona o matičnem registru – 37. člen pravilnika, naslovljen Sprememba spola, veleva:

»Sprememba spola se vpiše na podlagi odločbe pristojnega organa o spremembi vpisanega podatka. Podlaga za izdajo odločbe je potrdilo pristojne zdravstvene ustanove ali zdravnika_ice, iz katerega je razvidno, da je oseba spremenila spol. Pred vpisom spremembe spola v register mora matičar_ka zahtevati določitev nove EMŠO. Izpisek iz matičnega registra o rojstvu se izda s podatkom o novem spolu, brez zaznamka o spremembi spola.« (v Koletnik in Gramc et al. 2016).

V pravilniku ni opredeljeno, kdo je pristojni_a zdravnik_ica in kaj sprememba spola pomeni, kljub temu da mora oseba na upravno enoto dostaviti potrdilo pristojne_ga zdravnika_ice. Potrdilo v Sloveniji izda psihiater_inja, praksa pa kaže, da je ta pristojni_a zdravnik_ica v večini primerov psihiater_inja iz *Interdisciplinarnega konzilija za potrditev spolne identitete*, pri katerem mora oseba, ki želi pravno priznati svoj spol, pridobiti tudi diagnozo transseksualizma, ki je klasificirana kot duševna motnja. Torej je za potrditev spola potrebna diagnoza »motnja spolne identitete« (Koletnik in Gramc et al. 2016).

Zaenkrat spolna identiteta in spolni izraz nista vključeni v noben slovenski zakonski akt, potrebno pa bi ju bilo vključiti v protidiskriminacijsko zakonodajo ter v 14. člen ustave, ki določa enakost pred zakonom (Koletnik in Gramc et al. 2016).

1.7.3 Pomen pravnega priznanja spola

Pravno priznanje spola je pomembno zato, ker posamezniku_ici omogoča, da se pravno-formalno prizna s svojim pravim spolom. Brez pravnega priznanja spola so osebam onemogočeni vsakodnevni opravki, kot so dvig priporočene pošiljke, odprtje bančnega računa ali uporaba poimenske vozovnice za javne prevoze. Zelo pogosto so deležni_e očitkov, da uporabljajo tuje/ponarejene/ukradene dokumente, prisiljeni so v razkritje svoje spolne identitete, čeprav tega v dani situaciji ne želijo. S tem je kršena tudi njihova

človekova pravica do zasebnosti. Za ne vključevanje v izobraževanje in za brezposelnost transspolnih oseb so pogostokrat razlog dokumenti o opravljenih izobraževanjih in preteklih zaposlitvah, ki izražajo spol, ki transspolnim osebam ni več lasten in v njem več ne živijo (Koletnik in Gračanin et al. 2016).

1.8 TRANSPOLNOST, TRANSSEKSUALNOST IN SOCIALNO DELO

Transspolne in transseksualne osebe so bile šele pred kratkim priznane kot uporabniki_ice zdravstvenih in socialno varstvenih storitev. V primerjavi z lezbijkami, geji in biseksualci so skoraj v celoti spregledani v teoriji socialnega dela. V predhodne študije so bile v vzorce včasih vključene tudi transseksualne osebe, a njihove potrebe niso bile posebej ločene. Obstoječe raziskave so v veliki meri osredotočene na štiri glavna področja: teoretična spoznanja o biološkem in družbenem spolu; biomedicinske raziskave; ovire pri dostopnosti storitev za potrditev spola; ter na politiko, usmerjeno v delo. Znanje o dostopu transseksualnih oseb do storitev socialnega varstva se pogosto črpa iz manjših študij (Fish 2012: 49–50).

Socialni_e delavci_ke se moramo pred začetkom sodelovanja s transseksualnimi osebami zavedati, da v nekaterih primerih osebe, vsaj na začetku, morda ne vedo natančno, kako se opredeliti. Jezik je zato pomemben in pomaga socialnim delavcem_kam pri razvoju višje ravni udobja pri delu s transspolnimi osebami (Davis 2009: 2), kajti če smo socialni_e delavci_ke slabo pripravljeni na sodelovanje z geji, lezbijkami in biseksualci (in v mnogih primerih smo), potem smo zagotovo nepripravljeni tudi na to, da bi se odzvali na potrebe transspolnih oseb. Tu se pokaže dilema in pomembna resnica o transspolnih osebah v sodobni družbi: večina ljudi ima, tudi zelo izkušeni strokovnjaki_inje, malo ali skoraj nič znanja o življenju transseksualcev (Mallon 2009: 22).

In kako lahko nudimo pomoč? Standardi zdravstvene oskrbe za transspolne, transseksualne in cispolno nenormative osebe (različica VII, 2012, v Koletnik et al. 2016b) so smernice za delo s transspolnimi in transseksualnimi osebami, ki jih izdaja *Svetovno profesionalno združenje za transspolno zdravje*. Antidiskriminatorna načela je mogoče vključiti v delo s transspolnimi osebami, socialni_e delavci_ke pa se moramo vprašati, ali smo sposobni sprejeti različne izraze spolnosti in spola (Fish 2012: 62–63). Predvsem tovrstnim osebam lahko pomagamo z razumevanjem prave narave njihove stiske in drugačnosti. Z

razumevanjem, s človeškostjo, podporo in ramo, na katero se lahko naslonijo (Zirkelbach 2007).

Stroka socialnega dela priznava dejstvo, da spolna identiteta osebe ni vedno v skladu s spolom, pripisanim ob rojstvu. Transseksualci_ke morajo imeti recipročno enako spoštovanje in pravice do tistih, katerih spolna identiteta je enaka njihovemu biološko danemu spolu. Diskriminacija, zatiranje in predsodki, usmerjeni proti tej marginalizirani skupini, so škodljivi za socialno, čustveno in gospodarsko blaginjo ter za družbo kot celoto. Vsi socialni_e delavci_ke smo etično zavezani k boju za odpravo te diskriminacije znotraj in zunaj stroke, tako v javnem kot v zasebnem sektorju. Socialni_e delavci_ke in stroka lahko nudimo podporo in bodrimo transseksualne osebe v vseh fazah razkritja. Na družbeni ravni si moramo prizadevati za odpravo psihološke in fizične škode, usmerjene k transseksualnim osebam. Programi in storitve, ki zajemajo potrebe splošnega in duševnega zdravja, morajo uporabnikom_icam omogočiti občutljivo in spoštljivo ravnanje tako z njimi kot njihovimi družinami (Mallon 2009: 34).

1.8.1 Socialno delo, ki sprejema ljudi

Režim kapitalizma nas sili v to, da ljudi obravnavamo kot predmete. Ne le kot blago za trgovanje, temveč tudi kot orodje, instrument za krepitev kariere, kot predmete upravljanja. S potiskanjem ljudi v razvrednotene vloge, z dodeljevanjem nalepk, z nameščanjem v zaprte prostore, kjer so ločeni od drugih in z odvzemanjem moči onemogočimo ljudi, namesto da bi krepili njihovo ustvarjalno moč. Zbežati je treba od papirjev, zaprtih prostorov in dejanj, ki ljudi spreminjajo v socialne pohablence (Flaker 2012).

Socialno delo sprejema celega človeka in preprečuje poskuse, da bi ga reducirali na nalepke. Direktno socialno delo zatrdno zavrača tovrstno obravnavanje ljudi. Človek ima svojo voljo, svojo željo, svojo besedo in svoje dejanje. Socialni_a delavec_ka ujame zgodbe, ki bi sicer ostale preslišane. Ljudi ne puščamo samih, ampak v njihovih zgodbah trpljenja iščemo vire moči, ljudem pomagamo ustvarjati nove življenjske zgodbe. Mnogo stvari je potrebno spremeniti, za kar je potrebna določena mera aktivizma. Socialno delo iz neme priče človeške bede postaja glas zatiranih (Flaker 2012).

Flaker ugotavlja, da se v primeru, ko od nas zahtevajo, naj izvajamo zakone, ki škodujejo ljudem in s katerimi jim jemljejo moč, jih izključujejo in prikrajšajo za marsikaj, lahko

sami neodvisno odločimo, ali jih izvedemo ali ne. Zakone lahko malo prilagodimo, seveda v korist uporabnikom_icam. Na tak način se lahko zgodijo enostavne rešitve (Flaker 2012).

Socialni_e delavci_ke imamo veliko moč. Ljudem lahko življenje spremenimo na boljše ali na slabše. Imamo dovolj znanja in spretnosti, da pri človeku, ki ne more izraziti svoje volje z opazovanjem in raznimi poskusi, izluščimo, kaj si želi, in zagotovimo, da ljudje, ki imajo tega človeka radi, z njim sodelujejo in ga podpirajo pri odločanju (Flaker 2012).

2 EMPIRIČNI DEL

2.1 Formulacija problema

Za raziskovanje mnenja LGBTQ skupnosti o transseksualnih osebah sem se odločila zato, ker imam občutek, da večina oseb misli, da znotraj te skupnosti ne obstajajo predsodki in stereotipi. Sama menim, da predsodki obstajajo povsod, tudi intragrupacijsko, znotraj samih marginaliziranih skupin. Želim si, da bi bila tudi širša javnost bolj ozaveščena o tej temi in o temi transseksualnosti na sploh. Mislim, da je o tem premalo govora, javnost ni dovolj ozaveščena, ne pozna načina življenja transseksualnih oseb, zato slepo verjame predsodkom in stereotipom, ki naj bi za njih veljali. Glavni izvor težav, s katerimi se spopadajo vsi člani LGBTQ skupnosti, so družbena konstrukcija, diskriminacija, segregacija, pomanjkanje moči in pomoči. Večina meni, da obstajata izključno dva spola, in nekako ne priznava dejstva, da obstaja možnost, da se oseba ne poistoveti s spolom, v katerega je rojena.

S svojo raziskavo sem želela pokazati in dokazati, kakšno je mišljenje članov LGBTQ skupnosti o transseksualnosti, v kolikšni meri se strinjajo s trditvami, ki veljajo za stereotipne, pri katerih osebah bi bili pripravljeni podpreti proces potrditve spola ipd.

2.2 Hipoteze

H1: Več je moških, bi nudilo podporo partnerju_ki pri procesu potrditve spola, kot pa žensk.

H2: Večkrat je stopnja transfobije označena s številko 3 kot pa 4.

H3: Več oseb za trditev *Transseksualci so ujeti v svoje telo* izbere odgovor *popolnoma se strinjam* kot *popolnoma se ne strinjam*.

H4: O pojavu transseksualnosti je več anketirancev_k izvedelo preko interneta kot v šoli.

H5: Več žensk kot moških je že spoznalo transseksualno osebo.

H6: Anketiranci_ke transseksualnost razumejo kot duševno motnjo.

3 METODOLOGIJA

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava je **kvantitativna**, saj sem številčne podatke o tem, kakšno je mnenje LGBQ skupnosti o transseksualnosti, zbirala s pomočjo anketnega vprašalnika; **empirična** je, ker sem zbirala novo, neposredno izkustveno gradivo; raziskava je tudi **eksplorativno-deskriptivna**. Problematika še ni dovolj raziskana, saj se o tej temi ne govori dovolj. Namen moje raziskave je bil predstaviti in raziskati transseksualnost. Kar zadeva LGBTQ skupnost, je govora predvsem o gejih in lezbijkah, zelo malo pa o transseksualnih osebah.

3.2 Spremenljivke

Pri preverjanju hipotez sem upoštevala naslednje spremenljivke:

- spol (moški; ženski; nebinarni ...);
- starost (16; 17; 18 ...);
- stopnja izobrazbe (osnovna šola; poklicna ali srednja šola; višja ali visoka šola; univerzitetna izobrazba; magisterij ali doktorat);
- stereotipne trditve (popolnoma se ne strinjam; se ne strinjam; niti-niti; se strinjam; popolnoma se strinjam)
- zaznava transfobije (1–5);
- podpora partnerju/ici (da; ne; ne vem);
- prva seznanitev s transseksualnostjo (vrtec; šola; družina; prijatelji, vrstniki; televizija; internet; drugo; nisem še slišal/a za transseksualnost);
- spoznavanje transseksualne osebe (da; ne; ne vem).

3.3 Merski instrumenti ali viri podatkov

Merski instrument moje raziskave je anketni vprašalnik, s pomočjo katerega sem preko spleta skušala pridobiti mnenje nekaterih pripadnikov LGBQ skupnosti o transseksualnosti. Odgovarjanje je bilo popolnoma anonimno, iz ankete pa je od osebnih podatkov možno razpoznati spol, starost in stopnjo izobrazbe.

Vprašanja so bila določena vnaprej in so vseh treh tipov, torej odprtega, zaprtega in polodprtega tipa. Uporabila sem tudi mersko lestvico in lestvico stališč.

3.4 Populacija in vzorec

Populacijo, ki sem jo raziskovala, sestavljajo pripadniki LGBTQ skupnosti. Ker je skupnost zelo velika nisem mogla doseči tega, da bi prav vsi pripadniki te skupnosti moj spletni vprašalnik izpolnili. Uporabila sem neslučajnostni vzorec po metodi snežne kepe. Na anketo je odgovorilo 138 oseb, a sem jih kar nekaj morala zavrniti zaradi nepopolno izpolnjenega vprašalnika, zato moj vzorec šteje 99 oseb.

Stvarna opredelitev populacije: populacijo sestavljajo pripadniki LGBTQ skupnosti iz določenih organizacij.

Krajevna opredelitev populacije: celotna Slovenija.

Časovna opredelitev populacije: 19. 4. 2016 — 19. 5. 2016.

3.5 Načrt zbiranja podatkov

Pri raziskavi sem uporabila le eno metodo zbiranja podatkov in to je **anketiranje**, natančneje, spletni vprašalnik, ki sem ga oblikovala na podlagi prebrane literature in ki je bil enak za vse. Podatke sem preko spleta zbirala mesec dni, in sicer od 19. 4. 2016 do vključno 19. 5. 2016. K sodelovanju sem najprej povabila dve organizaciji, za kateri sem izvedela, da izvajata programe, namenjene LGBTQ skupnosti, to sta *Legebitra* in *Društvo DIH*, ter ju prosila za napotitev še k drugim, ki so del populacije, oziroma za delitev spletnega vprašalnika med svoje pripadnike. Vprašalnik sem objavila tudi na Mavričnem forumu. Z delitvijo spletnega vprašalnika sem uporabila metodo **spraševanja**. Potekalo je množično in enkratno, zato je moje spraševanje **skupinska anketa**.

3.6 Obdelava in analiza podatkov

Empirično gradivo sem obdelala s kvantitativno in kvalitativno metodo analize. Pregledala sem vsak izpolnjen vprašalnik in izločila tiste, ki niso bili popolno izpolnjeni. Ko sem dobila nabor vprašalnikov, ki so bili popolnoma ustrezni, sem odgovore razdelila po kategorijah in jih preštevala. Vse podatke, ki sme jih dobila in ki so bili ustrezni, sem računalniško obdelala tako, da sem vnesla podatke v računalniški program Excel, kjer sem izdelala grafe, za izdelavo preglednic, ki vsebujejo absolutne in relativne frekvence pa sem uporabila program Word.

Za eno od spremenljivk sem izračunala aritmetično sredino po formuli:

$$AS = \frac{\sum}{n}, \text{ kjer } \sum \text{ pomeni vsoto vseh podatkov in } n \text{ njihovo število.}$$

Za kvalitativno metodo analize sem uporabila proces kodiranja. Najprej sem vse odgovore na tri vprašanja odprtega tipa združila skupaj in jih uredila. Pri urejanju odgovorov nisem spreminjala besed anketirancev. Besedilo sem razčlenila na sestavne dele in zasnovala enote kodiranja. Izjave sem nato razvrstila na raziskovalne teme in jih razporedila v tabelo, kamor sem pripisala še pojme. Kodiranim enotam sem prepisovala kode. Nato sem sorodne kode združila v kategorije.

4 REZULTATI IN RAZPRAVA

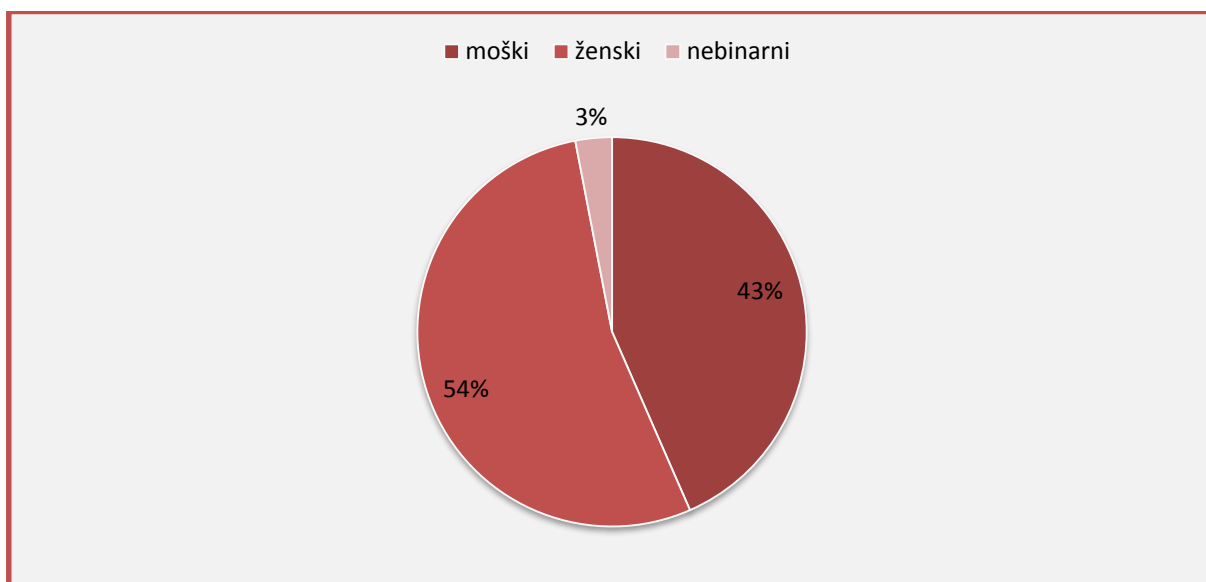
4.1 Osebni podatki

4.1.1 Spol

Tabela 4.1: Struktura vzorca glede na spol

SPOL	f	F [%]
moški	43	43
ženski	53	54
nebinarni	3	3
SKUPAJ	99	100

Graf 4.1: Grafični prikaz strukture vzorca glede na spol

Iz tabele 4.1 in grafa 4.1 je možno razbrati, da je v raziskavi sodelovalo 99 oseb. Od tega se jih 43 (43,3 %) identificira kot moški, 53 (53,5 %) kot ženska, 3 osebe (3 %) pa so se identificirale kot nebinarne. Na vprašanje je odgovorilo vseh 99 oseb.

4.1.2 Starost

Tabela 4.2: Struktura vzorca glede na starost

STAROST	f	F [%]
do 20 let	12	12,1
21–40 let	84	84,8
41–60 let	3	3,03
61 let ali več	0	0,00
SKUPAJ	99	100,0
POVPREČNA STAROST	24,3 let	

Graf 4.2: Grafični prikaz strukture vzorca glede na starost

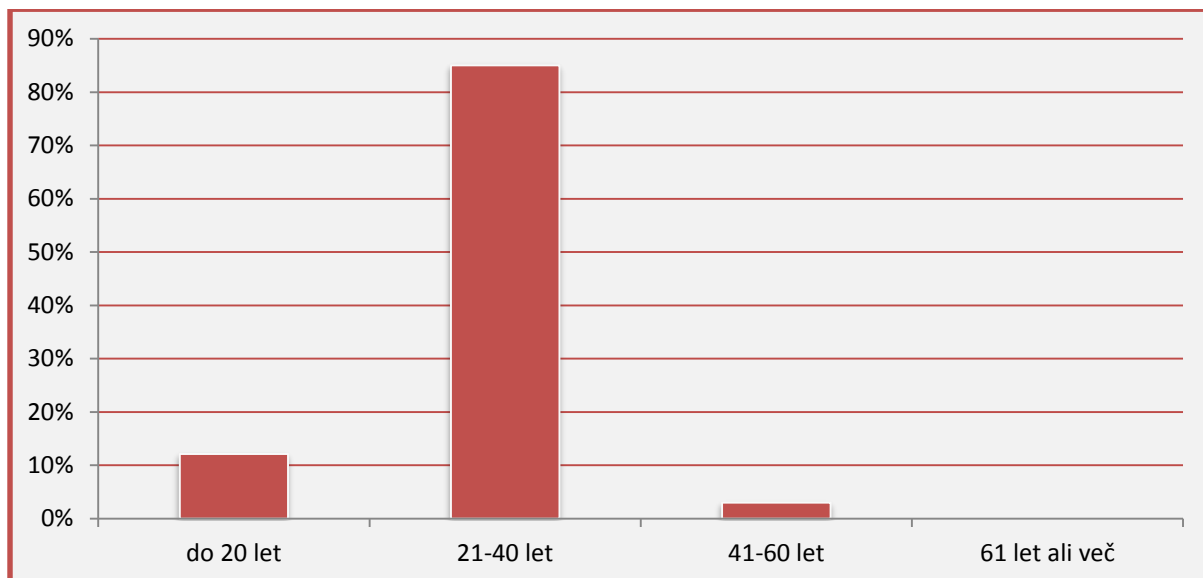

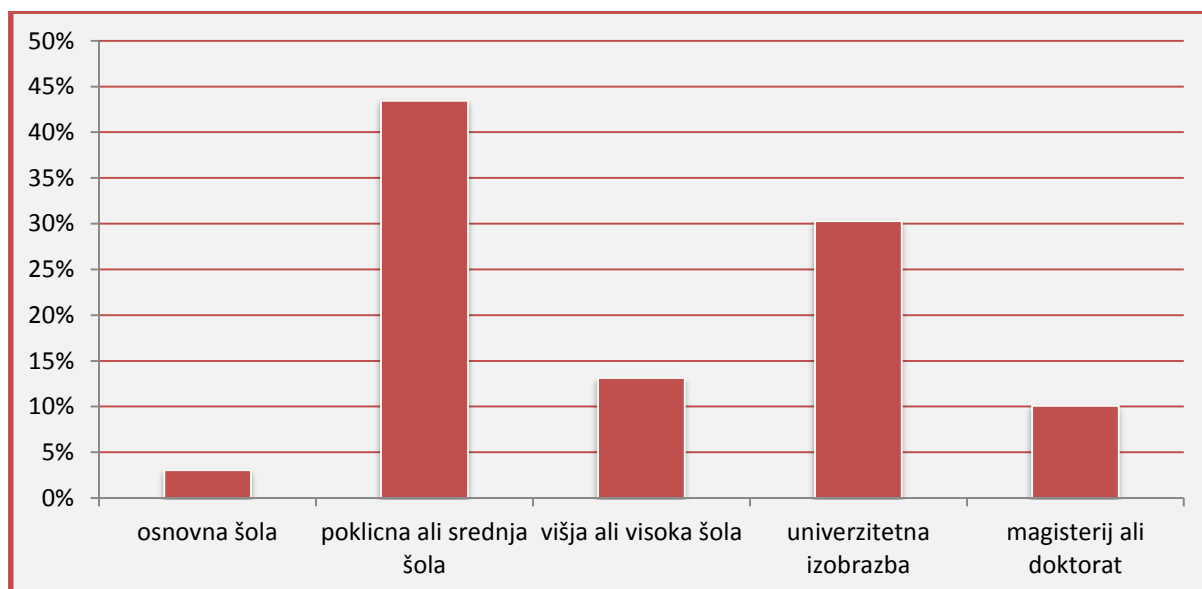
Tabela 4.2 in graf 4.2 prikazujeta strukturo vzorca glede na starost. Na vprašanje o starosti je odgovorilo vseh 99 anketirancev_k. Iz tabele in grafa je možno razbrati, da prevladuje starostna skupina od 21 do 40 let, saj se je v to skupino razvrstilo kar 84 anketirancev_k (84,8 %), sledi skupina do 20 let z 12 osebami (12,1%), v skupini od 41 do 60 let pa so 3 osebe (3 %). Povprečna starost vseh anketirancev je 24,3 let.

4.1.3 Izobrazba

Tabela 4.3: Struktura vzorca glede na izobrazbo

IZOBRAZBA	f	F [%]
osnovna šola	3	3,0
poklicna ali srednja šola	43	43,4
višja ali visoka šola	13	13,1
univerzitetna izobrazba	30	30,3
magisterij ali doktorat	10	10,1
SKUPAJ	99	100,0

Graf 4.3: Grafični prikaz strukture vzorca glede na izobrazbo

V povprečju so anketiranci_ke zelo dobro izobraženi. Med vsemi, ki so odgovorili na vprašanje, je največ respondenotv_k (43 oziroma 43,4 %) z izobrazbo poklicne ali srednje šole. Univerzitetno izobrazbo je pridobilo 30 (30,3 %) anketiranih. 13 (13,3 %) jih je za najvišjo doseženo izobrazbo označilo višjo ali visoko šolo, le trije manj, 10 (10,1 %) je bilo takih, pa so pridobili magistrski ali doktorski naziv. 3 (3 %) imajo končano osnovnošolsko izobrazbo. Če se navežem na tabelo 4.2 (struktura vzorca glede na spol), lahko predvidevam, da anketiranci_ke, ki so za najvišjo stopnjo izobrazbe označili poklicno ali srednjo šolo, najverjetneje še niso dokončali naslednje stopnje izobraževanja, saj je povprečna starost kot omenjeno 24,3 let.

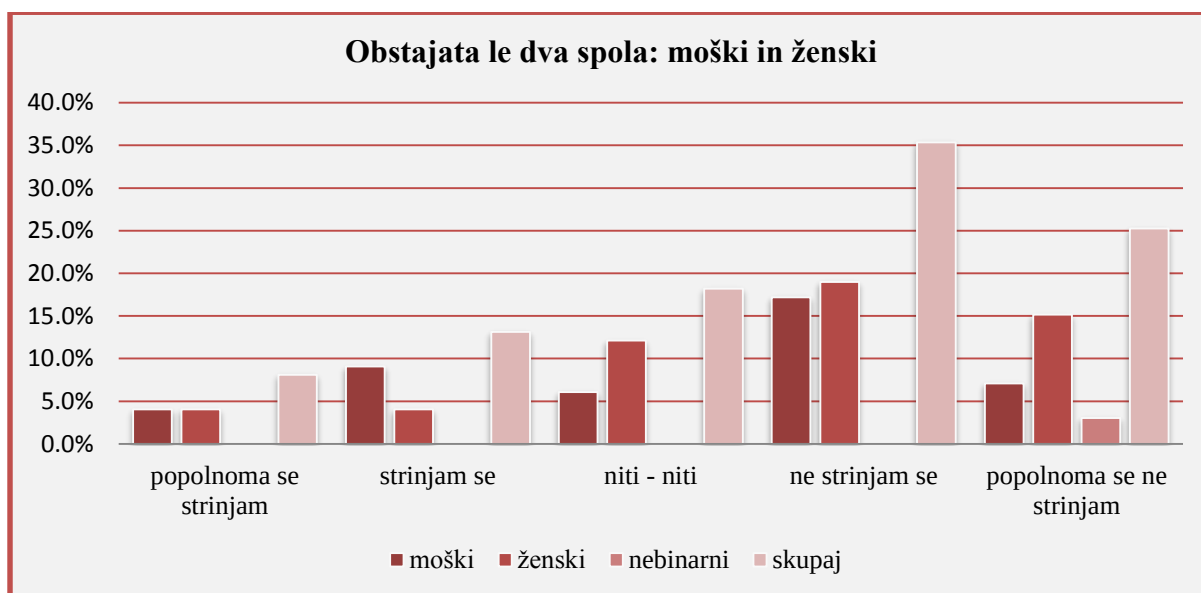
4.2 Stereotipi

4.2.1 Obstajata le dva spola: moški in ženski

Tabela 4.4: Obstajata le dva spola: moški in ženski

1. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	4	4,0	4	4,0	0	0,0	8	8,0
Se strinjam	9	9,1	4	4,0	0	0,0	13	13,1
Niti–niti	6	6,1	12	12,1	0	0,0	18	18,2
Ne strinjam se	17	17,2	18	18,2	0	0,0	35	35,4
Popolnoma se ne strinjam	7	7,1	15	15,2	3	3,0	25	25,3
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.4: Obstajata le dva spola: moški in ženski

V tabeli 4.4 in grafu 4.4 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Obstajata le dva spola: moški in ženski.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. Kljub temu da je za družbo, katere del smo, nekako samoumevno, da poznamo le dva spola – moškega in ženskega, se 35 (35,4 %) oseb ne strinja in 25 (25,3 %) popolnoma nestrinja s podano trditvijo. Ločevanje zgolj na dva spola je stereotip, saj posamezniki_ce, ki kromosomsko ne ustrezajo nobenemu od obeh spolov, prevzamejo tistega, ki jim je glede na zunanje spolne organe ob

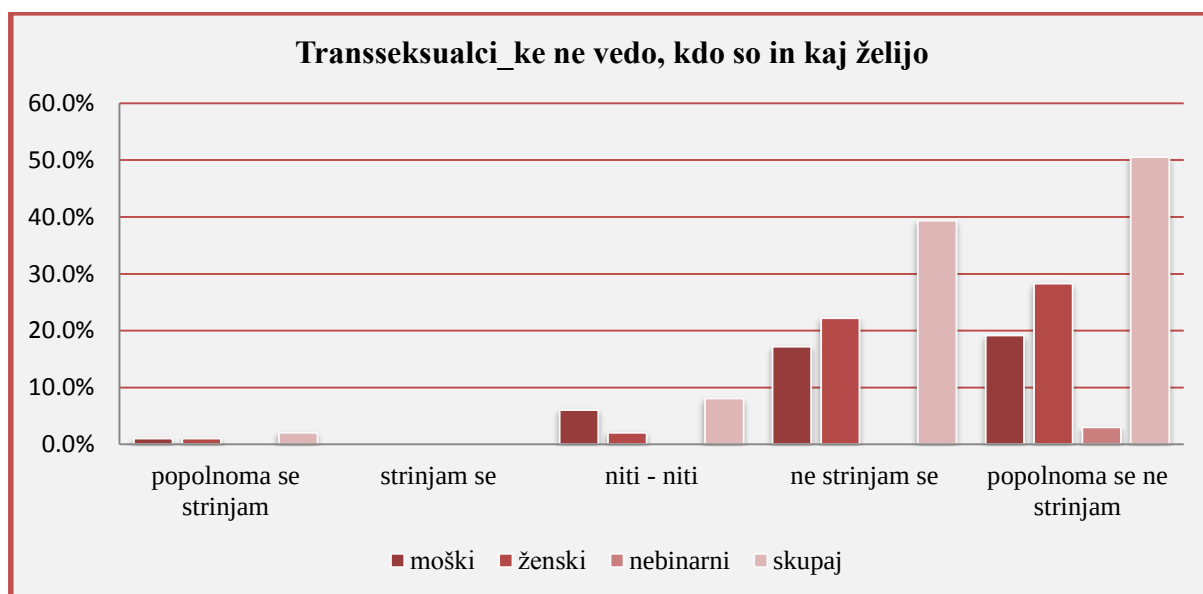
rojstvu pripisan. Iz tega logično sledi, da sta tudi ženskost in moškost kot skupek po spolu diferenciranih lastnosti zbirka stereotipov, naučenih v procesu socializacije. Med respondentnimi spoli ni možno opaziti bistvene razlike, da bi se kdo znatneje bolj zastopano (ali manj) strinjal, je pa možno opaziti, da osebe, ki so del LGBTQ skupnosti, vztrajajo tudi pri samo dveh spolih, namreč 13 (13,1 %) oseb se strinja s trditvijo, 8 (8 %) pa celo popolnoma. V tabeli (4.4) je možno zaslediti tudi odgovor niti–niti, ki pa ga je izbralo 18 (18,1 %), saj se glede obstoja spola niso mogli opredeliti.

4.2.2 Transseksualci_ke ne vedo, kdo so in kaj želijo

Tabela 4.5: Transseksualci_ke ne vedo, kdo so in kaj želijo

2. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	1	1,0	1	1,0	0	0,0	2	2,0
Se strinjam	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Niti–niti	6	6,1	2	2,0	0	0,0	8	8,1
Ne strinjam se	17	17,2	22	22,2	0	0,0	39	39,4
Popolnoma se ne strinjam	19	19,2	28	28,3	3	3,0	50	50,5
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.5: Transseksualci_ke ne vedo, kdo so in kaj želijo

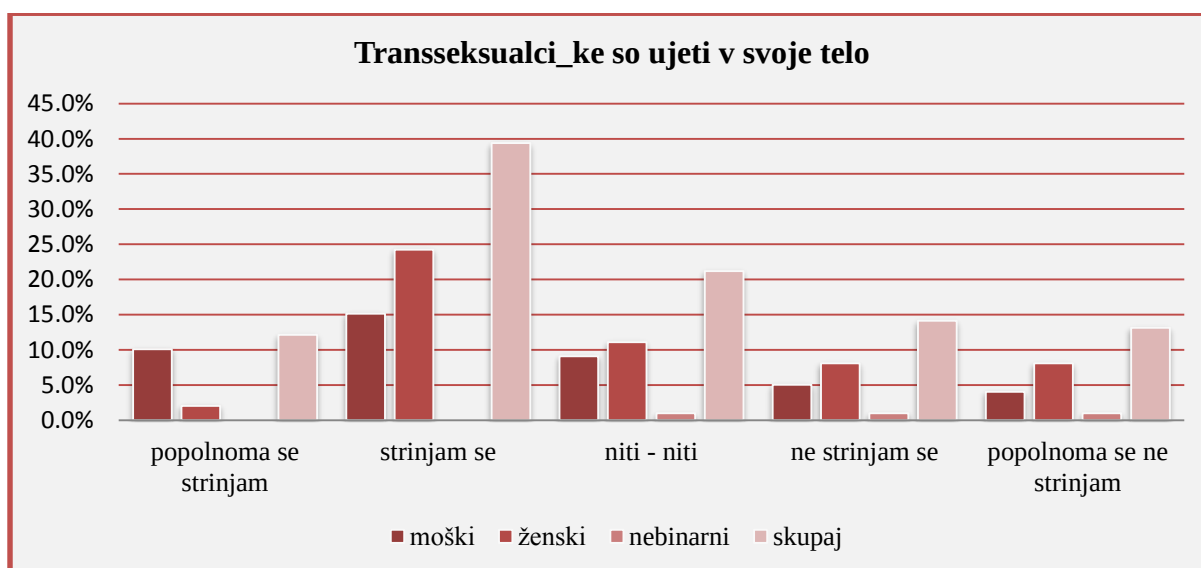
V tabeli 4.5 in grafu 4.5 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Transseksualci_ke ne vedo, kdo so in kaj želijo.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. Kar 50 (50,5 %) se s tem popolnoma ne strinja pridružuje pa se jim tudi 39 (39,4 %) oseb, ki se s trditvijo ne strinjajo. Transseksualne osebe se svoje spolne identitete lahko zavejo že zelo zgodaj, zato imajo čas za raziskovanje lastnega jaza, ponujena pa jim je tudi strokovna pomoč, kar jim omogoča, da vsekakor raziščejo, kaj si želijo in kdo pravzaprav so, poleg vsega pa se lahko pridružijo LGBTQ skupnosti, kar omogoča spoznavanje oseb s podobnimi izkušnjami. 2 osebi (2 %) kljub temu menita, da se transseksualne ne zavedajo svojih želja.

4.2.3 Transseksualci_ke so ujeti v svoje telo

Tabela 4.6: Transseksualci_ke so ujeti v svoje telo

3. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	10	10,1	2	2,0	0	0,0	12	12,1
Se strinjam	15	15,2	24	24,2	0	0,0	39	39,4
Niti–niti	9	9,1	11	11,1	1	1,0	21	21,2
Ne strinjam se	5	5,1	8	8,1	1	1,0	14	14,1
Popolnoma se ne strinjam	4	4,0	8	8,1	1	1,0	13	13,1
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.6: Transseksualci_ke so ujeti v svoje telo

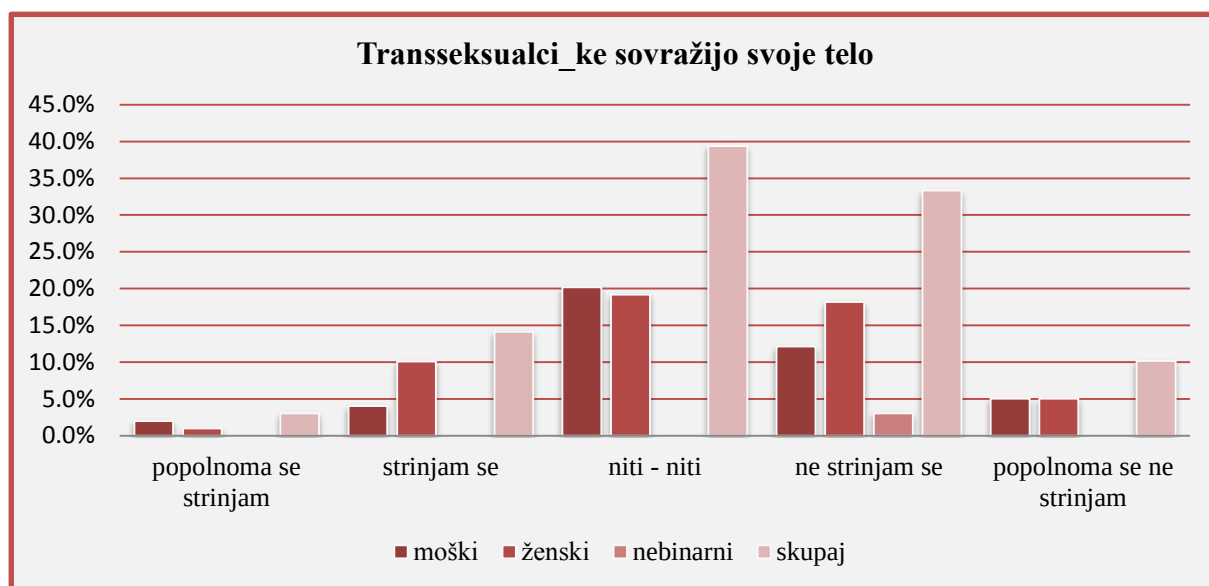
V tabeli 4.6 in grafu 4.6 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Transseksualci_ke so ujeti v svoje telo.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. Sklepam lahko, da tudi v LGBTQ skupnosti nekako velja stereotip, ki je predstavljen širši javnosti za lažje razumevanje transseksualnosti. Kar polovica (12,1 % in 39,4 %) se strinja ter popolnoma strinja s trditvijo. To mišljenje izhaja še iz kartezijskega mišljenja. Potemtakem naj bi bila transseksualnost posledica krutega poigravanja narave. Pravzaprav gre za neujemanje spola, pripisanega ob rojstvu, in telesom na eni strani ter lastno spolno identiteto na drugi. To je neskladje, bolj znano kot spolna disforija, ki pa ni nujno, da se kaže kot transseksualnost. 21 (21,1 %) oseb je izbralo odgovor *niti–niti*, 14 (14,1 %) in 13 (13,1 %) oseb se s trditvijo ne strinja oziroma popolnoma ne strinja, kar kaže na to, da nekateri posamezniki vendarle ne verjamejo v to, da je transseksualna oseba »ujeta v napačno telo«.

4.2.4 Transseksualci_ke sovražijo svoje telo

Tabela 4.7: Transseksualci_ke sovražijo svoje telo

4. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	2	2,0	1	1,0	0	0,0	3	3,0
Se strinjam	4	4,0	10	10,1	0	0,0	14	14,1
Niti–niti	20	20,2	19	19,2	0	0,0	39	39,4
Ne strinjam se	12	12,1	18	18,2	3	3,0	33	33,3
Popolnoma se ne strinjam	5	5,1	5	5,1	0	0,0	10	10,2
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.7: Transseksualci_ke sovražijo svoje telo.

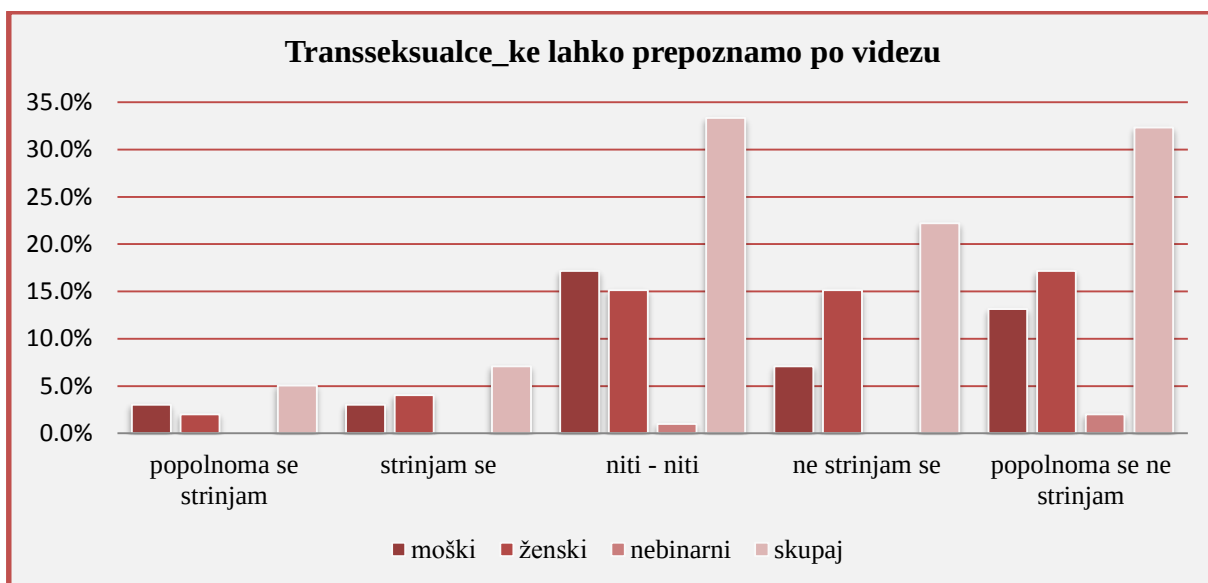
V tabeli 4.7 in grafu 4.7 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Transseksualci_ke sovražijo svoje svoje telo.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. Pri tej trditvi, da transseksualci_ke sovražijo svoje telo, gre ponovno za stereotip. Nikjer ni dokazano, da tudi cispolne osebe ne sovražijo svojega telesa. Skoraj vsak od nas ima del telesa, ki nam ni povsem všeč, zato ne moremo trditi, da zato sovražimo svoje telo. Tudi heteronormativne osebe spreminjajo svoje telo, zakaj jih potem tudi transseksualne osebe ne bi. Med ponujenimi odgovori je največ anketirancev_k, to je 20 (20,2 %), izbralo odgovor *niti–niti*. Iz tega podatka lahko predvidevam, da niso povsem prepričani, ali bi se s trditvijo strinjali ali ne. Vseeno pa je več oseb odgovorilo bodisi z nestrinjanjem bodisi s popolnim nestrinjanjem kot pa s strinjanjem oziroma popolnim strinjanjem. Tako lahko sklepam, da večina vseeno ne verjame v ta stereotip.

4.2.5 Transseksualce_ke lahko prepoznamo po videzu

Tabela 4.8: Transseksualce_ke lahko prepoznamo po videzu

5. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	3	3,0	2	2,0	0	0,0	5	5,0
Se strinjam	3	3,0	4	4,0	0	0,0	7	7,0
Niti–niti	17	17,2	15	15,2	1	1,0	33	33,3
Ne strinjam se	7	7,1	15	15,2	0	0,0	22	22,2
Popolnoma se ne strinjam	13	13,1	17	17,2	2	2,0	32	32,3
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.8: Transseksualce_ke lahko prepoznamo po videzu

V tabeli 4.8 in grafu 4.8 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Transseksualce_ke lahko prepoznamo po videzu.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. Največ oseb (33) je označilo odgovor *niti–niti*, le ena oseba manj pa *popolnoma se ne strinjam*. Skleпам lahko, da osebe, ki so označile odgovor *niti–niti*, ne prepoznavajo vseh transseksualnih oseb na podlagi videza, a kljub temu za nekatere lahko trdijo, da so transseksualne osebe, že na

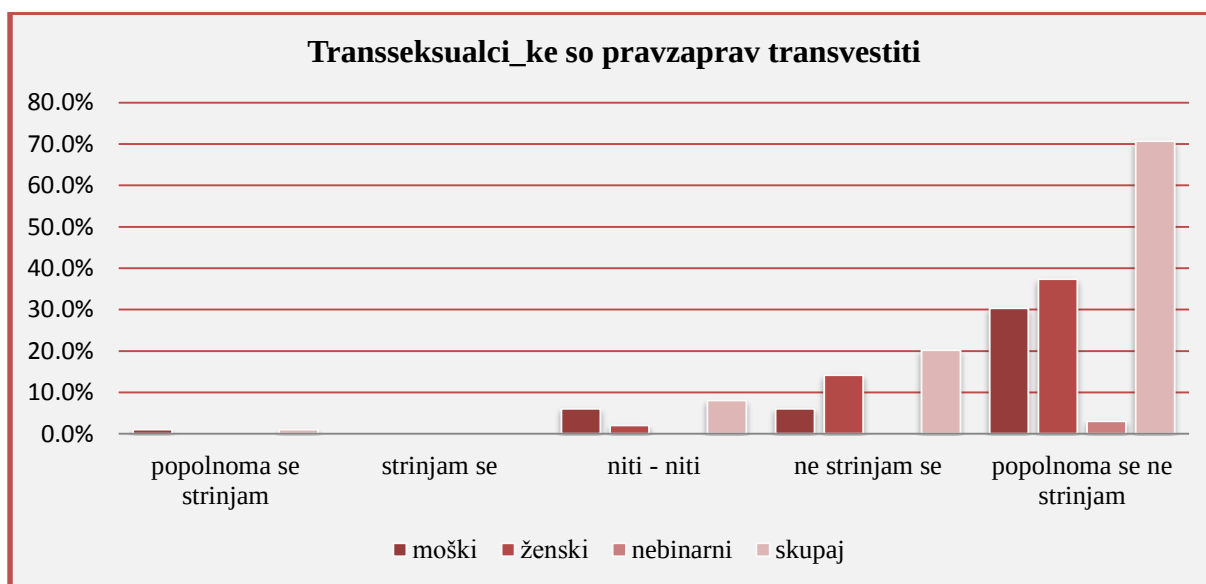
podlagi videza. Torej je od transseksualne osebe odvisno, kako dobro se predstavi v spolu, ki ji ni pripisan ob rojstvu. Več kot polovica anketiranih se s trditvijo bodisi ne strinja bodisi popolnoma ne strinja, kar pomeni, da transseksualne osebe ne »etiketirajo« na podlagi videza oziroma zanje videz transseksualne osebe ni pomemben.

4.2.6 Transseksualci_ke so pravzaprav transvestiti

Tabela 4.9: Transseksualci_ke so pravzaprav transvestiti

6. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F%	f	F%	f	F%	f	F%
Popolnoma se strinjam	1	1,0	0	0,0	0	0,0	1	1,0
Se strinjam	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Niti-niti	6	6,1	2	2,0	0	0,0	8	8,1
Ne strinjam se	6	6,1	14	14,1	0	0,0	20	20,2
Popolnoma se ne strinjam	30	30,3	37	37,4	3	3,0	70	70,7
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.9: Transseksualci_ke so pravzaprav transvestiti

V tabeli 4.9 in grafu 4.9 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Transseksualci_ke so pravzaprav transvestiti.« Odgovori

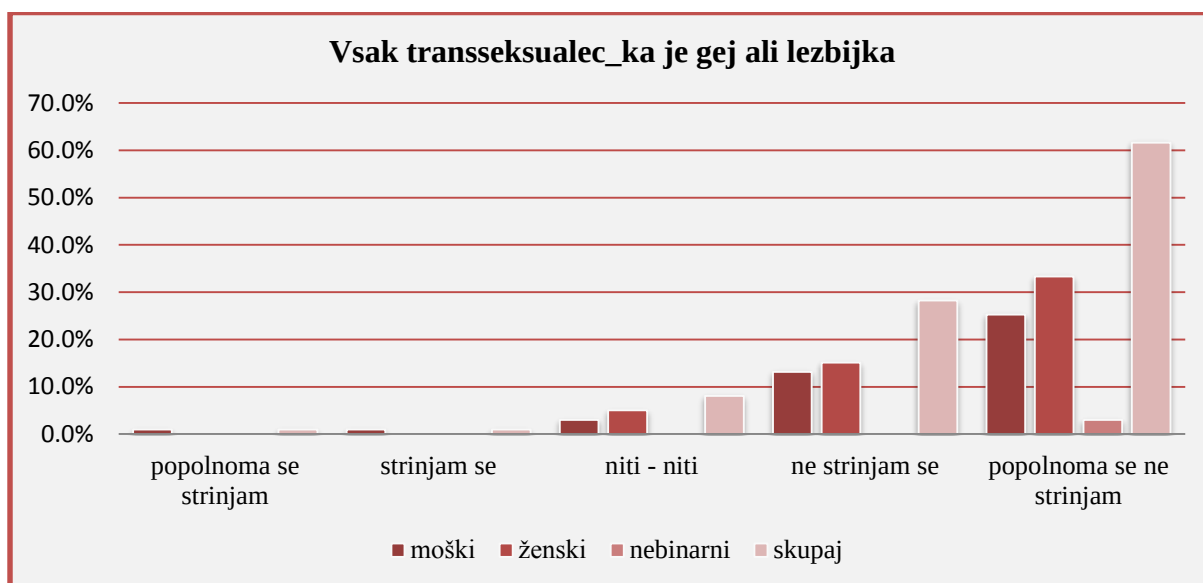
so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. Kar 70 oseb (70,7 %) se s trditvijo, da so transseksualci_ke pravzaprav transvestiti, popolnoma ne strinja. Na tem mestu lahko zavržem predpostavko, da se transseksualne osebe zamenjuje s transvestiti. V tem primeru na podlagi pridobljenih odgovorov lahko sklepam, da ta zamenjava v LGBTQ skupnosti ne obstaja, saj je zgolj ena oseba (1 %) označila, da se s trditvijo popolnoma strinja, medtem ko se nihče ni odločil za odgovor *strinjam se*. 20 (20,2 %) oseb se priključuje tistim, ki se s trditvijo popolnoma nestrinjajo, saj so označili odgovor *ne strinjam se*. Med respondentnimi spoli ni bistvene razlike. Transvestiti ne čutijo razkoraka med biološkim spolom in spolno identiteto, medtem ko transseksualne osebe ta razkorak oziroma neujemanje čutijo in se ga zavedajo.

4.2.7 Vsak transseksualec_ka je gej ali lezbijka

Tabela 4.10: Vsak transseksualec_ka je gej ali lezbijka

7. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	1	1,0	0	0,0	0	0,0	1	1,0
Se strinjam	1	1,0	0	0,0	0	0,0	1	1,0
Niti–niti	3	3,0	5	5,0	0	0,0	8	8,1
Ne strinjam se	13	13,1	15	15,2	0	0,0	28	28,3
Popolnoma se ne strinjam	25	25,3	33	33,3	3	3,0	61	61,6
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.10: Vsak transseksualec_ka je gej ali lezbijka

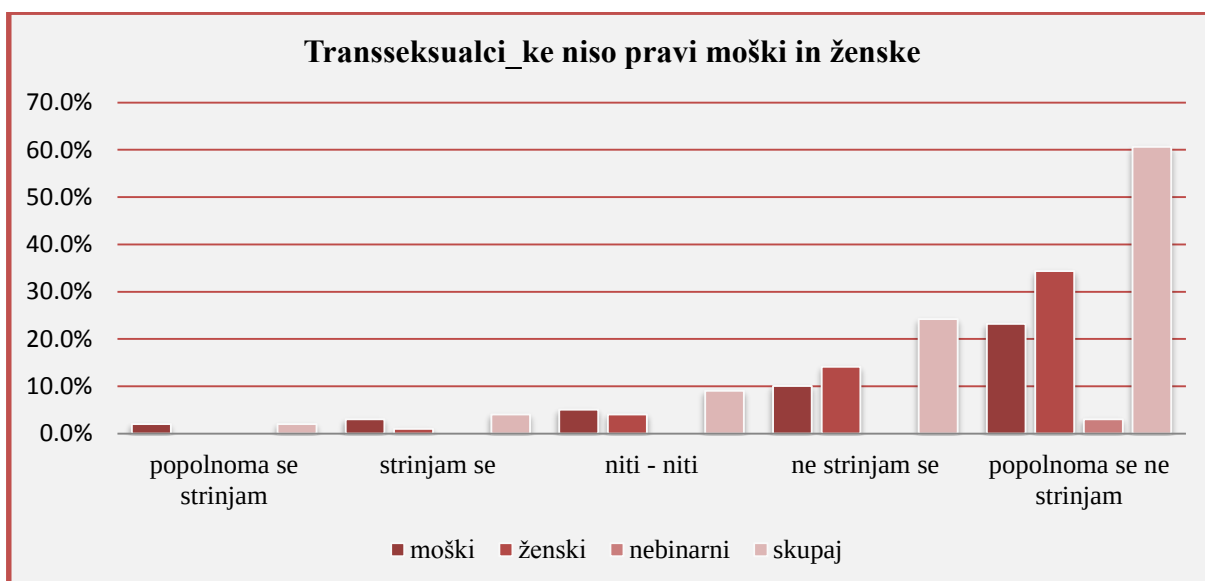
V tabeli 4.10 in grafu 4.10 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Vsak transseksualec_ka je gej ali lezbijka.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. 61 oseb (61,6 %) se s trditvijo, da je popolnoma ne strinja. Pridružuje se jim še 28 oseb (28,3 %), ki so označili, da se ne strinjajo, se pravi krepko čez polovico oseb razume, da se spolna usmerjenost razlikuje od občutka druge spolne identitete, kar pa pomeni, da so lahko transseksualne osebe bodisi heteroseksualne, geji, lezbijke, biseksualne, asexualne bodisi vrsta drugih nekonvencionalnih opredelitev. V tem primeru na podlagi pridobljenih odgovorov lahko sklepam, da v LGBTQ skupnosti dobro razumejo razliko med spolno usmerjenostjo in spolno identiteto. Zgolj ena oseba (1 %) je označila, da se s trditvijo popolnoma strinja, prav tako je ena oseba (1 %) označila, da se s trditvijo strinja. 8 (8,1 %) oseb je izbralo odgovor *niti–niti*, kar pomeni, da se strditvijo ne morejo niti strinjati niti nestrinjati. Med respondentnimi spoli ni bistvene razlike, le da so vsi, ki so se opredelili kot nebinarni, označili popolno nestrinjanje s trditvijo.

4.2.8 Transseksualci_ke niso pravi moški in ženske

Tabela 4.11: Transseksualci_ke niso pravi moški in ženske

8. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	2	2,0	0	0,0	0	0,0	2	2,0
Se strinjam	3	3,0	1	1,0	0	0,0	4	4,0
Niti–niti	5	5,0	4	4,0	0	0,0	9	9,1
Ne strinjam se	10	10,1	14	14,1	0	0,0	24	24,2
Popolnoma se ne strinjam	23	23,2	34	34,3	3	3,0	60	60,6
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.11: Transseksualci_ke niso pravi moški in ženske

V tabeli 4.11 in grafu 4.11 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Transseksualci_ke niso pravi moški in ženske.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. 60 oseb (60,6 %) se s trditvijo popolnoma ne strinja. Pridružuje se jim še 24 oseb (24,2 %), ki so označile, da se ne strinjajo, skupno jih torej krepko čez polovico. Ta trditev je že sama po sebi zelo sporna, saj je pojem »pravega« moškega ali ženske zelo diskriminatoren. Nakazuje idejo, da so samo ljudje, katerim se ob rojstvu pripisani spol ujema z lastno spolno identiteto

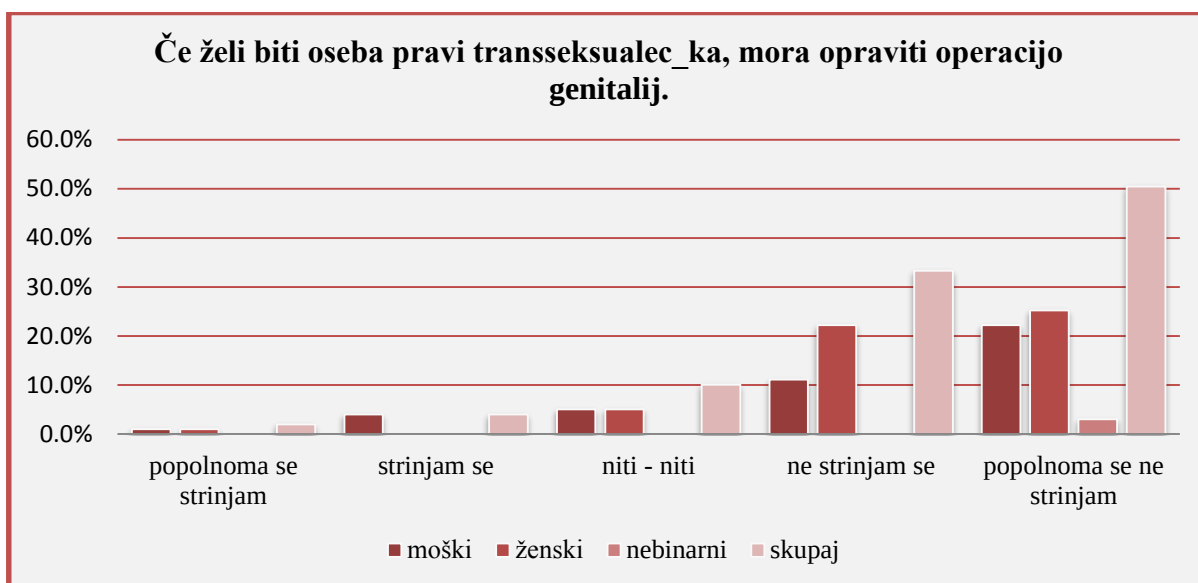
»pravi« moški oziroma ženske. Kljub temu pa sta dve osebi (2 %) označili, da se s trditvijo popolnoma strinjata, štiri osebe (4 %) pa, da se s trditvijo strinjajo. Ne zavedajo se, da to vzpostavlja hierarhijo, ki razvršča ljudi, ki kasneje postanejo ženske ali moški kot manj upravičene do statusa osebe svojega spola. Oseba, ki potrdi spol, je prav tako ženska ali moški. 9 (9,1 %) oseb je izbralo odgovor *niti–niti*, kar pomeni, da se s trditvijo ne morejo niti strinjati niti nestrinjati. Med respondentnimi spoli ni bistvene razlike, le da so tudi pri tej trditvi vsi, ki so se opredelili kot nebinarni, označili popolno nestrinjanje s trditvijo.

4.2.9 Če želi biti oseba pravi transseksualec_ka, mora opraviti operacijo genitalij

Tabela 4.12: Če želi biti oseba pravi transseksualec_ka, mora opraviti operacijo genitalij

9. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	1	1,0	1	1,0	0	0,0	2	2,0
Se strinjam	4	4,0	0	0,0	0	0,0	4	4,0
Niti–niti	5	5,0	5	5,1	0	0,0	10	10,1
Ne strinjam se	11	11,1	22	22,2	0	0,0	33	33,3
Popolnoma se ne strinjam	22	22,2	25	25,3	3	3,0	50	50,5
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.12: Če želi biti oseba pravi transseksualec_ka, mora opraviti operacijo genitalij

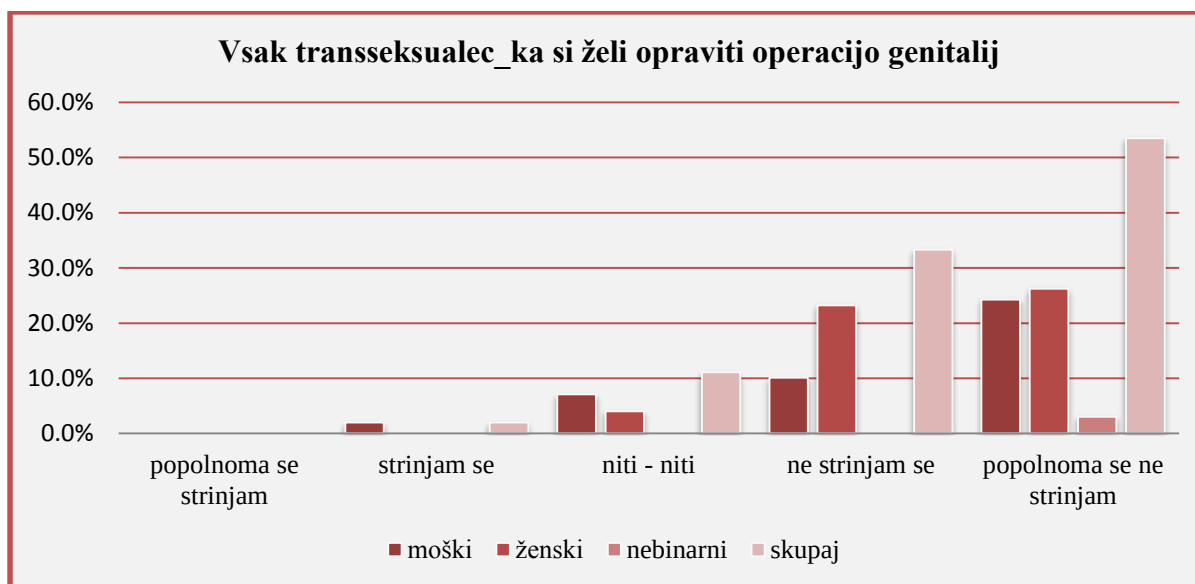
V tabeli 4.12 in grafu 4.12 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Če želi biti oseba pravi transseksualec_ka, mora opraviti operacijo genitalij.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. Oseba je transseksualna tedaj, kadar ima željo živeti in biti sprejeta kot oseba z drugo spolno identiteto, pri tem pa ni nujno, da opravi operacijo genitalij. Pri tranziciji v želeni spol so v pomoč tudi hormonske terapije. Tranzicija je proces, skozi katerega oseba z različnimi načini potrdi svojo spolno identiteto in lahko poteka tudi brez telesnih sprememb – takrat gre za spremembe *zgolj* na družbeni ravni, npr. sprememba zaimkov, imena ipd. 50 oseb (50,5 %) se s trditvijo, da morajo transseksualne osebe opraviti operacijo spola, popolnoma ne strinja. Pridružuje se jim še 33 oseb (33,3 %), ki so označile, da se ne strinjajo, skupno ponovno več kot polovica. Dve osebi (2 %) sta označili, da se s trditvijo popolnoma strinjata, štiri osebe (4 %) pa, da se s trditvijo strinjajo. 10 (10,1 %) oseb je izbralo odgovor *niti–niti*, kar pomeni, da se s trditvijo ne morejo niti strinjati niti nestrinjati. Med respondenčnimi spoli ni bistvene razlike, le da so tudi pri tej trditvi vsi, ki so se opredelili kot nebinarni, označili popolno nestrinjanje s trditvijo.

4.2.10 Vsak transseksualec_ka si želi opraviti operacijo spola

Tabela 4.13: Vsak transseksualec_ka si želi opraviti operacijo genitalij

10. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Se strinjam	2	2,0	0	0,0	0	0,0	2	2,0
Niti–niti	7	7,1	4	4,0	0	0,0	11	11,1
Ne strinjam se	10	10,1	23	23,2	0	0,0	33	33,3
Popolnoma se ne strinjam	24	24,2	26	26,3	3	3,0	53	53,5
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.13: Vsak transseksualec_ka si želi opraviti operacijo genitalij

V tabeli 4.13 in grafu 4.13 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Vsak transseksualec_ka si želi opraviti operacijo genitalij.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. Kot sem omenila že pri prejšnjem grafu (4.12) in tabeli (4.12), so pri tranziciji v želeni spol v pomoč tudi hormonske terapije, potrditev spolne identitete pa lahko poteka tudi brez telesnih sprememb. Kirurški poseg se dejansko niti ne sme izvršiti, če ne obstaja dober razlog za

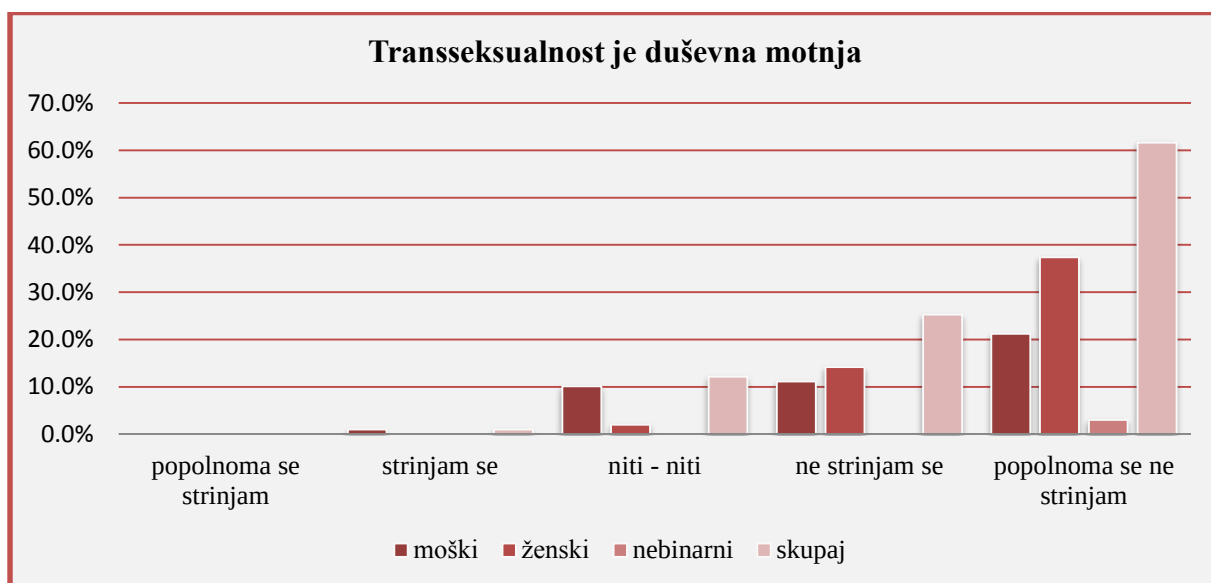
domnevo, da se bo transseksualna oseba po njem čustveno počutila bolje. Rezultati so skoraj identični prejšnji trditvi, le da tu nobena oseba ni označila, da se s trditvijo popolnoma strinja, 2 osebi (2 %) pa sta označili, da se strinjata. 53 oseb (53,5 %) se s trditvijo, da si vsaka transseksualna oseba želi opraviti operacijo spola, popolnoma nestrinja. Pridružuje se jim še 33 oseb (33,3 %), ki so označile, da se ne strinjajo, skupaj ponovno več kot polovica. 11 (11,1 %) oseb je izbralo odgovor *niti–niti*, kar pomeni, da se s trditvijo ne morejo niti strinjati niti nestrinjati. Med respondenčnimi spoli ni bistvene razlike, le da so tudi pri tej trditvi vsi, ki so se opredelili kot nebinarni, označili popolno nestrinjanje s trditvijo.

4.2.11 Transseksualnost je duševna motnja

Tabela 4.14: Transseksualnost je duševna motnja

11. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Se strinjam	1	1,0	0	0,0	0	0,0	1	1,0
Niti–niti	10	10,1	2	2,0	0	0,0	12	12,1
Ne strinjam se	11	11,1	14	14,1	0	0,0	25	25,3
Popolnoma se ne strinjam	21	21,2	37	37,4	3	3,0	61	61,6
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.14: Transseksualnost je duševna motnja

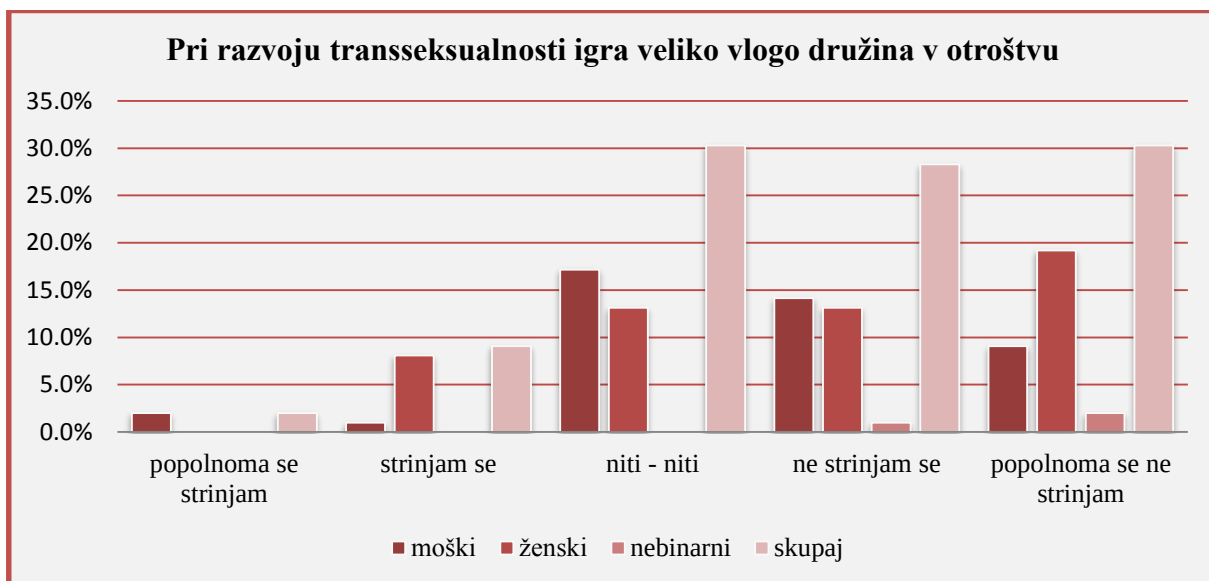
V tabeli 4.14 in grafu 4.14 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Transseksualnost je duševna motnja.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. Ameriško psihiatrično združenje transseksualnost pojmuje kot duševno motnjo, a kljub temu transseksualnost *ni* duševna bolezen. Namesto transseksualizma se sicer uporablja diagnoza »motnje spolne identitete«, a se termin uporablja zgolj zato, da se transseksualnim osebam omogoči dostopnost do primernejših storitev. Iz opravljene ankete lahko na podlagi pridobljenih odgovorov sklepam, da se v LGBTQ skupnosti zavedajo, da transseksualnost ni duševna motnja, saj se kar 61 oseb (61,6 %), torej več kot polovica, s trditvijo, da je transseksualnost duševna motnja, popolnoma ne strinja. Pridružuje se jim še 25 oseb (25,3 %), ki so označili, da se ne strinjajo, skupno torej kar 86,9 %. Nihče ni označil, da se s trditvijo popolnoma strinja, le ena oseba (1 %) je označila, da transseksualnost dojema kot duševno motnjo. 12 (12,1 %) oseb je izbralo odgovor *niti–niti*, kar pomeni, da se s trditvijo ne morejo niti strinjati niti nestrinjati. Za slednje lahko sklepam, da verjamejo, da je transseksualnost duševna motnja. Med respondenčnimi spoli ni bistvene razlike, le da so tudi pri tej trditvi vsi, ki so se opredelili kot nebinarni, označili popolno nestrinjanje s trditvijo.

4.2.12 Pri razvoju transseksualnosti igra veliko vlogo družina

Tabela 4.15: Pri razvoju transseksualnosti igra veliko vlogo družina v otroštvu

12. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	2	2,0	0	0,0	0	0,0	2	2,0
Se strinjam	1	1,0	8	8,1	0	0,0	9	9,1
Niti-niti	17	17,2	13	13,1	0	0,0	30	30,3
Ne strinjam se	14	14,1	13	13,1	1	1,0	28	28,3
Popolnoma se ne strinjam	9	9,1	19	19,2	2	2,0	30	30,3
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.15: Pri razvoju transseksualnosti igra veliko vlogo družina v otroštvu

V tabeli 4.15 in grafu 4.15 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Pri razvoju transseksualnosti igra veliko vlogo družina v otroštvu.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. Transseksualnost ni prirojena in ni povezana s kakšno gensko spremembo. Zaradi neraziskanosti transseksualnosti ni nobenega dokaza, da bi družina vplivala na razvoj transseksualnosti. Oblikuje se v skladu z (ne)ujemanjem določenih načinov identificiranja

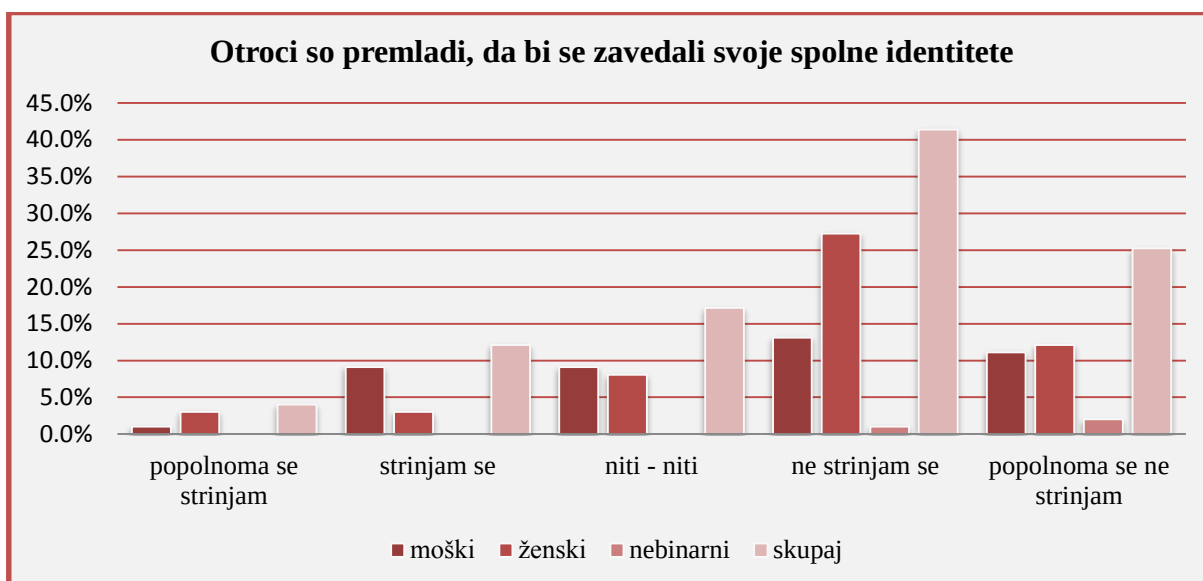
in izražanja. Pri rezultatih se pokaže razkorak v mišljenju anketiranih oseb, saj se jih je 30 (30,3 %) s trditvijo popolnoma ne strinja, prav tako pa se 30 oseb (30,3 %) s trditvijo ne more niti strinjati niti ne strinjati, saj so izbrali odgovor *niti–niti*, zaradi česar lahko predvidevam, da razlogi za transseksualnost res niso dovolj raziskani in predstavljeni širši javnosti. Nestrinjanju se pridružuje še 28 oseb (28,3 %), ki so označile, da se ne strinjajo, kar pove, da se kljub vsemu več anketiranih oseb s trditvijo ne strinja. Dve osebi (2 %) izpostavljata, da je vloga družine pomembna pri razvoju transseksualnosti, saj se s trditvijo popolnoma strinjata, prav tako podobno meni še 9 ljudi (9,1 %), ki so označili, da se strinjajo s trditvijo. Med respondenčnimi spoli ni možno zaslediti nobene bistvene razlike.

4.2.13 Otroci so premladi, da bi se zavedali svoje spolne identitete

Tabela 4.16: Otroci so premladi, da bi se zavedali svoje spolne identitete

13. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	1	1,0	3	3,0	0	0,0	4	4,0
Se strinjam	9	9,1	3	3,0	0	0,0	12	12,1
Niti–niti	9	9,1	8	8,1	0	0,0	17	17,2
Ne strinjam se	13	13,1	27	27,3	1	1,0	41	41,4
Popolnoma se ne strinjam	11	11,1	12	12,1	2	2,0	25	25,3
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.16: Otroci so premladi, da bi se zavedali svoje spolne identitete

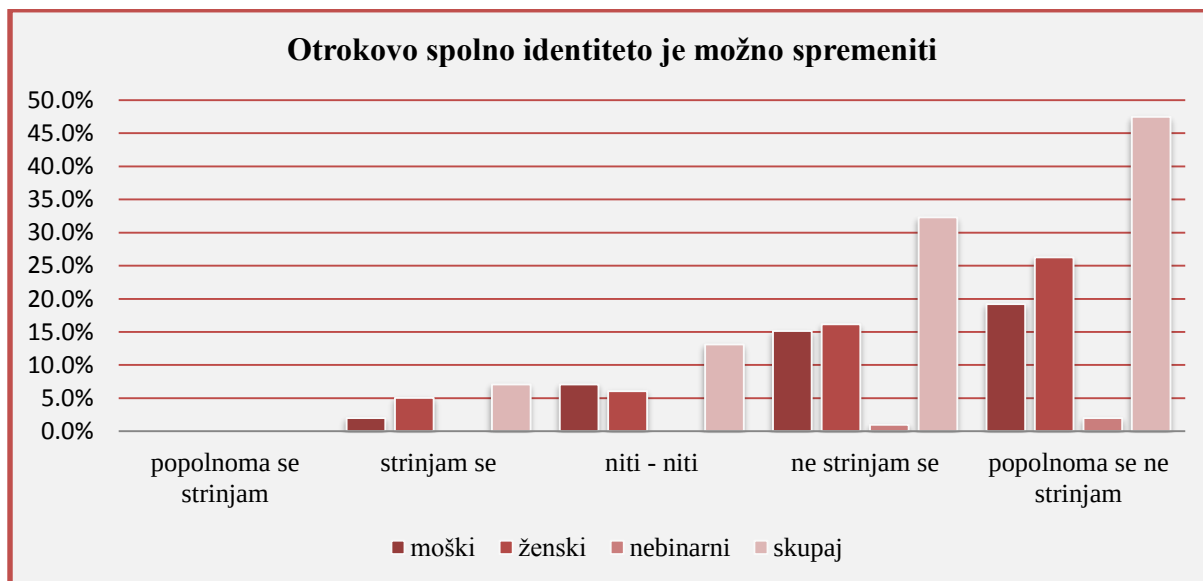
V tabeli 4.16 in grafu 4.16 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Otroci so premladi, da bi se zavedali svoje spolne identitete.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. Spolna identiteta naj bi nastala brez biološkega vpliva, trdno določena pa naj bi postala okrog drugega leta starosti. K ustreznemu oblikovanju spolne identitete naj bi vodil možganski spol, ki nastane že pred rojstvom, ko pa preide v stopnjo razvoja po rojstvu, otrok začne izražati svojo spolno identiteto. Že v zgodnjem otroštvu otrok sprejema vrednote in norme, ki mu jih posreduje okolica, tako da se lahko že zelo zgodaj v otroštvu zave lastne spolne identitete, ki jo prav tako lahko izraža. Ker ljudje pogosto domnevamo, da obstaja »naraven« odnos med biološkim in družbenim spolom, so otroci, pri katerih je ujemanje biološkega in družbenega spola vprašljivo, patologizirani in obravnavani kot nezdravi. Največ oseb, to je 41 (41,4 %) je označilo, da se s trditvijo ne strinjajo, pri nestrinjanju pa se jim pridružuje še 25 (25,3 %) oseb, ki se s trditvijo popolnoma ne strinjajo. Delež oseb, ki se s trditvijo strinjajo, je še nekoliko večji kot pri drugih trditvah, skupaj z odgovorom *popolnoma se strinjam*, je teh oseb tako 16 (16,2 %). Le ena oseba več, torej 17 oseb (17,2 %), je označila odgovor *niti–niti*, kar pomeni, da se s trditvijo ne morejo niti strinjati niti nestrinjati. Več žensk kot moških, in to za polovico več, se s trditvijo ne strinja, kar pa je verjetno posledica tudi tega, da je na celoten vprašalnik odgovarjalo 10 žensk več kot moških.

4.2.14 Otrokovo spolno identiteto je možno spremeniti

Tabela 4.17: Otrokovo spolno identiteto je možno spremeniti

14. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Se strinjam	2	2,0	5	5,1	0	0,0	7	7,1
Niti-niti	7	7,1	6	6,1	0	0,0	13	13,1
Ne strinjam se	15	15,2	16	16,2	1	1,0	32	32,3
Popolnoma se ne strinjam	19	19,2	26	26,3	2	2,0	47	47,5
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.17: Otrokovo spolno identiteto je možno spremeniti

V tabeli 4.17 in grafu 4.17 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Otrokovo spolno identiteto je možno spremeniti.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. Spolna identiteta ni stanje, pač pa proces, pri katerem iz okolja sprejemamo informacije, ki jih nato bodisi vključimo v strukturo identitete bodisi jih pa zavržemo. Spolna identiteta je kognitivni filter, ki nas usmerja pri učenju spolnih vlog. Bistveno pri oblikovanju spolne identitete je to, kako družba prepozna posameznikov_ičin spol, če okolje na primer posameznico obravnava kot

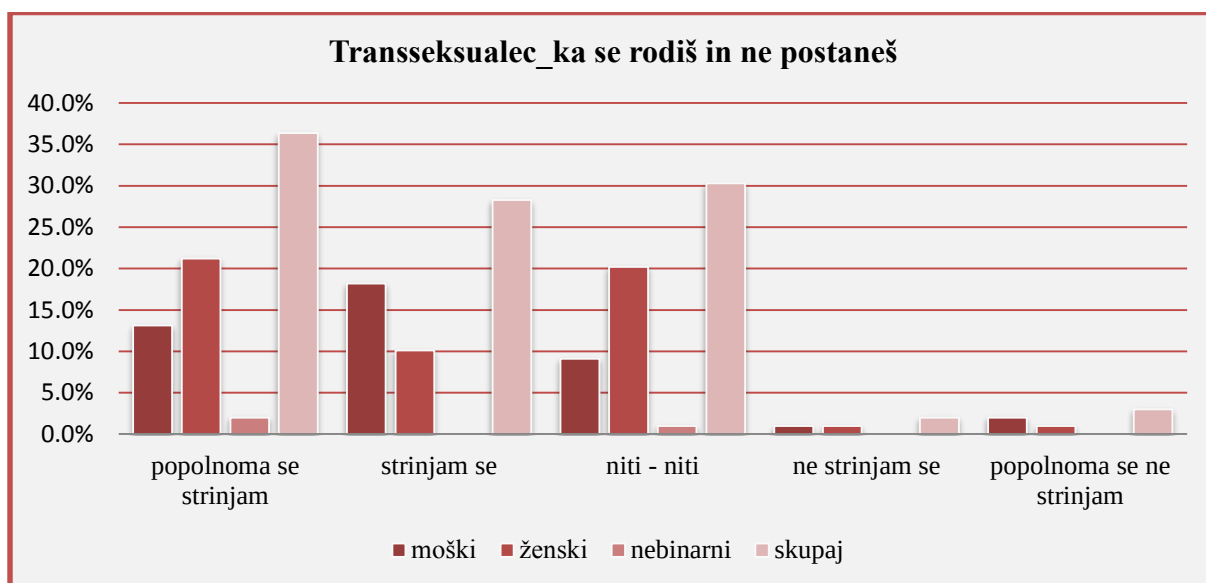
moškega in se do nje tako tudi obnaša, s tem zanemari biološki spol, posameznica pa lahko razvije moško spolno identiteto. Potrebno je vendarle preseči povezovanje posameznih karakteristik z enim ali drugim spolom in doumeti, da so človeške osebnosti veliko bolj kompleksne, kot jim to dovoljujeta koncepta moškosti in ženskosti. Otroke, ki odstopajo od družbeno predpisanih vedenjskih norm, nekateri želijo prepričati, naj se obnašajo in živijo v skladu s spolom. Otroci, ki so prisiljeni v družbene stereotipe, lahko razvijejo vedenjske težave, ki lahko kasneje privedejo do depresije in drugih hudih duševnih zdravstvenih problemov. Navkljub temu je največ oseb, to je 47 (47,4 %) označilo, da se s trditvijo popolnoma ne strinja, pri nestrinjanju se jim pridružuje še 32 (32,3 %) oseb, ki so označile, da se s trditvijo ne strinjajo. Nihče ni izbral odgovora, da se popolnoma strinja, medtem ko je 7 (7,1 %) izbralo, da se s trditvijo strinja oziroma da je otrokovo spolno identiteto možno spremeniti. 13 oseb (13,1 %) je označilo odgovor *niti–niti*, kar pomeni, da se s trditvijo ne morejo niti strinjati niti nestrinjati. Med respondenčnimi spoli ni bistvenih razlik v odgovorih.

4.2.15 Transseksualec_ka se rodiš in ne postaneš

Tabela 4.18: Transseksualec_ka se rodiš in ne postaneš

15. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	13	13,1	21	21,2	2	2,0	36	36,4
Se strinjam	18	18,2	10	10,1	0	0,0	28	28,3
Niti–niti	9	9,1	20	20,2	1	1,0	30	30,3
Ne strinjam se	1	1,0	1	1,0	0	0,0	2	2,0
Popolnoma se ne strinjam	2	2,0	1	1,0	0	0,0	3	3,0
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.18: Transseksualec_ka se rodiš in ne postaneš

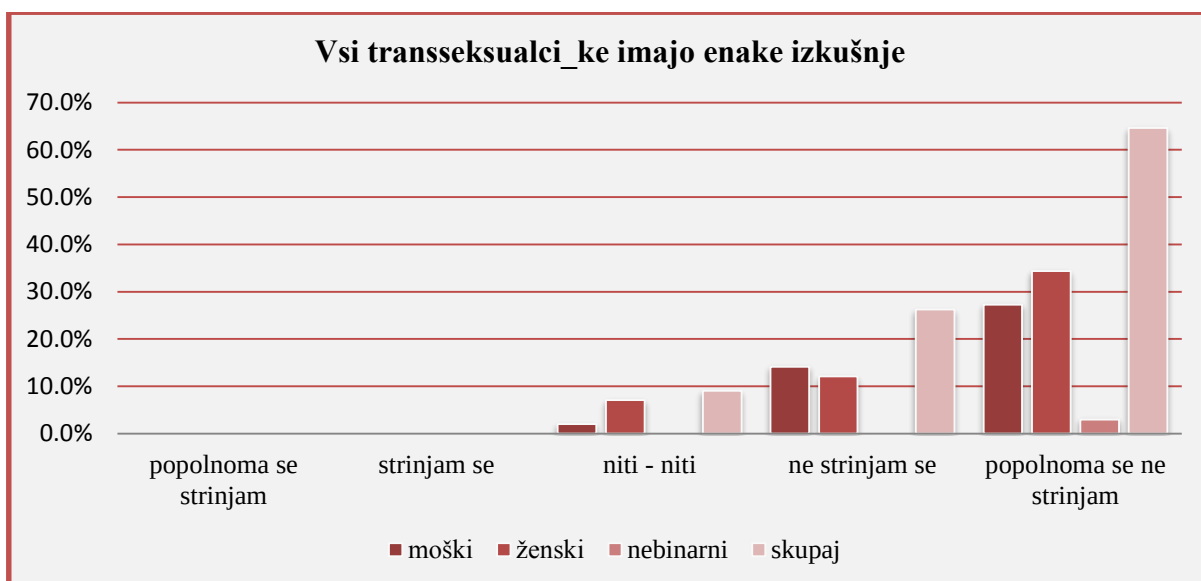
V tabeli 4.18 in grafu 4.18 je prikazano v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Transseksualec_ka se rodiš in ne postaneš.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. To trditev domnevam za popolnoma pravilno, saj transseksualne osebe ne izberejo same, da se počutijo tako kot se. Temu se pridružuje tudi večina anketirancev, kar lahko sklepam na podlagi tega, da je 36 (36,4 %) oseb odgovorilo s *popolnoma se strinjam* in 28 (28,3 %) oseb s *strinjam se*. Navkljub temu je skoraj tretjina, to je 30 (30,3 %) vprašanih izbrala odgovor *niti–niti*, kar pomeni, da se s trditvijo ne morejo niti strinjati niti nestrinjati. Od tod lahko predvidevam, da slednji do neke mere verjamejo v to, da oseba lahko postane transseksualna, če se sama za to odloči. Vendarle je med anketiranci_kami tudi 5 (5,1 %) oseb, ki so v trditev prepričani, saj so izbrali bodisi se *ne strinjam se* bodisi *popolnoma se ne strinjam*. Med respondenčnimi spoli ni bistvenih razlik v odgovorih.

4.2.16 Vsi transseksualci_ke imajo enake izkušnje

Tabela 4.19: Vsi transseksualci_ke imajo enake izkušnje

16. trditev	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Popolnoma se strinjam	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Se strinjam	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Niti-niti	2	2,0	7	7,1	0	0,0	9	9,1
Ne strinjam se	14	14,1	12	12,1	0	0,0	26	26,3
Popolnoma se ne strinjam	27	27,3	34	34,3	3	3,0	64	64,6
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.19: Vsi transseksualci_ke imajo enake izkušnje

V tabeli 4.19 in grafu 4.19 je prikazano, v kolikšni meri se vseh 99 anketirancev_k strinja ali ne strinja z naslednjo trditvijo: »Vsi transseksualci_ke imajo enake izkušnje.« Odgovori so zaradi večje preglednosti razdeljeni tudi po spolu. Tranzicija nikakor ni standardiziran postopek, ki bi ga vse transseksualne osebe izkusile na enak način. Vsaka transseksualna oseba se odloči za različne spremembe identitete in videza, ki so primerne za vsakega posameznika posebej. Tranzicija je torej individualiziran proces in s tem se strinja tudi večina anketirancev, kar lahko sklepam na podlagi tega, da je 46 (46,5 %) oseb odgovorilo

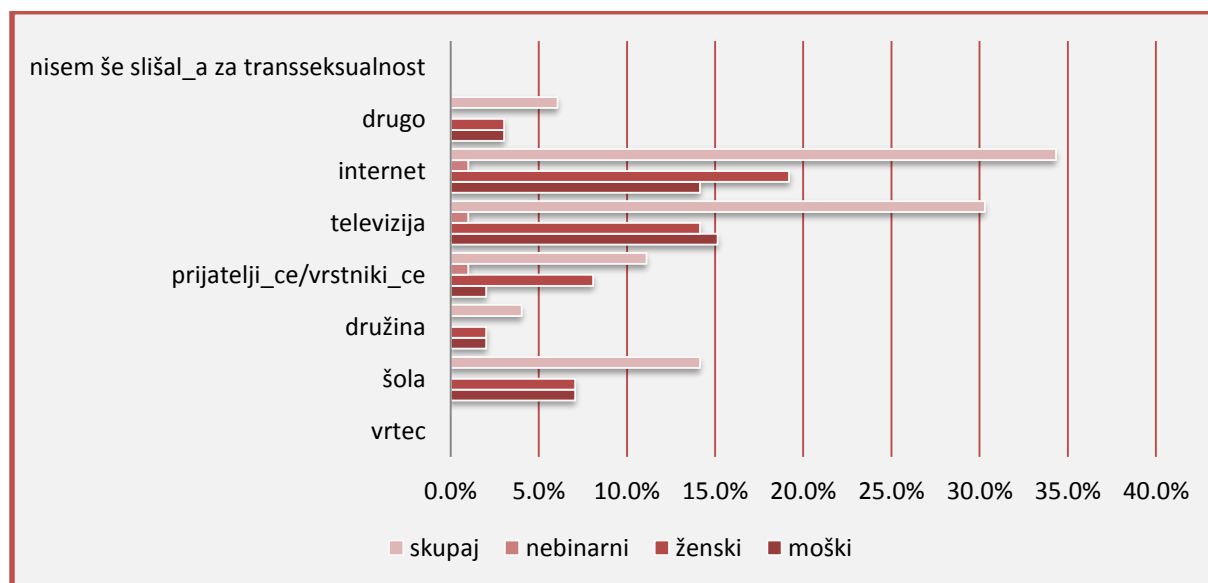
s *popolnoma se ne strinjam* in 26 (26,3 %) oseb z *ne strinjam se*. 9 (9,1 %) vprašanih je izbralo odgovor *niti–niti*, kar pomeni, da se s trditvijo ne morejo niti strinjati niti nestrinjati. Od tod lahko predvidevam, da do neke mere verjamejo v to, da vse transseksualne osebe življenje izkušajo enako. Prav nihče od anketirancev ni izbral odgovora *popolnoma se strinjam* in *se strinjam*. Med respondenčnimi spoli ni bistvenih razlik v odgovorih.

4.3 Prva seznanitev s transseksualnostjo

Tabela 4.20: Prva seznanitev s transseksualnostjo

Prva seznanitev s transseksualnostjo	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Vrtec	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Šola	7	7,1	7	7,1	0	0,0	14	14,1
Družina	2	2,0	2	2,0	0	0,0	4	4,0
Prijatelji_ce/vrstniki_ce	2	2,0	8	8,1	1	1,0	11	11,1
Televizija	15	15,2	14	14,1	1	1,0	30	30,3
Internet	14	14,1	19	19,2	1	1,0	34	34,3
Drugo	3	3,0	3	3,0	0	0,0	6	6,1
Nisem še slišal_a za transseksualnost	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.20: Grafični prikaz prve seznaitve s transseksualnostjo

Med vsemi 99 anketiranci_kami, ki so odgovorili na vprašanje, je največ oseb, kar tretjina oziroma 34 (34,3 %) za transseksualnost izvedelo preko spleta. Rezultati odgovorov na

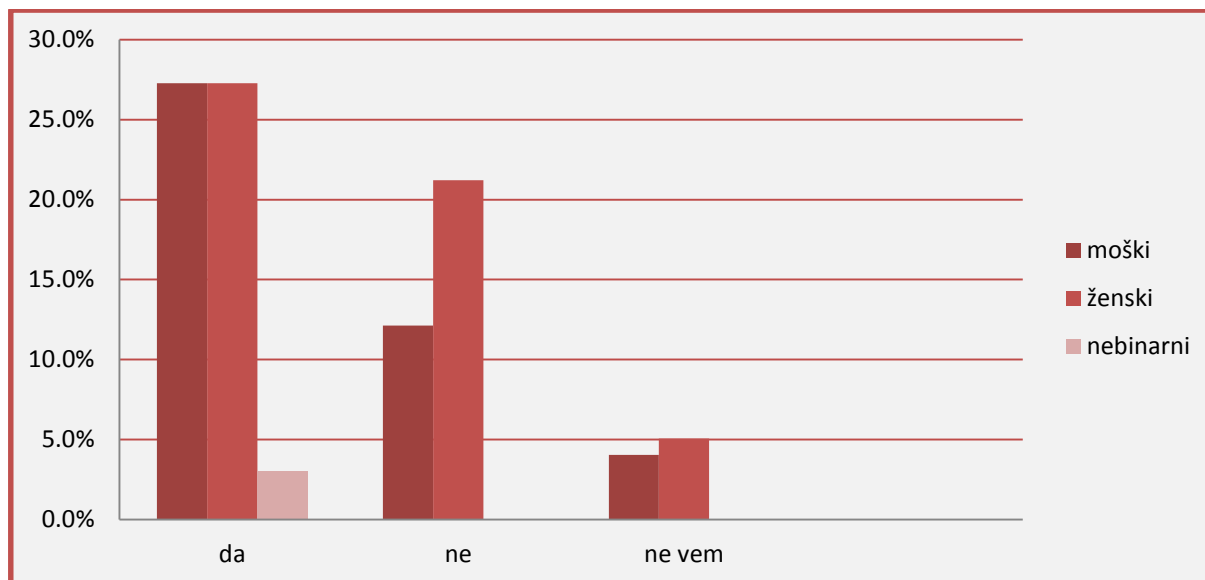
vprašanje: »Kje ste prvič izvedeli za transseksualnost?« so prikazani v tabeli 4.20 in grafu 4.20. Od preostalih je 30 (30,3 %) oseb za transseksualnost prvič izvedelo preko televizije, 14 (14,1 %) pa se jih je s tem seznanilo v šoli. 11 (11,1 %) jih je izvedelo preko prijateljev_ic oziroma vrstnikov_ic. 6 oseb je izbralo možnost *drugo*, ob katero so navedli, da so za transseksualnost prvič slišali preko: gejevskih medijev, knjig, v službi in LGBTQ krogih, ena oseba pa se žal ne spomni. 4 osebe so za transseksualnost izvedele v družini, vendar tu ne morem zanesljivo določiti, ali so se o tem pogovarjali s starši ali imajo med družinskimi člani transseksualno osebo. Nihče od anketirancev_k za transseksualnost ni izvedel v vrtcu in čisto vsi anketiranci_ke, 99 torej, so že slišali za transseksualnost.

4.4 Priložnost spoznavanja transseksualne osebe

Tabela 4.21: Priložnost spoznavanja transseksualne osebe

Poznavanje transseksualne osebe	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Da	27	27,3	27	27,3	3	3,0	57	57,6
Ne	12	12,1	21	21,2	0	0,0	33	33,3
Ne vem	4	4,0	5	5,0	0	0,0	9	9,1
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.21: Priložnost spoznavanja transseksualne osebe

Med vsemi 99 anketiranci_kami, ki so odgovorili na vprašanje, je več kot polovica oziroma 57 oseb (57,6 %) že imelo priložnost spoznati transseksualno osebo. Ta rezultat me je kar malce presenetil, saj nisem pričakovala, da je toliko oseb že spoznalo transseksualno osebo, a to je najverjetneje zato, ker se pravzaprav gibljejo v podobnih

krogih oziroma so vsi del LGBTQ skupnosti. Rezultati so prikazani v tabeli 4.21 in grafu 4.21. Tretjina oseb transseksualne osebe še ni imela priložnosti spoznati, med njimi je več žensk (21) kot moških (12). 9 (9,1 %) oseb ne ve, ali so transseksualno osebo že spoznali. Med vprašanimi je enko število žensk in moških, in sicer 27, ki so transseksualno osebo že imeli priložnost spoznati.

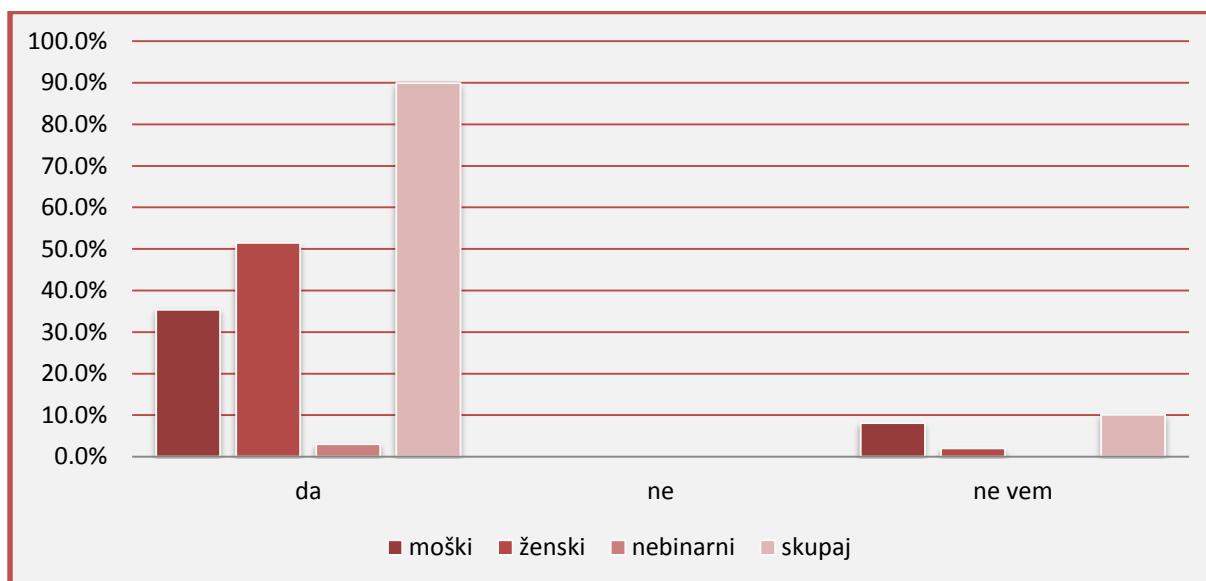
4.5 Podpora pri razkritju transseksualnosti

4.5.1 Podpora znancu_ki

Tabela 4.22: Podpora znancu_ki ob razkritju transseksualnosti

Podpora znancu	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F%	f	F%	f	F%	f	F%
Da	35	35,4	51	51,5	3	3,0	89	89,9
Ne	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Ne vem	8	8,0	2	2,0	0	0,0	10	10,1
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.22: Grafični prikaz podpore znancu_ki ob razkritju transseksualnosti

Med vsemi 99 anketiranci_kami, ki so odgovorili na vprašanje: »Če bi vam znanec_ka zaupal_a, da razmišlja o potrditvi (spremembi) spola, bi ga/jo podprli?«, je kar 89 oseb (89,9 %), odgovorilo, da bi znancu ali znanki ponudili svojo podporo v primeru odločitve za potrditev spola. Rezultat me je kar malo presenetil, saj nisem pričakovala, da je toliko oseb pripravljenih ponuditi podporo znancu_ki, ki ga/jo pravzaprav ne poznajo najbolje, glede na to da je znanec_ka. Prav nihče ni na vprašanje odgovoril z *ne*, kar se mi zdi

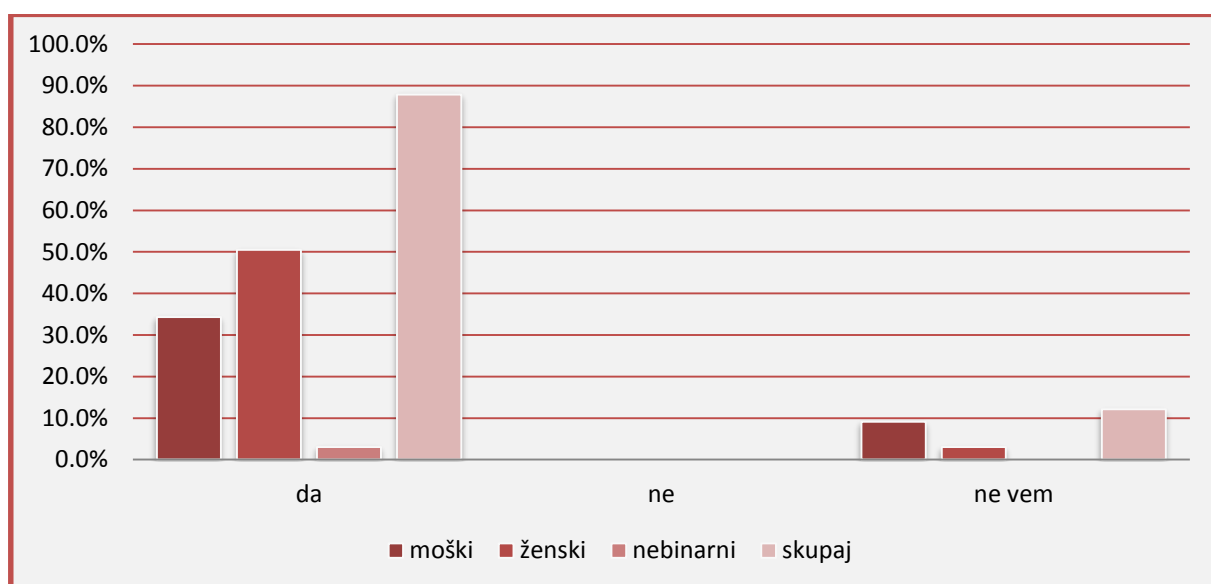
izjemno, saj potrjuje, da je pripravljenost podpreti osebo v takih trenutkih izredno visoka. 10 oseb (10,1 %) vseeno ni prepričanih, ali bi bili pripravljeni ponuditi podporo znancu_ki pri procesu potrditve spola.

4.5.2 Podpora ožjemu_i družinskemu_i članu_ici

Tabela 4.23: Podpora ožjemu_i družinskemu_i članu_ici ob razkritju transseksualnosti

Podpora ožjemu družinskemu članu	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Da	34	34,3	50	50,5	3	3,0	87	87,9
Ne	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Ne vem	9	9,0	3	3,0	0	0,0	12	12,1
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.23: Grafični prikaz podpore ožjemu_i družinskemu_i članu_ici ob razkritju transseksualnosti

Med vsemi 99 anketiranci_kami, ki so odgovorili na vprašanje: »Če bi vam ožji_a družinski_a član_ica zaupal_a, da razmišlja o potrditvi (spremembi) spola, bi ga/jo podprli?«, sta le dve osebi manj kot pri prejšnjem vprašanju, torej 87 oseb (87,9 %), odgovorili, da bi tudi ožjemu_i družinskemu_i članu_ici ponudili svojo podporo v primeru odločitve za potrditev spola. Ta rezultat me ni presenetil, saj sem nekako pričakovala, da je toliko oseb pripravljenih ponuditi podporo ožjemu_i družinskemu_i članu_ici. Tudi pri tem vprašanju prav nihče ni na vprašanje odgovoril z *ne*, kar pomeni, da je pripravljenost podpreti osebo v takih trenutkih izredno visoka. 12 oseb (12,1 %) vseeno ni prepričanih, ali bi bili pripravljeni ponuditi podporo ožjemu_i družinskemu_i članu_ici pri procesu

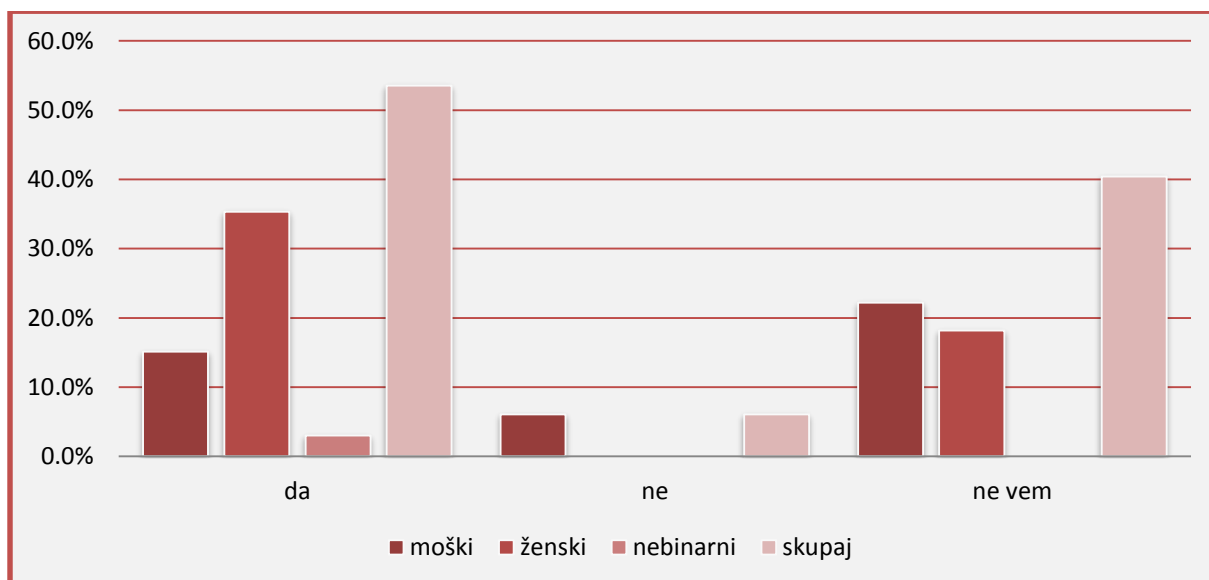
potrditve spola, vendarle pa opažam tako pri prejšnjem vprašanju kot pri tem, da je delež moških oseb manjši, se pravi manj moških kot žensk bi podprlo osebo pri procesu potrditve spola.

4.5.3 Podpora partnerju_ki

Tabela 4.24: Podpora partnerju_ki ob razkritju transseksualnosti

Podpora partnerju	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Da	15	15,2	35	35,4	3	3,0	53	53,5
Ne	6	6,1	0	0,0	0	0,0	6	6,1
Ne vem	22	22,2	18	18,2	0	0,0	40	40,4
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.24: Grafični prikaz podpore partnerju_ki ob razkritju transseksualnosti

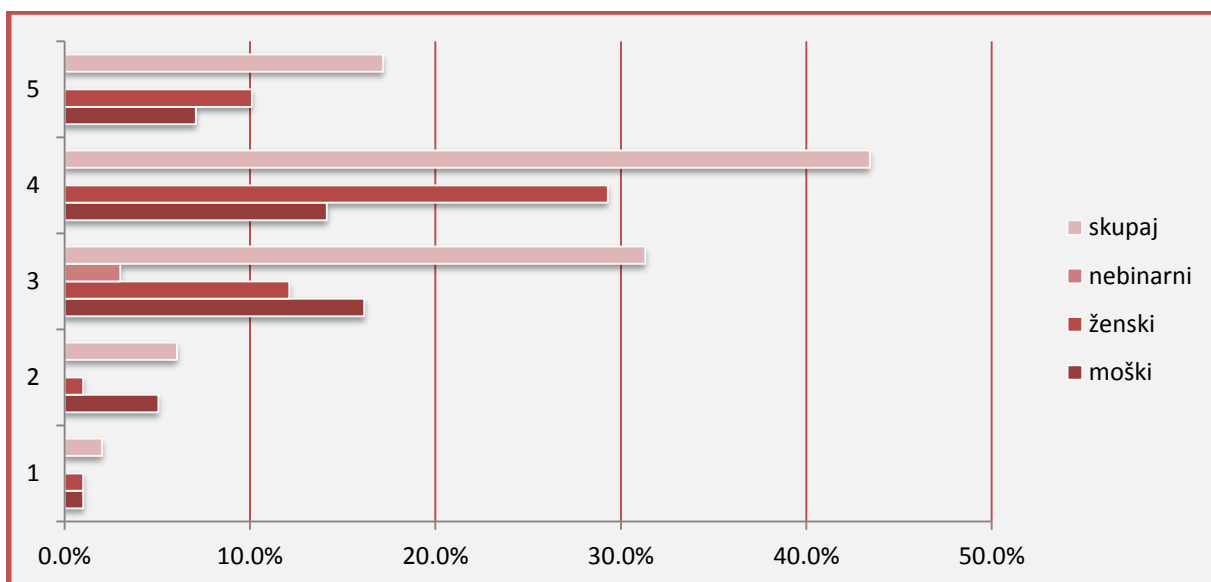
Med vsemi 99 anketiranci_kami, ki so odgovorili na vprašanje: »Če bi vam partner_ka zaupal_a, da razmišlja o potrditvi (spremembi) spola, bi ga/jo podprli?«, je možno opaziti razliko, saj je 6 oseb (6,1 %), odgovorilo, da partnerju_ki v primeru odločitve za potrditev spola ne bi ponudili svoje podpore, zvišal pa se je tudi odstotek pri odgovoru *ne vem*, ki je narasel na 40 %, znatno nad tretjino. Ta rezultat me niti ni presenetil, saj sem pričakovala, da prenekateri partnerja_ko ne bi podprli pri procesu spremembe spola, ker gre tukaj vendarle za intimen odnos. Pozitivna stran tega pa je, da je kljub temu kar polovica oseb (53,5 %) pripravljenih podpreti tudi partnerja_ko pri procesu potrditve spola. Opazila pa sem, da so vse osebe, ki ne bi podprle svoje_ga partnerice_ja, moškega spola.

4.6 Zaznavanje transfobije

Tabela 4.25: Zaznavanje transfobije v okolici

Zaznava transfobije	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
1	1	1,0	1	1,0	0	0,0	2	2,0
2	5	5,1	1	1,0	0	0,0	6	6,1
3	16	16,2	12	12,1	3	3,0	31	31,3
4	14	14,1	29	29,3	0	0,0	43	43,4
5	7	7,1	10	10,1	0	0,0	17	17,2
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.25: Grafični prikaz zaznavanje transfobije v okolici

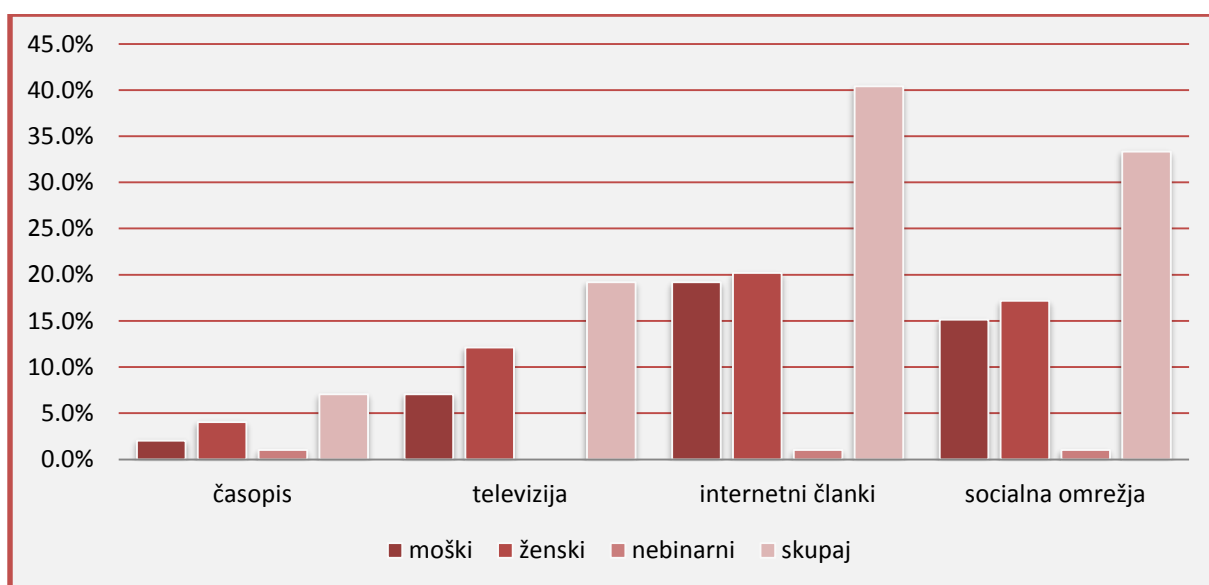
Med vsemi 99 anketiranci_kami, ki so odgovorili na vprašanje: »V kolikšni meri ste zaznali transfobijo v svoji okolici?«, je največ oseb (na lestvici 1–5, pri kateri 1 pomeni najmanj in 5 največ) izbralo številko 4, in sicer 43,4 % anketirancev, kar je več kot tretjina. Rezultati odgovorov so prikazani v tabeli 4.25 in grafu 4.25. Od tod lahko sklepam, da je tudi znotraj LGBTQ skupnosti prisotne veliko *transfobije* (to je termin, s katerim opisujemo predsodke in diskriminacijo do oseb, ki rušijo meje ozkih družbenih spolnih vlog, pravil in stereotipov). Čeprav je termin relativno nov, pa družbeno zatiranje, ki ga opisuje, ni novo. 31 (31,3 %) oseb je izbralo številko 3, zatem 6 oseb (6,1 %) številko 2 in 2 osebi (2 %) številko 1, kar pomeni, da slednji dve nista zaznali transfobije v svojem okolju. Največjo možno številko (5), ki pomeni, da so anketiranci transfobijo zelo zaznali, je izbralo 17 oseb (17,2 %).

4.7 Zaznava razprave o transseksualnosti

Tabela 4.26: Zasleditev razprave o transseksualnosti

Razprava o transseksualnosti	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F%	f	F%	f	F%	f	F%
Časopis/revije	2	2,0	4	4,0	1	1,0	7	7,1
Televizija	7	7,1	12	12,1	0	0,0	19	19,2
Internetni članki	19	19,2	20	20,2	1	1,0	40	40,4
Družabna omrežja	15	15,2	17	17,1	1	1,0	33	33,3
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,0

Graf 4.26: Grafični prikaz zasleditve razprave o transseksualnosti

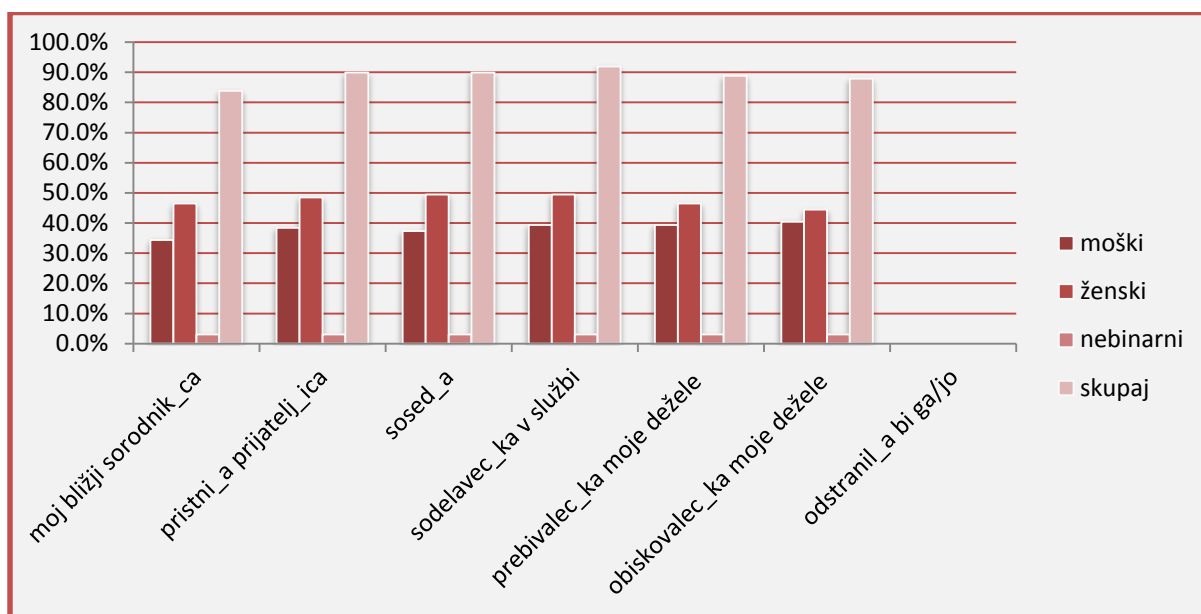
Med vsemi 99 anketiranci_kami, ki so odgovorili na vprašanje: »Kje ste nazadnje zasledili razpravo o transseksualnosti?«, jih je največ razpravo o transseksualnosti zasledilo na spletu oziroma v spletnih člankih, in sicer 41 %. Od tod lahko sklepam, da se o transseksualnosti največ razpravlja preko spleta, saj so drugi najpogostejši odgovor *družbena omrežja*. Vidi se razvoj tehnologije oziroma vzpon uporabnikov_ic medmrežja, saj jih je v časopisu oziroma reviji razpravo o transseksualnosti zasledilo najmanj, in sicer 7 (7,1 %). Na televiziji jih je razpravo zasledilo 19 (19,2 %). Glede na to da se o veliko razprav zasledijo na spletnih straneh, obstaja velika možnost, da ti podatki niso verodostojni oziroma so lahko marsikdaj predstavljeni napačno.

4.8 Prvi čustveni odziv ob stiku s transseksualno osebo

Tabela 4.27: Prvi čustveni odziv ob stiku s transseksualno osebo

Prvi čustveni odziv ob stiku s transseksualno osebo	MOŠKI		ŽENSKI		NEBINARNI		SKUPAJ	
	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]	f	F [%]
Dopustil/a bi, da postane moj bližji sorodnik, tako da bi se poročil/a s članom moje družine	34	34,3	46	46,5	3	3,0	83	83,8
Sprejel/a bi ga/jo v svojo družbo kot pristnega prijatelja	38	38,4	48	48,5	3	3,0	89	89,9
Sprejel/a bi ga/jo v svojo ulico kot soseda	37	37,4	49	49,5	3	3,0	89	89,9
Sprejel/a bi ga/jo kot službenega sodelavca	39	39,4	49	49,5	3	3,0	91	91,9
Sprejel/a bi ga/jo kot prebivalca moje dežele	39	39,4	46	46,5	3	3,0	88	88,9
Sprejel/a bi ga/jo kot obiskovalca moje dežele	40	40,4	44	44,4	3	3,0	87	87,9
Odstranil/a bi ga/jo iz moje dežele	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0
SKUPAJ	43	43,5	53	53,5	3	3,0	99	100,00

Graf 4.27: Grafični prikaz prvega čustvenega odziva ob stiku s transseksualno osebo

Vseh 99 anketirancev_k je odgovorilo na vprašanje: »Ne da bi kaj dosti premišljeval, bi po svojem prvem čustvenem odzivu ob stiku s transseksualno osebo lahko dejal_a naslednje ...«, možno pa je bilo izbirati med več odgovori, in sicer:

- dopustil_a bi, da postane moj_a bližnji_nja sorodnik_ica tako, da bi se poročil_a s članom_ico moje družine;
- sprejel_a bi ga_jo v svojo družbo kot pristnega_o prijatelja_ico;
- sprejel_a bi ga_jo v svojo ulico kot soseda_o;
- sprejel_a bi ga_jo kot sodelavca_ko v službi;
- sprejel_aa bi ga_jo kot prebivalca_ko moje dežele;
- sprejel_a bi ga:jo kot obiskovalca_ko moje dežele;
- odstranil_a bi ga_jo iz moje dežele.

Med odgovori ni bistvenih razlik, saj so skoraj vsi označili vse možne odgovore razen zadnjega. Največ anketirancev_k, kar 91 %, bi transseksualno osebo sprejelo kot sodelavca v službi. Tudi ostali odstotki niso kaj dosti nižji, med ponujenimi odgovori ima najmanj odstotkov, 83 %, odgovor *dopustil_a bi, da postane moj_a bližnji_a sorodnik_ica tako, da bi se poročil_a s članom_ico moje družine*. Pozitivno je, da prav nihče ni izbral ponujenega odgovora: *odstranil_a bi ga_jo iz moje dežele*, in na podlagi tega lahko sklepam, da bi vsi vprašani transseksualno osebo sprejeli v svoji okolici.

4.9 Vrsta zveze

Če moški potrdi (spremeni) spol v žensko in ženska potrdi (spremeni) spol v moškega ter postaneta par – je to po vašem mnenju heteroseksualna zveza ali ne? Če da (in če ne), zakaj?

Tabela 4.28: Tabela kodiranja za vprašanje o vrsti zveze

IZJAVA	KATEGORIJA - POJMI
Da, saj sta spremenila spol.	<u>HETEROSEKSUALNA ZVEZA</u> - da (1aV1), (2aV1), (4aV1), (6aV1), (7aV1), (8aV1), (9aV1), (10aV1), (11aV1), (12aV1), (13aV1), (15aV1), (16aV1), (17aV1), (18aV1), (19aV1), (23aV1), (26aV1), (28aV1), (31aV1), (32aV1), (33aV1), (38aV1), (39aV1), (40aV1), (41aV1), (45aV1), (47aV1), (48aV1), (52aV1), (53aV1), (54aV1), (55aV1), (57aV1), (59aV1), (60aV1), (62aV1), (65aV1), (67aV1), (69aV1), (71aV1), (72aV1), (74aV1), (75aV1), (77aV1), (78aV1), (79aV1), (81aV1), (83aV1), (83aV1), (85aV1), (88aV1), (89aV1), (91aV1), (93aV1), (97aV1), (99aV1) - ne ravno (5aV1) - je heteroseksualna zveza (17bV1), (20dV1), (21aV1), (24aV1), (42aV1), (44aV1), (56aV1), (59dV1), (63aV1), (68aV1) - na neki način je (20aV1)
Da, je, saj se prvi definira kot ženska in drugi kot moški.	
Zakaj je to pomembno? Važno, da je zveza trdna. Važno, da je vmes ljubezen.	
Da, saj sta skupaj dva različna spola.	
Ne ravno.	
Da, saj sta kljub spremembi spola še vedno en moški in ena ženska.	
Da, ker sta različnega spola.	
Seveda je. Gre za zvezo med osebama dveh spolov.	
Da, ker sta različnega spola.	
Da, ker sta to moški in ženska.	
Da, ker se je z operacijo spremenil spol osebe.	
Da, ker je to veza med moškim in žensko.	
Da. Ker je raznospolen par.	
Ni pomembno; takšna, kakor sama opredelita.	
Da.	
Da, saj sta v raznospolni zvezi.	
Da, to je heteroseksualna zveza, saj gre za moškega, ki je v zvezi z žensko.	
Da, ker sta nasprotnega spola.	
Ja, če se identificirata z danima spoloma.	
Na neki način ja, ker se v svoji koži nista počutila dobro in sta se odločila za spremembo in ker sta oba spremenila svoj spol, tako da bi lahko rekli, da sta v heteroseksualni zvezi.	
Je: gre za zvezo dveh oseb, ki se dojemata kot moški in ženska – heteroseksualna zveza pa je dojeta kot zveza dveh oseb različnega spola.	
Ne, še zmeraj sta oba transseksualna in takšna je po moji logiki tudi njuna zveza. S spremembo spola ne spremiš svoje	

spolne usmerjenosti, morda le poimenovanje le-te z vidika drugih.	• ne (22aV1), (30aV1), (34aV1), (35aV1), (49aV1), (73aV1), (80aV1), (86aV1), (87aV1), (90aV1) • mi je vseeno (25dV1) • verjetno je (27bV1) • načeloma je (36bV1) • ne vem (43aV1), (46aV1), (51aV1), (61aV1), (95aV1), (96aV1), (98aV1) • ne želim določati (43bV1) • glede na biološki spol je heteroseksualna zveza (59bV1) • po spremembi spola je heteroseksualna zveza (59cV1) • ne v kontekstu binarne hetero zveze (60bV1) • odvisno od zveze pred tranzicijo (70aV1) • tudi od začetka nista heteroseksualca (73bV1) • na zunanji pogled da (92aV1) • na sploh ne vem, če (92bV1) • tudi pred potrditvijo spola je to heteroseksualna zveza (93bV1), (99bV1) • odvisno od spolne usmerjenosti obeh (94aV1)
Da.	
Je heteroseksualna zveza. Ker sta v tem primeru še vedno v zvezi moški in ženska, mogoče ne kot biološki spol, ampak kot psiho-fizično dojeti spol.	
Se mi zdi, da v golem bistvu dva človeka ne potrebita potrditve okolice oziroma oznake za svojo vezo. Uporabljal bi takšno oznako, ki jo par želi. Torej sem mnenja, da je to povsem odvisno od primera. Načeloma mi je resnično vseeno.	
Da. Ker je v vsakem primeru to zveza dveh oseb različnih spolov.	
Nisem razmišljala o tem, a verjetno je.	
Da, saj sta različnih spolov.	
Kakšna je njuna veza se mi sploh ne zdi pomembno, - takšna, kakor jo sama imenujeta.	
Ne, ker je operacijska sprememba spola samo kozmetična operacija.	
Da, ker sta moški in ženska - post op..	
Da, ker je raznospolnost.	
Da, ker je spol potrjen.	
Ne, ker je sam koncept "heteroseksualne" zveze normativen. V tem primeru gre pač za posebno obliko skupnosti med dvema transspolnima osebama, z vsemi ustreznimi pravicami in dolžnostmi, ki jima pripadajo kot državljanoma, ne glede na spol.	
Ne, ker zveze nimajo spolnih usmerjenosti (to je raznospolna zveza).	
Načeloma da, ker sta moški in ženska, vendar to mnenje ni odvisno od mene, temveč njiju. Če se hočeta dve osebi označiti za heteroseksualni par ali queer par etc je to stvar para.	
Prej queer zveza. Če pa se sama definirata za hetero par, sta hetero par. Če se identificirata kot moški in ženska, sta hetero par.	
Da, ker ustreza heteronormativnem konstrukt.	
DA, ker ustreza definiciji - veza dveh nasprotnih spolov.	
Da, ker je definicija heteroseksualne zveze, zveza moškega in ženske.	
	<u>RAZLOGI ZA HETEROSEKSUALNO ZVEZO</u> • spremenila sta spol (1bV1), (11bV1) • prva oseba se definira kot ženska in druga kot moški (2bV1)

Da.	
Hetero - moški in ženska.	
Ne vem in ne želim določa - naj določijo tisti, ki se jih to dejansko zadeva.	
Zveza je heteroseksualna, saj vsak ima pravico povedati kaj je njegov družbeni spol. Če sta en M in en Ž (ne glede na vse) je to heteroseksualna zveza.	
Da, ker sta moški in ženska, ne glede na to, ali sta se tega spola rodila ali ne.	
Ne vem, nikoli nisem o tem razmišljala.	
Da. Definicija heteroseksualne zveze je, da gre za različna spola.	
Da, ker nista istega spola.	
NE, to je transseksualna zveza.	
Heteroseksualna zveza je zveza med moškim in žensko. Vsaj po definiciji bi to držalo.	
Ne vem. Odvisno, kako jo onadva definirata - to je, kar onadva pravita, da je.	
Da, ker je to zveza ženska-moški.	
Da, če se v novih spolnih vlogah definirata kot moški in ženska, je potem to zveza moškega in ženske.	
Da, ker je ena ženska in en moški.	
Da, ker sta v zvezi moški in ženska.	
Heteroseksualna.	
Da, oznaki hetero- in homoseksualnost razumem kot oznaki spolne usmerjenosti, ki pa nima opravka s spolno identiteto. Ker gre za zvezo dveh ljudi različnih spolov, bi je označil za heteroseksualno.	
Zame je pomembna izključno zveza, brez pridevnikov (homo, isto, hetero ipd.)	
DA, iz zornega kota biološkega spola (i.e. pred spremembo) je to nesporno heteroseksualen odnos, iz zornega kota nove situacije (i.e. po spremembi) je situacija enaka, le da je prvotna ženska moškega spola in prvotni moški ženskega spola. Torej je zveza zopet heteroseksualna le spola sta zamenjana.	
Da, čeprav ne v kontekstu binarne hetero zveze.	
Ne vem.	
Da, ker sta postala moški in ženska.	
Je, ker je to zveza dveh oseb različnega	- dva različna spola (4bV1), (7bV1), (9bV1), (20cV1), (26bV1), (28bV1), (47bV1), (57cV1), (63bV1), (67bV1), (71bV1), (72cV1), (75bV1) - še vedno sta moški in ženska (6bV1) - zveza med osebama dveh spolov (8bV1) - sta moški in ženska (10bV1), (31bV1), (36bV1), (42bV1), (44cV1), (45bV1), (54bV1), (62bV1), (74bV1), (77bV1) - zveza med moškim in žensko (12bV1), (17cV1), (20bV1), (20bV1), (40bV1), (50aV1), (52bV1), (55bV1), (72bV1), (81bV1), (85bV1), (97bV1) - sta nasprotnega spola/zveza nasprotnih spolov (18bV1), (39bV1), (65bV1), (83bV1), (88bV1), (89bV1), (91bV1) - kadar se identificirata s spolom (19bV1), (37cV1), (53bV1), (68bV1) - slabo počutje v lastnem telesu (20bV1) - odločitev za potrditev spola (20cV1) - ni spremembe spolne usmerjenosti, le sprememba poimenovanja (22cV1) - operacijska sprememba spola je samo kozmetična operacija (30bV1)

spola, kar je tudi definicija heteroseksualne zveze.	• spol je potrjen (33bV1)
Je kakršna ona dva rečeta da je. Dovolj je nalepk.	• koncept heteroseksualne zveze je normativen (34bV1)
Sej vseeno kaki par sta važna je ljubezen ne pa neko omejevanje glede tega v kakšni zvezi sta!	• zveze nimajo spolnih usmerjenosti (35bV1)
Da, saj sta nasprotnega spola.	• ustreza heteronormativnem konstrukt (38bV1)
Da, beseda hetero samo označuje dve osebi različnega spola.	• vsak ima pravico do lastnega družbenega spola (44bV1)
Zame je to heteroseksualna zveza. Če se poistovetita s spolom v katerega sta spremenila svojo identiteto, potemtakem nista homo/bi/ipd.-seksualca.	• nista istega spola (48bV1)
Da.	• po definiciji heteroseksualne zveze bo držalo (50bV1)
Odvisno od tega s kom je pred tranzicijo, je pa dejstvo da je to vse samo nalepka. Gre se za samoidentifikacijo.	• oznaki hetero- in homo- nimata opravka s spolno identiteto (57bV1)
Da, ker imamo osebi različnih spolov.	• gre za samoidentifikacijo (70cV1)
Da, sta moški in ženska v zvezi, torej sta človeka dveh različnih spolov in hetero pomeni različno.	• telo se spremeni, a duševno je še vedno enako (87bV1)
Ne, saj originalno nista heteroseksualca.	
Da, saj sta v zvezi moški in ženska.	
Da, saj sta v vezi dve osebi različnega spola (biološko in glede lastne identifikacije).	
Samo, da se imata rada.	
Da, saj sta kot (trans) ženska in (trans) moški s tem heteroseksualni par.	POMEMBNOST
Da, če jo ti dve osebi opredeljujeta kot heteroseksualno zvezo, potem je.	• poimenovanje ni pomembno/potrebno (3aV1), (14aV1), (29aV1), (65aV1), (80bV1), (86bV1)
Ja.	• pomembna je trdna zveza (3bV1)
Ne. Se mi ne zdi pomembno, kako se to poimenuje.	• pomembna je ljubezen (3cV1), (65bV1), (71aV1)
Da, njuna zveza je heteroseksualne narave, saj sta v njej ženska in moški.	• pomembna je zveza, brez pridevnikov (58aV1)
Je taka zveza, kot jo pojmujeta ona dva.	
Da.	
Da - tako fizično kot mentalno sta osebi nasprotnega spola.	
Da - ker je heteroseksualna zveza po definiciji zveza moškega in ženske, cis ali trans, nima veze:)	VRSTA ZVEZE
Ne, ta poimenovanja niso potrebna.	• raznospolen par/zveza (13bV1), (16bV1), (32bV1), (35cV1)
Ne, telo se spremeni v nasproten spol, ampak duševno je pa še vedno enak.	
Da. Še vedno govorimo o zvezi med	

dvema nasprotnima spoloma.	• zveza je takšna, kakor jo sama opredelita (14bV1), (25bV1), (29bV1), (36cV1), (43cV1), (52bV1), (64aV1), (78bV1), (82aV1) • je transseksualna zveza (22bV1), (49bV1) • ni potrebe po oznaki zveze (25aV1) • poimenovanje odvisno od primera (20cV1) • ni razmišljanja o tem (27aV1), (46bV1) • posebna oblika skupnosti (34cV1) • queerovska zveza (37aV1) • če se definirata kot hetero par, potem sta hetero par (37bV1) • dovolj je nalepk (64bV1) • je samo nalepka (70bV1) • 'transseksualec' je le dodatna kategorija v spolni identiteti (90bV1)
Da. Ker že beseda HETEROseksualna zveza nakazuje na nasprotna/različna spola.	
Ne. Transseksualec je dodatna "kategorija" v spolni identiteti in v osnovi izhaja iz drugačnih vzorcev, ozadij, izkušenj.	
Ja, dva nasprotna spola.	
Zunanji izgled ja, na sploh pa ne vem če.	
Da, bi bil tudi pred spremembo spola heteroseksualna zveza.	
Odvisno od spolne usmerjenosti obeh (samo en primer, če je ena izmed teh dveh oseb biseksualna, ali če sta biseksualni obe ipd.).	
Ne vem.	
Ne vem.	
Da. Ker sta v vezi moški in ženska.	
Ne vem.	
Da, tudi 'originalno' bi bila njuna zveza heteroseksualna, vrsta zveze se ne spremeni, če se vlogi ženske in moške zamenjata.	

Anketiranci_ke največkrat na vprašanje odgovarjajo z *da*, se pravi se strinjajo, da je zveza med moškim, ki potrdi svoj ženski spol, in žensko, ki potrdi svoj moški spol, heteroseksualna zveza. Nekateri_e izpostavijo, da bi tako zvezo raje poimenovali kot transseksualno, queerovsko ali posebno obliko skupnosti. Izpostavila bi naslednji odgovor: »Zame je pomembna izključno zveza, brez pridevnikov (*homo-, hetero-, isto- ipd.*)«, še veliko jih pove, da poimenovanje zveze pravzaprav ni pomembno. Trdijo, da je pomembna ljubezen med osebama, ki sta v zvezi. Nekateri_e vrste zveze niti ne želijo določati in pravijo, da je zveza taka, kot jo osebi poimenujeta sami. Kot razloge, zakaj je zanje taka zveza heteroseksualna, pa navajajo, da sta osebi še vedno nasprotnega spola, kot sta to bili tudi pred tranzicijo, in to ustreza definiciji heteroseksualne zveze. Na tem mestu je pomembno izpostaviti, da je vrsta zveze v tem in kateremkoli drugem primeru popolnoma

nepomembna, kot so že izpostavili nekateri_e anketiranci_ke. Zveza je takšna, za kakršno jo opredelita osebi, ki sta del te zveze, in ne za kakršno jo opredeli nekdo drug, ki je zgolj »zunanj opazovalec«. Izpostavila bi tudi, da se je pojavil odgovor, kjer oseba pravi, da je preveč »nalepk«, ki jih dodeljujemo in so zelo značilne, še posebej za osebe, ki se upirajo heteronormativnim standardom.

4.10 Reakcija na otrokovo identiteto

Predstavljajte si, da vam otrok zaupa, da se ne poistoveti spolom, ki je od nje_ga pričakovan s strani družbe in da si želi potrditi (spremeniti) spol. Kako bi se odzvali? Kaj bi mu/ji povedali?

Tabela 4.29: Tabela kodiranja za reakcijo na otrokovo identiteto

IZJAVA	KATEGORIJA - POJMI
Svetovanje, pogovor itd.	OBLIKE POMOČI - svetovanje (1aV2) - pogovor (1bV2), (3aV2), (6aV2), (16cV2), (25cV2), (27aV2), (33aV2), (40bV2), (44bV2), (49cV2), (58aV2), (61aV2), (63bV2), (71aV2), (74aV2), (81aV2), (90aV2) - podpora (2aV2), (12bV2), (16bV2), (17bV2), (18bV2), (19aV1), (21bV2), (26bV2), (27bV2), (28aV2), (29aV2), (31aV2), (33bV2), (35aV2), (36aV2), (39aV2), (40aV2), (45aV2), (46aV2), (47aV2), (48aV2), (49bV2), (52bV2), (57bV2), (58bV2), (60aV2), (61bV2), (62cV2), (64bV2), (66aV2), (68aV2), (72aV2), (73bV2), (74bV2), (77cV2), (81cV2),
Podprl bi ga. Vsak ima pravico do kakršnega telesa, kot si ga želi.	
Bil bi dolg pogovor, kaj bo potem bolje, kaj bo slabše itd. Glavno vprašanje - ali bo otrok pripravljen prenašati slabe stvari - če ja, bom jaz stal ob strani in ga podpiral.	
Otroku stojiš ob strani.	
Mnenje otroka je še vedno mnenje otroka, ne odraslega ki je pretehtal vse odločitve in se zaveda trajnosti odločitve.	
Ponudil bi mu temeljit pogovor in bi želel da ponovno premisli odločitev.	
Pomagal bi z nasveti. Svetoval bi strokovno pomoč. Pogovor z osebami z enakimi izkušnjami. Spoznavanje te tematike.	
To, kar čutiš, je v redu. Ti si v redu. Pomagal ti bom.	
Poskušal bi ugotoviti kako doživlja situacijo, ko se "ne počuti dobro". Ter kdaj, v kakšnih situacijah se počuti dobro.	
Da naj dela kar mu pase in kakor se počuti. Naj ne tlači tega vase, a hkrati naj se zaveda, da je še otrok, zaradi česar se lahko zaradi odraščanja še marsikaj spremeni.	
prepričal bi se, če res tako čuti, nudil bi mu čustveno podporo ter ga čim prej	

napotil na hormonsko zdravljenje za spremembo spola, da bi bila preobrazba v nasproti spol čim boljša.	(84bV2), (87bV2), (88aV2), (92aV2), (94aV2), (97aV2), (99cV2)
Morda bi bil presenečen, a bi ga/jo podpiral.	• stati otroku ob strani (3eV2), (4aV2), (26eV2), (29bV2), (41bV2), (45bV2), (48bV2), (49aV2), (50bV2), (51cV2), (78bV2), (79bV2), (86aV2), (88bV2)
Pomagala na vse načine.	• ponovni premislek o odločitvi (6bV2)
Do njegove/njene polnoletnosti ne bi dopustil potrditve spola, po tem pa je to njegova/njena odločitev.	• pomoč z nasveti (7aV2) • strokovna pomoč (7bV2) • pogovor z osebami z enakimi izkušnjami (7cV2), (37bV2), (82bV2), (90dV2) • spoznavanje tematike (7dV2) • čustvena podpora (11bV2) • napotitev na čim hitrejšo hormonsko zdravljenje (11cV2)
Bi sprejela to.	• pomoč na vse možne načine (13aV2), (45cV2), (79bV2), (80aV2), (97bV2)
Odvisno od starosti otroka. Če bi presodil, da je otrok dovolj odrasel, bi ga podpiral pri odločitvi (konec srednje šole), v primeru da bi mi otrok to zaupal v osnovni šoli, pa bi se veliko z njim pogovarjal o tem in mu dopustil, da se poistoveti s spolom, kateremu misli da pripada.	• posvet z bližnjimi (19bV2), (90gV2) • napotitev na nevladno organizacijo (21aV2), (38bV2), (42bV2), (90eV2) • priporočilo obiska transseksualne skupnosti (23aV2) • pomoč pri tranziciji (24bV2), (73aV2) • upoštevanje otrokovih želja (26cV2), (30bV2), (37aV2), (38aV2), (40cV2), (57fV2),
Zbal bi se za njegovo sprejetost in varnost v družbi, vendar bi do otroka izrazil ljubečo podporo. Dejal bi mu, naj za telesno spremembo (operacijo) počaka do polnoletnosti.	
Da je to OK, da ga/jo podpiram ampak naj se zaveda, da odziv okolice verjetno ne bo zmeraj pozitiven.	
Podprla bi ga, posvetovala bi se z bližnjimi, sprejela bi ga taksnega kot je.	
Da če je to njegovo mnenje oziroma želja, naj le to tudi naredi, ko bo za to 100% tudi pripravljen.	
Napotil bi ga na nevladno organizacijo, kjer lahko svoje izkušnje deli z drugimi in dobi najzanesljivejše informacije. Otrokovo raziskovanje svoje identitete bi podprl.	
Vprašala bi po razlogih za tako počutje, razložila, da lahko spremeni spol, v kolikor res tako čuti, ko je polnoleten/polnoletna in opravimo vse preventivne procese kot je npr. psihološki, fizični pregled itd. - prej le stežka, saj se njegova/njena identiteta šle razvija.	
Priporočil bi mu obisk trans skupnosti.	
Verjetno bi zame bil šok, sploh če bi to ugotovila kasneje. Če bi to ugotovila prej, bi lahko otroku bolje pomagala, npr. s hormoni ki ustavijo puberteto do	

polnoletnosti in s tem pojav sekundarnih spolnih znakov,... kar kasneje olajša samo tranzicijo. Ob dopolnjenem 18 letu se lahko sam odloči če rez želi skozi tranzicijo in s tem oblikuje s pomočjo hormonov takšno leto kot si ga želi. Prav tako sem mnenja, da je transseksualnost delno tudi posledica vsiljevanja striktnih spolnih vlog iz strani družbe in s tem tiščanje netipičnih punčk in fantov v okvire s katerimi se ne morejo poistovetiti.	(65bV2), (67bV2), (69bV2), (76aV2), (78aV2), (89dV2), (94bV2)
Ne podpiram družbenega pritiska spolnih vlog. Otroka bom vzgajala tako, da mu bo prijetno v svoji koži. Bi pa o tem imela resne diskusije in zahtevala, da je o tem zelo prepričan, preden bi se šel fizično operirat oziroma hormonsko terapijo.	• predstavitev možnosti (26dV2) • pomoč strokovnjaka (30aV2), (60bV2) • zagotovitev občutka varnosti (34aV2) • priprava na težave med odraščanjem (34bV2) • skupno raziskovanje potrditve spola (37cV2), (81bV2)
Odvisno od otrokove starosti. V vsakem primeru bi ga podprla. pri mlajšem bi upoštevala želje glede frizure/oblek, starejšemu bi pa predstavila možnosti hormonske terapije (z vsemi + in - posledicami) in mu stala ob strani pri njegovi odločitvi.	• raziskovanje otrokovih želja (44fV2), (51eV2), (90cV2) • dopuščanje časa otroku (44gV2) • pomoč svetovalnice (47bV2) • priprava na nerazumevanje družbe (64aV2)
Najprej bi se pogovorila z njim in mu svetovala, da naj dobro premisli, če bi se odločil za ta korak, bi ga podprla pri tem.	• iskanje možnih rešitev (71bV2), (90hV2)
Da ga podpiram ne glede na vse.	
Podprla bi ga in mu stala ob strani, karkoli bi že potreboval.	• raziskovanje
Posvet s psihiatrom, nato upoštevanje otrokovih želja.	transspolnosti/transseksualnosti
Podprla bi ga. Operacija odvisna od starosti otroka.	(74cV2), (78cV2), (90fV2)
Bi sprejela in mu dejala naj počaka do pubertete, 18let in takrat začne postopek spremembe, če je prepričan v to.	• zagotovitev varnega okolja (94cV2) • spodbuda (99bV2)
Skozi pogovor bi reševali, če se tako počuti bi ga podpirala.	BESEDE, NAMENJENE OTROKU
Poskrbel bi, da se počuti varno, a bi ga previdno poučil o morebitnih težavah, s katerimi se bo lahko soočal med odraščanjem in ga poskusil čim bolj pripraviti nanje. Vsekakor pa bi mu poskušal dati potrditev, da je enakovreden član družbe in da se nima česa sramovati.	• pravica do kakršnegakoli že telesa (2bV2) • vprašanje o dobrih straneh (3bV2) • vprašanje o slabih straneh (3cV2) • »Vse je v redu!« (8aV2), (18aV2),
Povedala bi, da ga/jo imam rada ne glede	

na vse, da transspolnost ni nič slabega in da ima moja polno podporo pri izražanju svojega spola na kakršenkoli način, tudi s potrditvijo.	(54aV2), (79aV2)
Dala bi mu/ji ljubečo podporo.	• »Ti si v redu!« (8bV2) • »Pomagal ti bom!« (8cV2)
Da se lahko oblači in obnaša kot želi in kot se počuti. Poiskala bi kakšno transseksualno osebo, da pove svojo izkušnjo. Skupaj bi se lotila raziskovanja, kaj pomeni sprememba spola, kaj sploh si želi. O dejanski spremembi spola bi razmišljali ob njegovi/njeni polnoletnosti.	• naj počne, kar želi in kakor čuti (10aV2), (75bV2) • »Ne potlači občutkov!« (10bV2) • zavedanje, da se zaradi odraščanja lahko še marsikaj spremeni (10cV2)
Otroku bi svetoval kako naprej, da bi željo uresničil, oz. bi mu svetoval naj se obrne na kakšno NVO org. kot je npr. TransAkcija, kjer bi mu najbolje pomagali ter mu tudi svetovali kako naprej.	• prepričanje, ali res tako čuti (11aV2) • kako doživlja otrok situacijo (9aV2) • v katerih situacijah se ne počuti dobro (9bV2)
Poslušal bi ga/jo in mu/ji dal vedeti, da ga/jo podpiram. Bi pa mu/ji svetoval, da naj dobro razmisli in si vzame čas, preden karkoli ukrene.	• razlogi za potrditev spola (22aV2), (73cV2), (93bV2) • potrditev kot enakovrednega člana družbe (34cV2), (57eV2)
Nudil bi mu vso podporo, se z njim pogovarjal in mu prisluhnil kakšno podporo in pomoč si on želi.	• sledenje občutkom (42aV2) • naj se ne sovraži (43aV2)
Poskušala bi razumeti občutenja in razmišljanje o tem, stala ob strani kot sočloveku.	• naj ga družba ne potre (43bV2) • kar čutiš, je normalno (44cV2), (99dV2)
Naj sledi svojim občutkom, usmeril bi ga k psihologu oz drugemu svetovalnemu delavcu, društvom, ki imajo izkušnje dela z otroci oz ljudmi, ki doživljajo opisano.	• razlaga družbenega dojemanja spola (44dV2) • spodbuda k izrazu čustev (44eV2)
Naj ne sovraži sebe ali naj ne pusti, da ga družba potre, naj pa hkrati dobro premisli, ali si 100% želi nepovratne spremembe (če gre za operativni poseg).	• bodi zvest samemu sebi (77bV2) • predstavitev različnih spolnih identitet (83cV2), (85aV2)
Povedala bi, da razumem njegovo stisko in ga povabila na odprt pogovor, letom primeren. Povedala bi, da tudi to, kaj čuti, da je to popolnoma normalno. Mu razložila družbeno dojemanje spola, povedala kaj vse obstaja... Spodbudila ga, da kaj več pove, da izrazi kako se počuti in z njim raziskala njegove želje... mu dala čas... itd.	• vprašanje o občutkih (90bV2) • oteženo življenje (69aV2) • odrekanja (89bV2)
Povsem bi ga podprla, mu stala ob strani ter mu pomagala.	<u>POMEBNOST</u>
Bi ga podprla po najboljših močeh. Otroka ljubiš brezpogojno.	• pomembno je mnenje otroka, ne

Pogovoril bi se o njegovih občutkih. Poiskal bi pomoč svetovalca/svetovalnice, ker sam nimam izkušenj.	odraslega (5aV2)
Popolnoma bi ga podprla in mu povedala, da mu stojim ob strani.	• pomembna je otrokova sreča (55aV2)
Poskušal bi mu stati ob strani, ga podpiral, se z njim pogovarjati o tem itd.	• pomembnost odločitve (89aV2)
Sprejela bi ga/jo in mu/ji stala ob strani.	• otrokova pripravljenost na prenašanje slabih stvari (3dV2)
Da ga imam popolnoma enako rada, da ga enako spoštujem in da mu 100% stojim ob strani. Da cenim njegov pogum, da mi o tem govori in da me zanima, kaj ta hip potrebuje - ter kakšni so načrti za prihodnost. Odvisno je od starosti otroka - če je star manj od 16, bi prevzela več iniciative, če je nad 16, pa toliko, kot bi otrok sam želel.	<u>PRVI ODZIV</u>
Odreagirala bi pozitivno, otroku bi pomagala/ga podpirala po sposobnostih.	• presenečenost (12aV2), (63aV2)
Sprejel bi otrokove odločitve.	• sprejemanje otroka takšnega, kot je (15aV2), (19cV2), (32aV2), (50aV2), (57dV2), (62bV2), (70aV2), (77aV2), (83bV2).
Da ni s tem nič narobe. Da ga/jo imam vseeno rada.	• strah za otrokovo sprejetost in varnost v družbi (17aV2)
Da je edino pomembno, da se on/ona počuti zadovoljno in je srečen/na.	• zavedanje negativnega odziva okolice (18cV2), (89cV2)
Lahko spreminja spol če se bo potem bolje počutil. To sprejemam in odobravam.	• šok (24aV2), (62aV2), (65aV2), (99aV2)
Občutil bi nelagodje, vendar bi ga podprl. Otroku bi rekel, da ga imam rad in ga sprejemam ter da zaradi svoje spolne identitete ni slabši od drugih, da gre za naravno stvar. Pogovoril bi se o njegovih željah glede nazivanja (ime, zaimki), oblačenja, uradni spremembi spola, operativni spremembi spolovil ipd.	• razumevanje (41aV2), (44aV2), (82aV2), (84aV2)
Pogovorila bi se in ga podpirala pri odločitvi.	• brezpogojna ljubezen do otroka (46bV2), (51aV2), (54bV2), (57cV2), (68bV2), (75cV2)
Odvisno od situacije.	• spoštovanje do otroka (51bV2)
Podprl bi ga/jo ter poiskal osebo, ki bi bila bolj izobražena glede transseksualnosti/transspolnosti.	• cenjen otrokov poguma (51dV2)
Pogovorila bi se in ga podprla.	• pozitiven odziv (52aV2)
Malo šok, ampak bi sprejela in ga/jo podprla.	• sprejemanje otrokovih odločitev (53aV2), (56aV2)
Verjetno bi bil presenečen. Pogovoril bi se z njim in rekel da naj počaka da odraste, saj je v zgodnjih letih težko doreči svojo spolno usmerjenost.	• občutek nelagodja (57aV2)
Da bo moral biti močan, ker ljudje se	• ponosen/na na otroka (65cV2) • občutek hvaležnosti za zaupanje

neumni in ga ne bodo razumeli. Vendar da sem na njegovi strani in ga bom podpirali ne glede na karkoli.	(72bV2)
Prvo valda začudeno. Ampak bi sprejel njegovo odločitev če on ve da bo srečen tako bom tudi jaz srečen nič več nič manj! In z ponosom bi povedal ostalim glede nje/ga.	• občutek žalosti (75aV2) • nevtralna reakcija (83aV2) • ne vem (91bV2), (95aV2), (96aV2), (98aV2) • ne želim si zamišljati tega (93aV2)
Podpirala bi ga.	
Da naj počaka do osemnajstega leta z operacijo, da se popolnoma osebno oblikuje, ne bi oporekala spremembam v oblačenju ali čemerkoli že prej.	
Otroka bi podprla pri odločitvah. V vsakem primeru bi mu dala vedeti, da je ljubljen, ima podporo za svoje odločitve.	
Življenje ti bo težje, vendar če misliš, da je tako prav. Naredi to.	
Sprejel bi ga, brez dvoma.	
Pogovori in iskanje rešitev oz. informacij, kako izpeljati postopek.	
Otroku dam vedeti da ga podpiram pri vseh njegovih odločitvah in da sem hvaležna da mi je povedal.	
Pomagal bi mu pri tranziciji, dajal podporo. Želel bi le vedeti razloge zakaj bi želel spremeniti spol.	
Z otrokom bi se pogovorila in ga poskušala podpirati ter se dodatno izobraziti o transspolnosti.	
Bila bi žalostna, ker je verjetno zelo težko s tem živeti. Rekla bi mu, da naj dela tako kot občuti in da ga imam se vedno enako rada.	
Odloči se po svojih občutkih.	
Povedal bi mu/ji, da naj bo to, kar je; torej moški ali ženska, če se tako identificira/naj bo zvest/a sebi. Podpiral bi ga/jo pri spremembi spola, če bi se zanj odločil/a.	
Poslušala ga bi, mu skušala stati ob strani, ga izobrazila glede transseksualnosti itd.	
Da s tem ni nič narobe, da mu stojim ob strani in bomo naredili vsi okoli njega, da mu bo lažje.	
Naredili bomo vse, da se boš dobro počutil/a v svoji koži.	
Pogovorila bi se z njim/njo o tem kako,	
	<u>POTRDITEV SPOLA</u> • potrditve spola po otrokovi polnoletnosti (14aV2), (17cV2), (22bV2), (24cV2), (32bV2), (37dV2), (63cV2), (67aV2), (87aV2) • odvisno od otrokove starosti (16aV2), (26aV2), (31bV2), (51fV2) • opravljena potrditev spola, ko si 100 % prepričan (20aV2), (39bV2), (43cV2) • odvisno od situacije (59aV2) • operacijo genitalij naj si financira sam (99eV2) • transseksualnost posledica vsiljenih spolnih vlog (24dV2), (25aV2) <u>VZGOJA OTROKA</u> • vzgoja otroka tako, da mu/ji je prijetno v lastni koži (25bV2)

zakaj to čuti. Pokazala oz pomagala bi mu/ji raziskati vse možne opcije glede spremembe spola in ga/jo seveda podprla.	
Odreagirala bi razumevajoče in bi poiskala ljudi s podobnimi izkušnjami.	
Nevtravno, sprejemajoče. Pomemben je spol s katerim se identificira + da obstajajo različne spolne identitete.	
Bil razumevajoč in ga podprl.	
Pomagal bi mu raziskovati spolne poljane.	
Stala bi ji ob strani.	
Počakal bi, da postane starejši in če bi bila njegova želja še vedno sprememba spola, bi ga podprl.	
Če resnično to čuti in je pripravljen spremeniti spol, bi ga popolnoma podprla in mu vedno stala ob strani.	
Da je to ogromna odločitev in da zahteva veliko odrekanj, hkrati tudi včasih negativen odnos družbe do tega. Ampak če je pripravljen na to in bo tako lažje našel svoj mir, naj to stori.	
Pogovorila bi se z njim, ga vprašala kako se počuti in kaj bi spremenil na sebi da bi mu bilo prijetno v svoji kozi. Posvetovala bi se z drugimi starši ki imajo "podobne" otroke, se povezala z lgtb organizacijami v slo in v tujini, si nabrala veliko info, prebirala knjige na temo T z otrokom, v debato vključila se ostalo ožjo družino (partnerko, ostale sorojence) in našla rešitev za otroka.	
Ne vem.	
Bi ga podprla.	
Sploh si nočem zamišljati tega. Vprašal bi zakaj se tako počuti?	
Otroka bi podprla in mu omogočila dostop do stvari, ki jih potrebuje (eg. oblačila, igrače, aktivnosti, ipd.) Čim bolj bi mu/ji skušala zagotoviti tudi varno okolje.	
Ne vem.	
Ne vem.	
Podprla bi ga in mu poskušala pomagati na poti spremembe kolikor se le da.	
Ne vem.	
Verjetno bi bila sprva malce šokirana, potem bi pa ga vzpodbujala in podpirala,	

mu zagotavljala, da je to nekaj popolnoma normalnega. Vendar pa sama ne bi financirala operacij in ostalih 'zdravljenj' za dokončno spremembo spola, če bi se za to odločil - naj si financira sam.	
---	--

Anketiranci_ke bi otroku nudili podporo, veliko bi se jih pogovarjalo in upoštevalo otrokove želje, kar je pravzaprav v tem primeru najbolj pomembno. Otroku je potrebno prisluhniti in ne vsiljevati lastnih mnenj, vrednot, stereotipov, predsodkov ipd. Največja napaka bi v tem primeru bila ta, če bi otroka silili v spolno vlogo oziroma identiteto, s katero se ne poistoveti, saj večina želi ugoditi staršem oziroma pomembnim drugim in bi zato zakrili svojo identiteto, kar pa lahko kasneje privede do resnejših težav. Prva reakcija vprašanih bi bila največkrat pozitivna, nekateri_e so rekli, da bi bili ob priznanju presenečeni, šokirani ali da se ne bi znali odzvati, vendar bi kljub temu otroku stali ob strani, in kar je najpomembneje, želeli bi skupaj z otrokom poiskati možne rešitve, ki bi bile zanj_o najustreznejše. Mnogi bi se o transseksualnosti želeli bolj informirati, raziskovali bi temo, povezali bi se s strokovnjaki_njami in osebami s podobnimi izkušnjami. Nekateri_e so izrazili strah za otrokovo varnost in sprejetost v družbi, zato bi ga_jo pripravili tudi na možen negativni odziv s strani družbe. Izpostavila bi naslednji odgovor: *»Občutil bi nelagodje, vendar bi ga podprl. Otroku bi rekel, da ga imam rad in da ga sprejemam ter da zaradi svoje spolne identitete ni slabši od drugih, da gre za naravno stvar. Pogovoril bi se o njegovih željah glede nazivanja (ime, zaimki), oblačenja, uradni spremembi spola, operativni spremembi spolovil ipd.«* To je samo eden od odličnih primerov, kako se dejansko lahko odzovemo na otrokovo identiteto, ki ni heteronormativna. Pomembna sta, kot sem že izpostavila, mnenje in želja otroka. Veliko bi jih otroku priporočilo, naj z operativno potrditvijo spola počaka do dopolnjenega osemnajstega leta, saj naj bi obstajala možnost, da bi svoje mišljenje morda spremenil_a.

4.11 Prihodnost spola

Kaj menite o prihodnosti spola? Bo spol res izginil?

Tabela 4.30: Tabela kodiranja za vprašanje o prihodnosti spola

IZJAVA	KATEGORIJA - POJMI
Ne.	<u>IZGINOTJE SPOLA</u> - ne (1aV3), (2aV3), (4aV3), (6aV3), (7aV3), (8aV3), (9aV3), (10aV3), (12aV3), (13aV3), (14aV3), (15aV3), (17aV3), (18aV3), (19aV3), (20aV3), (21aV3), (23aV3), (24aV3), (25aV3), (26aV3), (27aV3), (28aV3), (29aV3), (30aV3), (32aV3), (33aV3), (34aV3), (35aV3), (37aV3), (39aV3), (40aV3), (45aV3), (46aV3), (47aV3), (48aV3), (50aV3), (51aV3), (52aV3), (53aV3), (54aV3), (55aV3), (56aV3), (58aV3), (61aV3), (62aV3), (64aV3), (65aV3), (66aV3), (67aV3), (68aV3), (69aV3), (70aV3), (71aV3), (72aV3), (73aV3), (75aV3), (76aV3), (78aV3), (79aV3), (80aV3), (81aV3), (83aV3), (84aV3), (85aV3), (86aV3), (87aV3), (88aV3), (90aV3), (91aV3), (92aV3), (93aV3), (96aV3), (97aV3), (98aV3), (99bV3) - morda (3aV3), (5cV3), (95aV3)
Mislim, da ne.	
Mogoče. Podobno kot z raso, saj so danes le še "kupčki" izvirnih ras, obstaja pa že vse vmes.	
Ne, spol bo vedno tu, morda bodo izginili le družbeni predsodki.	
Zdi se, da si določene skupine za to precej prizadevajo. Spol obstaja v naravi pri vseh vrstah: če bomo dovolj neumni, bo zares izginil.	
Ne nebo. Še vedno bo moški in ženski spol.	
Mislim da ne bo. Se bo pa povečal delež oseb, ki se bodo odločale za spremembo spola.	
Ne. Spol je (še) vedno zelo pomemben identifikacijski element v družbi in ni nobenega dokaza, da bi izginjal.	
Ne bo izginil.	
Ne.	
Biološki spol ne bo nikoli izginil, spremenil se bo kvečjemu družbeni pogled na spol.	
Verjetno še dolgo časa ne.	
Ne.	
Ne, velika večina ljudi se poistoveti s svojim spolom ob rojstvu (95+%), zato bo delitev na moški in ženski spol tudi v prihodnosti prevladovala.	
Ne.	
Biološki spol ne bo izginil, saj bosta vedno obstajala le moški in ženska, ki pa lahko to postaneta z rojstvom ali operacijo. Družbeni spol pa je stvar izbire posameznika in tu bi lahko nastopilo nekaj težav.	
Menim, da ne bo izginil, vendar se bo njegova definicija in vloga v družbi spremenila. Kako, ne vem.	
Ne.	
Ne.	

Ne.	• prizadevanje določenih skupin (5aV3) • biološki spol ne bo nikoli izginil (11aV3), (59aV3), (60aV3) • ni mogoče (22aV3), (41aV3), (44aV3) • tudi, če (31aV3) • upam (38aV3), (74aV3) • koncept spola je že izginil (41aV3) • koncept družbenega spola ne bo izginil (57bV3) • za spol v družbenem kontekstu upam, da čim prej (60bV3) • ni pomembno (82aV3)
Za časa mojega življenja prav gotovo ne.	
Ne verjamem, da je to mogoče. Po mojem mnenju je večja verjetnost, da se bo ustvarilo izrazoslovje za vedno več različnih spolov in spolnih identitet.	
Ne bo izginil.	
Ne bo izginil, niti slučajno. Bomo pa pripravljeni sprejeti medspolnike in druge skupnosti... ker na koncu se nas to ne tiče in nobenemu ne škodijo s tem da obstajajo.	
Mislim, da ne.	
Ne.	
Mislim, da ne.	
Ne bo.	
Mislim, da ne.	
Ne.	
Zaradi mene komot.	
Ne. spol bo vedno obstajal.	
Ne.	
Ne. Mislim pa, da je spol kompleksen koncept z družbeno in biološko komponento. Izginil zagotovo ne bo, lahko pa se bo njegova družbena komponenta oziroma percepcija spola v družbi spremenila.	
Spol še dolgo ne bo izginil, nebinarni spoli bodo kmalu bolj prepoznavni.	
Menim in predvsem upam, da bodo ljudje manj omejeni pri identificiranju glede spola, da bo manj predsodkov, nasilja, diskriminacije in navsezadnje umorov ter bomo živeli v bolj sprejemajoči družbi, v kateri bomo lahko svoj spol izražali kakor bomo želeli.	
Ne. Četudi bi vsi začeli spreminjati o spremembi spola, bi še vedno večina razmišljala o binarnosti. Transseksualci se ne spreminjajo v brezspolna bitja, večina njih želi točno določen identiteto konkretnega spola, moški ali ženski.	
Upam.	
Ne. Spol je zame telesna karakteristika vsakega posameznika in spada v isto kategorijo kot barva kože.	
Ne.	
Ne, saj to ni mogoče.	

PRIHODNOST SPOLA

- izginotje/manj družbenih predsodkov (4bV3), (36bV3), (45bV3)
- obstanek moškega in ženskega spola/spolnih vlog (6bV3), (14bV3), (16aV3), (43bV3), (63aV3), (71bV3), (97bV3)
- povečanje deleža oseb, ki se bodo odločale za potrditev spola (7bV3)
- drugačen družbeni pogled na spol (12bV3)
- redefinicija spola (17bV3), (34bV3), (43aV3), (59bV3), (67bV3),
- uvedba dodatnih kategorij spola/spolnih identitet (22bV3), (35bV3), (78bV3), (90bV3)

Koncept spola je izginil že najmanj leta 1986, ko je bil kloniran prvi sesalec.	• večje sprejemanje »drugačnih« spolnih identitet (24bV3) • manj omejitev pri identifikaciji spola (36aV3), (80dV3) • bolj sprejemajoča družba (36cV3), (75bV3) • obstanek binarnosti (37bV3) • večja enakopravnost spolov (47bV3) • manjši pomen spola v družbi (57aV3), (80bV3), (94aV3) • izginile bodo oznake (77aV3) • izginotje transseksualnosti (80cV3) • sprejemanje osebe takšne, kot je (82bV3) • potrebna bi bila tudi sprememba terminologije (89bV3)
Spreminja se pogled na to - spol ne bo izginil, še naprej bosta prevladovala dva osnovna spola, druge variacije bodo v manjšini.	
Spol ne more zginiti. Ljudje smo zmeraj bili "mavrični" in bomo v vseh stvareh, tako tudi v spolu.	
Ne. Spol je vedno obstajal in vedno bo, samo (upam) vse manj bomo diskriminatorni do manjšin.	
Ne.	
Spol ne bo izginil. Upam, da bo prišlo do večje enakopravnosti spolov.	
Ne.	
Spol je izredno močna označevalna kategorija, menim, da ne bo izginil, ker ima temelje v genih.	
Bomo videli, ampak po mojem mnenju ne bo.	
Ne.	
Ne bo izginil.	
Ne bo izginil.	
Ne.	
Ne.	
Ne.	
Želel bi si, da bi se spol v prihodnosti dojemal kot spekter, ne kot binarna opozicija, in da bi se njegov pomen v družbi zmanjšal. Dvomim pa, da bo družbeni spol kot koncept kdaj res izginil, če že, potem v daljni prihodnosti.	
Ne.	
Biološki spol na noben način ne more izginiti saj nam je prirojen ob rojstvu. Socialni konstrukt spola pa mislim da se lahko spremeni ampak verjetno ne more izginiti.	
Biološki nikoli. Spol v družbenem kontekstu pa upam da čim prej.	
Mislim da ne.	
Ne bo, ampak počasi se bo morda linija tanjšala.	
Ne bo izginil, saj bodo na svetu vedno moški in ženske, vsaj biološko gledano.	
Ne.	
Ne nebo!!!!	

SPOL

- primerjava z raso (3bV3)
- spol obstaja pri vseh vrstah (5bV3)
- spol še vedno pomemben identifikacijski element v družbi (8bV3), (39bV3), (49aV3), (89aV3)
- družbeni spol je izbira posameznika (16bV3)
- pretiravanje z vsemi možnimi kategorijami spola (99aV3)

Ne.
Ne, ampak bo pa spremenil pomen v družbi, še vedno bo pa ostal za potrebe biologije in medicine.
Ne bo izginil.
Ne.
Nebo izginil.
Spol ne bo nikoli izginil. Vedno se bodo ljudje definirali kot moški ali ženska.
Mislim da ne, čeprav bi bilo verjetno najlažje
Ne, še vedno prevladujejo cis-spolniki v precej večjem številu.
Upam, da bo spol izginil, ker v idealnem svetu brez hierarhij nima nobenega mesta.
Mislim, da spol ne bo izginil. Lepo pa bi bilo, da bi se sprejemalo ljudi, ki svojo spolno identiteto drugače dojemajo in niso ravno po 'normah družbe'.
Mislim, da ne.
Mogoče bodo izginile oznake/poimenovanja za spol (ampak dvomim, da kmalu), ne bo pa izginila spolna identiteta (po mojem mnenju).
Spol ne bo izginil, samo M in Ž-ju se bodo priključile še druge črke. Kar je super.
Spol bo izginil.
Ne. Morda pa bo postal manj pomemben. Prej si predstavljam, da bo izginila transseksualnost kot jo poznamo. Ljudje bodo rojeni in vzgojeni brez spolnih določil in stereotipov. Vsaj upam, da bo tako, ampak verjetno ne prej kot čez 100 let.
Ne.
S tem se ne obremenjujem. Sprejemam človeka, kot se sam definira in ga tako definiram tudi jaz.
Ne.
Ne.
Ne.
Ne.
Ne.
Spol ne bo izginil.
Dvomim, da bo spol izginil, saj je vnesen v našo slovnico, našo kulturo. S

spreminjanjem tega, bi spreminjali tudi jezik. Bi bila sicer vesela, da se to zgodi, vendar v bližnji prihodnosti tega ne vidim.	
Ne bo. S sprejemanjem T v našo družbo se definicija spola samo razširi, ne pa izbrise.	
Ne.	
Ne.	
Ne.	
Ne verjamem, da bo spol izginil, upam pa da ljudje nanj ne bodo več gledali binarno in v tako ozkih okvirih kot danes.	
Morda.	
Ne.	
Ne bo. Še vedno bodo ljudje, ki se poistovetijo z spolom, ki jim je bil določen ob rojstvu.	
Ne.	
Kolikor podpiram drugačnost in pogum, da se identificiraš kot kaj drugega kot 'normalen' heteroseksualec, se mi zdi, da glede spolov in spolne identitete že malce pretiravamo, s tolikimi možnostmi. Spol po mojem ne bo izginil, ker je ogromno tradicionalno mislečih ljudi napram transeksualcem in mislim, da se to razmerje ne bo ravno drastično spremenilo v prihodnosti.	

Mnogi menijo, da spola, kot ju poznamo danes, torej moški in ženski, še dolgo časa ne bosta »izginila«. Pravijo pa, da bo družba vseeno bolj sprejemajoča, z manj predsodki, da se bo vse več oseb zato tudi odločalo za potrditev spola. Za obstanek binarnosti spola navajajo, da je spol še vedno zelo pomemben identifikacijski element, in s tem bi se strinjala, kajti prav vselej, ko novopečeni starši naznanijo rojstvo otroka, se pojavi vprašanje: »Je fantek ali punčka?« in s tem pravzaprav na neki način že določijo otrokovo identiteto, otroka pa tudi vzgajajo v skladu s spolnimi normami, ki jih določa naša družba. Trdijo, da je možno, da pride do redefinicije spola in s tem naj bi bil spol tudi manj pomemben. Pridružile naj bi se še ostale kategorije, tako da bi na formalnih obrazcih poleg oznak M in Ž našli še številne druge. Izpostavila bi naslednji odgovor: *»Želel bi si, da bi se spol v prihodnosti dojemal kot spekter, ne kot binarna opozicija, in da bi se njegov pomen v družbi zmanjšal. Dvomim pa, da bo družbeni spol kot koncept kdaj res izginil, če že,*

potem v daljni prihodnosti.« V tem odgovoru so na neki način povzeta bistva odgovorov ostalih anketirancev_k, saj so bili vsi dokaj enotnega mnenja.

5 PREVERJANJE HIPOTEZ

Na podlagi opravljene ankete preverjam naslednje hipoteze:

H1: Več je moških, ki bi nudilo podporo partnerju_ki pri procesu potrditve spola, kot pa žensk.

Med vsemi 99 anketiranci_kami, ki so odgovorili na vprašanje o podpori partnerja_ke pri procesu potrditve spola, je 6 oseb (6,1 %), odgovorilo, da partnerju_ki ne bi ponudili svoje podpore. Izkazalo se je, da so vse osebe, ki ne bi podprle partnerja_ke, moškega spola. Torej so vse ženske, ki so na vprašanje odgovorile, označile bodisi *da* bodisi *ne vem*. Zaradi tega podatka moram prvo hipotezo ovreči.

H2: Večkrat je stopnja transfobije označena s številko 3 kot pa 4

Med anketiranci_kami, ki so odgovorili na vprašanje o zaznavi transfobije, jih je na lestvici 1–5 (pri kateri 1 pomeni nezaznavanje in 5 zelo močno zaznavanje transfobije), največ izbralo številko 4, in sicer 43,4 %, kar je več kot tretjina. Številko 3 je izbralo 31 (31,3 %) oseb, kar pomeni, da je se je več oseb odločilo za številko 4. Nisem pričakovala, da člani LGBTQ skupnosti v svoji okolici tako zelo zaznavajo transfobijo. Na podlagi rezultatov moram tudi to hipotezo ovreči.

H3: Več oseb za trditev: »Transseksualci_ke so ujeti v svoje telo,« izbere odgovor *popolnoma se strinjam* kot odgovor *popolnoma se ne strinjam*.

Na podlagi rezultatov lahko predvidevam, da v LGBTQ skupnosti velja stereotip, ki je predstavljen širši javnosti za lažje razumevanje transseksualnosti. Kar polovica (12,1 % in 39,4 %) se strinja oziroma popolnoma strinja s trditvijo. 14 (14,1 %) in 13 (13,1 %) oseb se s trditvijo ne strinja oziroma popolnoma ne strinja, kar kaže na to, da nekateri posamezniki_ice vendarle ne verjamejo v to, da je transseksualna oseba »ujeta v napačno telo«. Tudi to hipotezo ovržem, ker se po izračunih izkaže, da je ena oseba več, se pravi njih 13, izbrala odgovor *popolnoma se ne strinjam*, medtem ko se je za odgovor *popolnoma se ne strinjam* odločilo 12 oseb.

H4: O pojavu transseksualnosti je več anketirancev_k izvedelo na spletu kot pa v šoli.

Rezultati ankete pokažejo, da je največ oseb 34 (34,3 %), kar tretjina, za transseksualnost izvedelo na spletu. 30 (30,3 %) oseb je za transseksualnost prvič izvedelo preko televizije, 14 (14,1 %) se jih je s tem seznanilo v šoli. 11 (11,1 %) jih je izvedelo preko prijateljev oziroma vrstnikov. Ker smo v dobi hitrega tehnološkega razvoja, je posledica tega tudi večja dostopnost do spletnih povezav. Hipotezo lahko potrdim, saj je več oseb za transseksualnost prvič izvedelo na spletu kot pa v šoli. Tu se pojavi manjši problem, in sicer žal obstaja možnost, da so podatki o transseksualnosti na spletu napačni, ker ni vedno možno preveriti verodostojnosti gradiva, ki se nahaja na spletnih virih (forumi, portali itd.).

H5: Več žensk kot moških je že spoznalo transseksualno osebo.

Med vsemi 99 anketiranci_kami, ki so odgovorili na vprašanje, je 57 oseb (57,6 %) že imelo priložnost spoznati transseksualno osebo. Ta rezultat me je kar malce presenetil, saj nisem pričakovala, da je toliko oseb že spoznalo transseksualno osebo, a to je najverjetneje zato, ker se pravzaprav gibljejo v podobnih krogih oziroma so vsi del LGBTQ skupnosti. Presenetil me je izid med osebami, ki so na vprašanje odgovorile z *da*, saj je med vprašanimi enko število žensk in moških, in sicer po 27, ki so transseksualno osebo že imeli priložnost spoznati. Hipoteze zato ne morem niti potrditi niti ovreči.

H6: Anketiranci transseksualnost razumejo kot duševno motnjo.

Naj še enkrat poudarim, da *Ameriško psihiatrično združenje* transseksualnost pojmuje kot duševno motnjo, a kljub temu transseksualnost *ni* duševna bolezen. Na podlagi pridobljenih odgovorov lahko predvidevam, da se v LGBTQ skupnosti zavedajo, da transseksualnost ni duševna motnja, saj se kar 61 oseb (61,6 %), torej več kot polovica, s trditvijo, da je transseksualnost duševna motnja, popolnoma nestrinja. Pridružuje se jim še 25 oseb (25,3 %), ki so označili, da se ne strinjajo, se pravi skupaj kar 86,9 %. Nihče ni označil, da se s trditvijo popolnoma strinja, le ena oseba (1 %) je označila, da transseksualnost dojema kot duševno motnjo. Na podlagi teh rezultatov tudi moram tudi šesto hipotez ovreči, saj anketiranci_ke transseksualnosti ne razumejo kot duševno motnjo.

6 SKLEPI

Na podlagi izvedene raziskave ne morem rezultatov posploševati na celotno populacijo, zato lahko zgolj sklepam naslednje:

- Na koncu koncev stereotipi o transseksualnosti obstajajo bodisi znotraj LGBTQ skupnosti bodisi zunaj nje. Predvidevam, da jih v raziskani skupnosti ni tako veliko, saj so imele osebe skoraj gotovo že priložnost spoznati transseksualno osebo in na ta način spoznale način transseksualčevega življenja.
- Izpostavila bi stereotip, ki pravi, da so transseksualci ujeti v napačno telo. Tudi znotraj LGBTQ skupnosti se s tem stereotipom strinjajo. Predvidevam, da je do tega prišlo zato, ker je v poljudnoznanstveni literaturi transseksualnost največkrat predstavljena prav v tem kontekstu.
- Člani LGBTQ skupnosti prepoznajo razliko med transseksualno osebo in transvestitom.
- Prepoznajo tudi razlike med spolno usmerjenostjo in spolno identiteto.
- Skozi pregled odgovorov ni bilo mogoče zaznati kakršnekoli diskriminacije.
- S pojmom transseksualnost se je največ anketirancev_k prvič srečalo na spletu, predvidevam, da bi bilo morda bolj koristno, če bi jim transseksualnost predstavili v šoli v okviru učnega načrta, saj bi tako lahko prišli do natančnejših in zanesljivejših podatkov.
- V svoji okolici v veliki meri zaznavajo transfobijo.
- Največ razprave o transseksualnosti je mogoče zaslediti na spletu.
- Prvi odziv na priznanje otrokove »drugačne« identitete je sprejemajoč in pripravljeni so mu nuditi podporo.
- Za zvezo ni pomembna oznaka, temveč odnos med osebama, ki sta del te zveze.
- Kar zadeva prihodnost spola, so anketiranci_ke bolj črnogledi, saj jih večina predvideva, da ne bo večjih sprememb.

7 PREDLOGI

Na podlagi opravljene raziskave predlagam naslednje:

- Ozaveščanje širše javnosti o pojavu transseksualnosti, s tem, da se razvije čim več debat o tej temi, preko virov, ki so dostopni vsem.
- Predstavitev pojma transseksualnosti v okviru učnega načrta, v osnovnih in srednjih šolah, v obliki delavnic. Predstavitev teme s pomočjo transseksualne osebe, ki bi bila pripravljena deliti izkušnje, saj na ta način najlažje in najpristneje izvemo, kaj oseba doživlja in kako se sooča z raznimi situacijami.
- Preverjanje informacij o transseksualnosti, ki krožijo po spletu, ali so dovolj verodostojne.
- Odprava diskriminiranja in transfobije na podlagi spolnih identitet, s tem, da se omogočijo enake pravice osebam, ki imajo drugačne spolne identitete, kot jih zahteva heteronormativna družba.
- Organizacija dogodkov, kjer bi transseksualne osebe imele možnost predstaviti svoje življenjske izkušnje.
- V času študija na Fakulteti za socialno delo več predmetov oziroma obvezen predmet, ki se dotika LGBTQ tematik.
- Družba mora začeti sprejemati dejstvo, da ne obstajata samo dva spola.

8 LITERATURA

Anatrella, T. (2015), *Teorija spola: kulturni izziv*. Ljubljana: Novi svet.

Antič Gaber, M. (2014), *Spremna beseda*, v: Fausto – Sterling, A., *Biološki/družbeni spol*. Ljubljana: Krtina, 160-163

Benjamin, H. (1966). *The transsexual phenomenon*. New York: The Julian Press.

Butler, J. (2001), *Težave s spolom: feminizem in subverzija identitete*. Ljubljana: ŠKUC Lambada.

Davis, C. (2009), *Introduction to practice*, v: Mallon, G., P. (ur.), *Social work practice with transgender and gender variant youth*. London; New York: Routledge, 1-21

Davy, Z. (2011) *Recognizing transsexuals: personal, political and medicolegal embodiment*. Farnham; Burlington: Ashgate

Enke, A. (2012a), *Introduction: Transfeminist perspectives*, v: Enke, A. (ur) *Transfeminist perspectives in and beyond transgender and gender studies*. Philadelphia : Temple University Press, 1-15

Enke, A. (2012b), *The education of little cis: Cisgender and the discipline of the opposing body*, v: Enke, A. (ur) *Transfeminist perspectives in and beyond transgender and gender studies*. Philadelphia : Temple University Press, 60-77

Fausto – Sterling, A. (2014), *Biološki/družbeni spol*. Ljubljana: Krtina

Fish, J. (2012), *Social work and lesbian, gay, bisexual and trans people: Making a difference*. Bristol: The Policy Press.

Flaker, V. (2012), *Direktno socialno delo: Boj za*. Ljubljana: Založba/*cf.

Hines, S. (2008), *Embodying gender*, v: Richardson, D., Robinson, V. (ur) *Introducing gender and women's studies, third edition*. Palgrave Macmillan, New York., 26-32

Južnič, S. (1993), *Identiteta*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Koletnik, A., Grm, A., Gramc, M. (2016), *Vsi spoli so resnični: transspolnost, transseksualnost in cispolna nenormativnost*. Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra.

Koletnik, A., Grm, E. A., Gračanin, E. (2016), *Pravno priznanje spola v Sloveniji: Smernice za uresničevanje spoštovanja človekovih pravic transspolnih oseb in cispolno nenormativnih oseb*. Ljubljana: Društvo informacijski center Legebitra.

Kristan, Z. (2005), *Materinski mit: kultura, psihoanaliza, spolna razlika*. Ljubljana: Delta

Kuhar, R. (2001), *MI DRUGI – oblikovanje in razkritje homoseksualne identitete*. Ljubljana: ŠKUC

Mallon, P., G. (2009), *Knowledge for practice with transgender and gender variant youth*, v: Mallon, G., P. (ur.), *Social work practice with transgender and gender variant youth*. London; New York: Routledge, 22-37

Mallon, P., G., DeCrescenzo, T. (2009), *Social work practice with transgender and gender variant children and youth*, v: Mallon, G., P. (ur.), *Social work practice with transgender and gender variant youth*. London; New York: Routledge, 65-86

Mesec, B. (1997), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 2*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Mesec, B. (2009), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu 1: načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Mesec, B., Rode, N., Rape Žiberna, T. (2012), *Statistika za socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.

Perger, N. (2014), *Med queer teorijami, queer politiko in gejevsko-lezbičnimi gibanji*. Družboslovne razprave, 30, 77, 71-84

Ramsey, G. (1996), *Transsexuals – candid answers to private questions*. Freedom (CA): The Crossing Press.

Richardson, D. (2008), *Conceptualizing gender*, v: Richardson, D., Robinson, V. (ur) *Introducing gender and women's studies, third edition*. Palgrave Macmillan, New York., 4-21

Taylor, Y. (2008), *Sexuality*, v: Richardson, D., Robinson, V. (ur) *Introducing gender and women's studies, third edition*. Palgrave Macmillan, New York., 106-121

Thaler, C., Bernandinez, F., Sommer, S. (2009), *Legal advocacy on behalf of transgender and gender variant youth*, v: Mallon, G., P. (ur.), *Social work practice with transgender and gender variant youth*. London; New York: Routledge, 139-162

Tratnik, S. (1995), *Queer: teorija in politika spolnega izobčenstva*. Časopis za kritiko znanosti, 23, 177, 63-74

Zavod TransAkcija, Društvo Informacijski Center Legebitra (2015), *Raziskava o potrebah transspolnih oseb v Sloveniji*. Strokovno srečanje TransMisija II: legalizacija in legitimacija.

Zirkelbach, J. (2007), *Nepravi spol*, v: Peters, J. A.: *Luna*. Ljubljana: Grlica, zbirka Na robu, 265-268

Župevc, K. (2008), *Transseksualnost, operacija duše*, v: *Narobe*, Društvo informacijski center Legebitra, 2, 8, 12-15

Woodward, K., (ur.) (1997) *Identity and difference, Culture, Media and Identities*. SAGE publications, London.

Woodward, K. (2008), *Embodied identities: body and self*, v: Richardson, D., Robinson, V. (ur) *Introducing gender and women's studies, third edition*. Palgrave Macmillian, New York., 81-92

Weber, N. (2013a), *Sprememba spola v Sloveniji*. Pravna praksa, 32, 16/17, 21-23

Weber, N. (2013b), *Spola nista le dva*. Pravna praksa, 32, 29/30, 18-19

9 PRILOGE

9.1 Vprašalnik

Q1 - Spol:

Q2 - Starost:

Q3 - Kakšna je vaša najvišja dosežena formalna izobrazba?

- ☐ nedokončana OŠ
- ☐ dokončana OŠ
- ☐ nižje poklicno izobraževanje (2 letno)
- ☐ srednje poklicno izobraževanje (3 letno)
- ☐ gimnazijsko, srednje poklicno -tehniško izobraževanje, srednje tehniško oz. drugo strokovno izobraževanje
- ☐ specializacija po višješolskem programu, visokošolski strokovni programi
- ☐ specializacija po visokošolskem strokovnem programu, univerzitetni program
- ☐ specializacija po univerzitetnem programu, magisterij znanosti
- ☐ doktorat znanosti

Q4 - Označite, v kolikšni meri se strinjate ali ne strinjate s podano trditvijo.

	Popolno ma se strinjam	Strinjam se	Niti-niti	Ne strinjam se	Popolno ma se ne strinjam
Obstajata le dva spola: moški in ženski.	☐	☐	☐	☐	☐
Transseksualci_ke ne vedo, kdo so in kaj želijo.	☐	☐	☐	☐	☐
Transseksualci_ke so ujeti v svoje telo.	☐	☐	☐	☐	☐
Transseksualci_ke sovažijo svoje telo.	☐	☐	☐	☐	☐
Transseksualce_ke lahko prepoznamo po videzu.	☐	☐	☐	☐	☐
Transseksualci_ke so pravzaprav transvestiti.	☐	☐	☐	☐	☐
Vsak transseksualec_ka je gej ali lezbijka.	☐	☐	☐	☐	☐
Transseksualci_ke niso pravi moški in ženske.	☐	☐	☐	☐	☐
Če želi biti pravi transseksualec_ka, mora opraviti operacijo genitalij.	☐	☐	☐	☐	☐
Vsak transseksualec_ka si želi opraviti operacijo genitalij.	☐	☐	☐	☐	☐

Q5 - Označite, v kolikšni meri se strinjate ali ne strinjate s podanimi trditvami.

	Popolno ma se strinjam	Se strinjam	Niti-niti	Ne strinjam se	Popolno ma se ne strinjam
Transseksualnost je duševna motnja.	☐	☐	☐	☐	☐
Pri razvoju transseksualnosti igra veliko vlogo družina v otroštvu.	☐	☐	☐	☐	☐
Otroci so premladi, da bi se zavedali svoje spolne identitete.	☐	☐	☐	☐	☐
Otrokovo spolno identiteto se da spremeniti.	☐	☐	☐	☐	☐
Transseksualec_ka se rodiš in ne postaneš.	☐	☐	☐	☐	☐
Vsi transseksualci_ke imajo enake izkušnje.	☐	☐	☐	☐	☐

Q6 - Kje ste prvič izvedeli za transseksualnost?

- ☐ Vrtec
- ☐ Šola
- ☐ Družina
- ☐ Prijatelji_ice/vrstniki_ice
- ☐ Televizija
- ☐ Internet
- ☐ Drugo
- ☐ Nisem še slišal_a za transseksualnost

Q7 - Ste že imeli možnost spoznati transseksualno osebo?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Ne vem

Q8 - Če bi vam znanec_ka zaupal_a, da razmišlja o potrditvi (spremembi) spola*, bi ga/jo podprli?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Ne vem

Q9 - Če bi vam član_ica ožje družine zaupal_a, da razmišlja o potrditvi (spremembi) spola*, bi ga/jo podprli?

- ☐ Da
- ☐ Ne
- ☐ Ne vem

Q10 - Če bi vam partner_ka zaupal_a, da razmišlja o potrditvi (spremembi) spola*, bi ga/jo podprli?

- ☐ Da

- ☐ Ne
☐ Ne vem

Q11 - V kolikšni meri ste zaznali transfobijo v svoji okolici? (označite, 1 – sploh je nisem zaznal/a; 5 – zelo sem jo zaznal/a)

- ☐ 1
☐ 2
☐ 3
☐ 4
☐ 5

Q12 - Kje ste nazadnje zasledili razpravo o transseksualnosti?

- ☐ Časopis/revija
☐ Televizija
☐ Internetni članki
☐ Družabna omrežja (Facebook, Twitter, Instagram ...)

Q13 - Ne da bi kaj dosti premišljevali, bi po svojem prvem čustvenem odzivu ob stiku s transseksualno osebo lahko dejali naslednje:

Možnih je več odgovorov

- ☐ dopustil_a bi, da postane moj_a bližji_nja sorodnik_ica, tako da bi se poročil_a s članom_ico moje družine
☐ sprejel_a bi ga_jo v svojo družbo kot pristnega_o prijatelja_ico
☐ sprejel_a bi ga_jo v svojo ulico kot soseda_o
☐ sprejel_a bi ga_jo kot sodelavca_ko v službi
☐ sprejel_a bi ga_jo kot prebivalca_ko moje dežele
☐ sprejel_a bi ga_jo kot obiskovalca_ko moje dežele
☐ odstranil_a bi ga_jo iz moje dežele

Q14 - Če moški potrdi (spremeni) spol* v žensko in ženska potrdi (spremeni) spol* v moškega, nato pa postaneta par – je to po vašem mnenju heteroseksualna zveza ali ne? Če da, zakaj da? Če ne, zakaj ne?

Q15 - Predstavljajte si, da vam otrok zaupa, da se ne poistoveti spolom, ki je od njega pričakovan s strani družbe, in da si želi potrditi (spremeniti)* spol. Kako bi se odzvali? Kaj bi mu povedali?

Q16 - Kaj menite o prihodnosti spola? Bo spol res izginil?

9.2 Izjava o avtorstvu

IZJAVA

Spodaj podpisana Lea Križanić, študentka univerzitetnega dodiplomskega študija Socialno delo, Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, z vpisno številko 06120044, s svojim podpisom izjavljam, da sem avtorica diplomskega dela z naslovom:

» Mnenje LGBQ skupnosti o transseksualnosti «.

S svojim podpisom zagotavljam:

- da je predloženo diplomsko delo rezultat mojega samostojnega raziskovalnega dela ter da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev citirana in navedena v seznamu virov, ki je sestavni del predloženega diplomskega dela;
- da se zavedam, da je plagiatorstvo, ne glede na obliko in način predstavljanja tujega avtorskega dela kot svojega, v nasprotju z akademsko etiko in s pričakovanimi moralnimi prepričanji ter pomeni hujšo kršitev pravil in predpisov, ki urejajo to področje, kot tudi posledic, ki jih ima takšno dejanje za predloženo delo in z njim povezani status;
- da sem seznanjen/-a z določili Pravilnika o diplomskem delu in diplomskem izpitu;
- da je predloženo pisno delo identično elektronski verziji istega dela;
- da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 16/07, 68/08 in 110/13) dovoljujem, da se zgoraj navedeno diplomsko delo objavi v digitalni zbirki eGradiva in repozitoriju UL.

V Ljubljani, 13.7.2016

Podpis avtorja/-ice:

S svojim podpisom:

- dovoljujem knjižnici Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani uporabo svojega rojstnega datuma za namen obdelave diplomskega dela v sistemu COBISS;
- soglašam z objavo svojega diplomskega dela na svetovnem spletu;

V Ljubljani, 13.7.2016

Podpis avtorja/-ice: